

ЛЪЧЕЗАР ВАЧКОВ

КМЕТЪТ НА ПРИПЯТ

Кметът на Припят, роман

© Лъчезар Вачков, автор

Издадена от електронно издателство Е-същност, 2021

КМЕТЪТ НА ПРИПЯТ

ЛЪЧЕЗАР ВАЧКОВ

ВТОРИ ДЕН

Тревата беше най-опасна, но пътят му минаваше точно там. Здравите войнишки обувки не оставяха следа. Всичко се стелеше така прорасло и сплетено, че сякаш стъпваше по метална мрежа. Вървеше от Припят на юг, привечер, в светъл и спокоен ден на август. Трябваше да измине около два километра от запустелия град до призрачния хутор Янив - група селски къщички. Не можеше да ги види, те лежах под пръстта, дълбоко закопани, заедно със земята, на която са строени. През 1987 година тук нямало как да отстранят заразата и къщурките били сринати и заровени дълбоко. Доста преди това от Янив започнало строителството на Припят. Янив някога е родил града, градът е погребал Янив в своите покрайнини. Той се движеше внимателно. Умееше да вижда, да мисли бързо, да действа предпазливо. В България работеше като полицай, това беше учил, това вършеше трийсет години. Беше здрав, набит, гъвкав в движенията си мъж на петдесет. Лицето му излъчваше спокойствие, но все едно – тук нямаше кой да го види. Вървеше сам и трябваше да бъде сам в тази украинска пустош. Наближаваше. Следеше да не се мерне човек. Въпреки припятската безлюдност, той знаеше, че в зоната може да срещне местни хора, обикновено престарели. Фирми водеха туристи, обикаляха полицаи, прокрадваха се животни. Имаше и единаци като него. Преди да дойде тук беше прочел, че такъв един, луд или жесток, убил с арбалет местен старец да му вземе храната. Прикри се до ръждясалата коруба на вагон-цистерна, здраво прогнила през изминалите близо трийсет години. Сега напредваше 2015-а. На стотина метра вляво зееха огромните врати на гара Янив. Би могъл да срещне хора, железопътната линия водеше към новия саркофаг на взривената чернобилска атомна електроцентрала. Тя лежеше на изток, само на километър и половина от тук. Виждаха се сивите ѝ мъртви туловища. Ръчният дозиметър цъкаше все по-задъхано. Числата нарастваха в този много опасен участък. Тук, от станция Янив, пожарникарите са напуснали своите халета шест минути след сигнала за тревога. Отправили се да спасяват сразеното чудовище Чернобил. Неговата смърт заразила тогава шестима огнеборци. Погребали ги в оловни ковчези заради поетата ради-

ация.

Той знаеше много, беше разучил подробно: история, карти, места. Имаше добра памет, носеше и някои неща на хартия. Сигурен компас му помагаше да се насочва. Търсеше гробището. Знаеше, че то е сред най-замърсените с радиация места, там не са дезактивирали. Местните легенди говорят, че телата на първите погребани били така заразени, че дори през бетонните плочи нощем се виждало сияние от радиацията. Реши да не обръща внимание на опасността. Щеше да действа без бавене, освен това си струваше. Рискът беше част от природата му. В работата си на полицаи не проявяваше излишна предпазливост, а най-малко страх.

Провери в листа с разпечатана карта. Пресече железопътната линия и вече се оглеждаше за кръстовете. Познаваше прогнилото гробище от снимки. Пред себе си търсеше жълт цвят. Едно далечно петно отблизо се превърна в триъгълен знак за опасност от радиация. И табела: „Спри! Забранена зона.“ Прескочи провиснала ниско прогнила метална тръба – някога част от ограда. Огледа се. От селското гробище на Янив не бе останало почти нищо. Видя кафяви от ръжда метални кръстове с тук-там оцелели петна мръснобяла боя. Бяха направени от прости тръби, но майсторите се постарали да сложат украсяващи фигури по краищата им. Личеше, че е и православно, и уважително, но беше покосено от времето. Нямаше признак човек скоро да е стъпвал на малкото парче земя. Знаеше, че в това гробище никой никога не идва при покойниците. Повечето кръстове стърчаха накриво полегнали, други бяха паднали, сред тях в земята затъваха гниещи стволоче на порутени дървета. Имаше и дървени кръстове, по чудо оцелели, дори с малки петна от боя, устояли на бури и слънце вече трийсет и повече години. Тревата растеше висока, жилава и гъста, застрашаващо опасна, както навсякъде в зоната на отчуждение. И тогава той го видя през клоните на отдавна срутено дърво с дългнеста суха коруба - откри гроба с петолъчката. Вече се свечеряваше. Усети оглушителна тишина. Дребните пернати, които летят из района, утихнаха някъде и нямаше какво друго да се чува, освен мекия звук от дебелиите му подметки. Някъде прочете, че дни преди аварията над централата в Чернобил кръжели птици с яркочервени очи. Явно, че местните измисляха небивалици. Спря

само на метър от гроба. Тишината висеше непоносима, страшна, макар че още от сутринта, когато дойде в Припят, се насилваше да свикне с нея. Всъщност гроб нямаше, а само белег за него – висок, издължен нагоре триъгълник, чийто връх преминаваше в голяма петолъчка. Някой някога го е изрязал от дебела ламарина и вкарал в тънка бетонна основа, скрита от пръстта и тревата. Тази памет за човека кафенееше тежко разядена. В метала зееха и осем дупки. Четири в горните лъчи, три близо до средата на петолъчната звезда и една по-надолу в желязото. Разпозна в тях следи от куршуми. Някой е стрелял по петолъчката доста точно. Прецени, че дупките са от пистолет. До простреляния паметник стоя само няколко секунди. Понечи да извади от джоба дозиметъра, но се отказа. Щеше да загуби време, а тук, на открито, не биваше да се задържа. Знаеше, че не може да има жива душа, но все пак се огледа наоколо. Приклекна и с късо парче желязо започна да рови и вади пръстта край прогнилата бетонна основа. Пестеливо, с повече пясък и камъни и с малко цимент, кой знае кога бяха излели слаба плоча под паметника. До нея трябваше да дълбае половин метър надолу, точно на средата под петолъчката. Бързаше много. Тук имаше пагубна радиация. Разчовърка енергично и трескаво, като припряно хвърляше пръстта наоколо. Но в миг спря. С периферията на погледа си долови, че край хилавия храст на метри от него нещо чернее. Вгледа се и видя сандъчето, голямо колкото кутия за обувки. Медният обков с красиви някога форми лежеше леко потънал в пръстта, смачкан и зеленясал. Дървените стени и капакът едвам се държаха, проядени до гнило, с дупки от насекоми. Ето го ковчето, което търсеше. По-точно – съзря само сянка от красотата, която е имало някога. Изящната му практичност прозираше и през разпада. Веднага разбра, че всичко е напразно. Или го бяха излъгали, или някой вече е успял да отнесе ценното. Приближи скъпата някога кутия за украшения, но видя, че вътре и наоколо нямаше нищо. Да, някой го беше изпреварил. На гнилото дървено дъно се протягаше огромен червей, навил единия си край като спирала. Незнайно защо му се стори, че мекотелото спи.

В София ръководеше полицейска група следователи, малко преди да го пенсионира. Трите звезди на комисарския му пагон носеха пове-

че опасности, отколкото власт. В отдел „Досъдебно производство“ разследваше изпирането на пари. Работа имаше много. Страната му напусна социализма преди двайсет години и отгоре. По новия път цареше хаос, владееше страх. Организирана действаше само мафията, умна, начетена, жестока.

Влезе в килията. Заподозреният се оказа интелигентен, ловък и спокоен, като в телевизионен сериал. Идваше от Украйна, разговаряха на руски. Колегите му нещо зациклиха, затова реши сам да го разпита. В школата го учеха по разни знаци да разпознава човека срещу себе си, а имаше и дълголетен опит. Срещата не беше лека. Говореха час. Комисарят разпитваше сам, никой не ги гледаше, не слушаше, не записваше. Притисна го. Пречупи го. Успя. Научи доста за мрежата. Но не очакваше, предложението дойде ненадейно. Продаде се. Спазари покровителство и скриване на истини срещу информация за пари и надежда за благоденствие. Научи за злато и диаманти, които някой беше заровил в земята. Получил ги от баща си, полковник през отечествената война. Сигурно тази легенда лъжеше. Били скрити в Припят, в безлюдния от години град, до гроб под простреляна петолъчка. Това богатство влезе в него като полуда и повече не го остави. Прие тогава, че попада на най-честният от нечестните начини да осигури поне малко от бъдещето си. На петдесет години имаше сили за такава авантюра.

Смрачаваше се. След час щеше да бъде тъмно. Той отново се провираше сред гнилото желязо на гара Янив, камуфлажните му военни дрехи се цапаха на кафяви ивици от протеклата ръжда. Стисна твърдата козирка и здраво изтръска шапката, за да махне натрупания сред гробовете прах и да намали яда си. Заваля ситно, бавно и лениво. Връщаше се от гробището, вече навлизаше сред първите жилищни блокове в южните покрайнини на Припят. Знаеше мястото от картите. На една стена зърна мръсно-бяла табела, с тъмен надпис „Улица на ентусиастите“ - сложена там преди четирийсет години, вече наполовина покрита от бръшлян. Пътят лежеше разпукан на големи асфалтови плочи, с трева между тях. Като болест по него се сипеха набъбнали петна от странен мъх, а тук-там наред улицата растяха огромни дървета.

На това място се влизаше в града откъм атомната централа. Движеше се в равномерен ход. Водата под краката му подсвиркуваше тихо при всяка стъпка. Крачеше внимателно. През дърветата се виждаха няколкото струпани на купчина фургона на пропускателния пункт към забранения град. Тук за него беше опасно, макар че вече свърши работата си в Припят. И да го хванат, не би загубил нищо, щеше да се размине само с глобата. С една-две бутилки водка можеше да бъде доста по-евтино, но ги нямаше. Усмихна се, дали на това, дали на буквите върху девететажния жилищен блок: СААУД. Някога закрепени здраво за покрива, днес опасно се накланяха, издънкани от дъжда, слънцето и вятъра. Две от тях вече се канеха да полетят трийсет метра до земята. Напрегна се като пред сложен ребус. Искаше да проумее какво пише. Трудното разчете: „слава“, другото идваше само: „на труда“. По въздух славата гледаше право към „саркофага“ – покрития с хиляди тонове бетон избухнал някога атомен реактор. Намираще се в най-близкото място на града до централата. Лозунгът някога е посрещал влизащите в социалистически Припят, вдъхвал е нов и нов оптимизъм на ентусиастите.

Той премина между трите девететажни жилищни блока. Не са ги строили да държат лозунгите, самите те трябвало да са плакати на съветския строй. В тях са живели стотици добре поставени и доволни хора.

Мудният ситен и спокоен дъждец изведнъж се преобърна, небето забуча от камшиците на водни порои. Засвятка и затрещя. Знаеше, че най-силна радиация излъчва мократа трева. Затича към едноетажна сграда, наполовина съборена. През гребена на водния порой и гъстата плетеница на дърветата все пак виждаше масивните колони, по които пълзяха оголени тъмни мрежи на арматурата. В горната част като по чудо се държаха плътно и здраво залепнали плочи от облицовката, а над тях мръсни правоъгълни кубове с вече изчезващи букви на надписа. От интернет знаеше, че това е големият припятски магазин „Книги“. Добра се до руината и тихо изтръска залетите с вода дрехи. Трябваше да бъде внимателен. Отвсякъде можеше да се срине и стовари нещо от прогнилата сграда. Влезе малко навътре, където му се стори по-безопасно. Можеше да попадне и на човек. Знаеше, че Припят е убежище на криещи се престъпници, а сре-

щата с тях нямаше да бъде дружески разговор.

Из целия магазин, между стърчащите метални пръти и плочи, в купчините сринати тухли, бетон, хоросан и стъкло се търкаляха книги, безчет книги. Вятърът бе носил и трупал отвън сухи листа, които се смесваха с попилените изписани размисли, като че ли се радваха на роднинството с хартия. Книги лежаха разхвърляни и върху дървени рафтове. На един от стелажите, по чудо запазени още от 1986-а, стоеше наскоро изправено и подпряно от някого малко томче. Върху синята корица се четяха авторът и заглавието. „Път и вечност“. Вечност. Нещо го смуги. Спря, успокои заострените сетива, за да погледне в себе си и разбере какво е то. Усети бавна вълна към главата, неприятна, заливаща мозъка. Осъзна недоумението си - раждаше го това, че в бездушния град имаше толкова много книги. Изписаната хартия и студеното желязо – кое е по-ценно? Макар от слаба материя, тук книгите се трупаха оцелели, останали, невзети. Всичко друго в Припят бяха разграбили. Въпреки радиационната заплаха, от града отнесли желязото, електрическите уреди, ценностите, скъпите мебели. Близо трийсет години мародери изтърбушвали и оголвали апартаменти, канцеларии, зали, всичко. Изнасяли и продавали. Медта и желязото имаха много по-висока цена от хартията. В Припят книгите не струваха пари, никой не се интересуваше от тях. Ще останат тук до пълното им изгниване, ако някой не щракне запалката. Ей така, просто за развлечение. Или от яд, че животът му не върви добре...

Така ли му се стори, или имаше твърде много издания за деца – стари социалистически книжки, отпечатани не в Китай, а в СССР. Приказки, стихчета и истории, стигнали отдавна до милиони деца, но не и тук. Тези стояха безмълвни, непрочетени, непоказани, навеки затворени в себе си. През него - суровия човек - пробегна абсурдният въпрос: А дали с чистата си наивност книгите още чакат децата на Припят? Та онези деца, изтласкани с автобусите завинаги от града вече са на 35-40 години! Главата го заболя непривично, всичко напираше отвътре, искаше да разруши черепа. Не чувстваше болката остра, нито силна, а плътна, настъпателна, мощна и застрашаваща. Той приседна на ръждива скара, която е била кой знае какво. Наблизо имаше оцелял стол, но не посмя – не толкова, че можеше да

се разпадне, а защото виждаше да идва една от жените, които обслужват купувачите. Като с рязък замах на магьосник болката и страшният напор в главата му изчезнаха. Той внезапно се преобрази от енергията и силата, която се вливаше в тялото му. Разсъжденията идваха стремглаво. Усети се готов на всичко, знаеше че има хиляди идеи и неудържимо искаше да ги доведе до край, да ги претвори. Дълбоко в него нещо му напомняше да бъде предпазлив, но срещу това се възправяше непреодолима вяра в собствените сили. Той се издигаше над опасностите, всичко му се струваше лесно, достъпно и постижимо. Наоколо вече се събираха граждани. Ласкаеше се, че го забелязват, макар че всеки вършеше това, за което беше дошъл. Обръщаха се към пълните, подредени с книги рафтове, прелистваха романите и стихосбирките, децата край тях дърпаха за дрехите и сочеха нанякъде. Продавачките гледаха строго, без усмивка. Виждаше магазина чист и подреден и се гордееше. Денонощно работеше за това навсякъде в града да е така. Беше кмет на Припят. Избраха го заради енергията и качествата му, заради неговата бдителност и грижа за хората. В главата му все повече просветваше, чувстваше се щастлив, лек, готов на всичко. Като в накъсани парчета от филмова лента хората ту го поглеждаха и му ръкопляскаха, ту бавно и спокойно обикаляха из книжарницата. Някога в полицейската школа го учеха да реагира на всяка ситуация по най-адекватния начин. Почувства се длъжен и горд да отвърне на вниманието, което съгражданите му изразяваха. Заговори.

„Уважаеми другари, граждани на Припят. Използвам и тази среща с вас да ви благодаря за доверието, с което ме избрахте за кмет на младия ни град със светло бъдеще.“

Усмихна се сърдечно, но сдържано. През мозъка му премина неприятна искрица ток.

„Преди петнайсет години започнахме да градим красавеца Припят. Сега, през пролетта на хиляда деветстотин осемдесет и пета, щастливи се гордеем с нашето социалистическо селище. Ние създадохме атомната централа, тя създаде нас. Тук има каквото поискате: място за работа на всеки, стоки в магазините, култура, спорт. Има спокойствие и сигурност.“

Говореше енергично. Чувстваше се щастлив, че върши толкова добри

и велики неща за своите съграждани. Идеите му прескочиха по нова пътека.

„Бабките и старците из околните села още робуват на вехти предрасъдъци. Ние трябва да им се противопоставим. Макар и единици, някои местни хора тук не ни посрещнаха с добро.“

От дългата си милиционерска и полицейска работа знаеше, че за такива неща трябва да се мълчи. Да се мълчи! Те не съществуват. Иначе срещу тях трябва да се действа твърдо, без компромиси. Социализмът иска сигурност на държавата! Но не можеше да прекъсне темата. Трийсет години след комунистическия строй в България вече знаеше, че е възможно да се говори. В него се биеха тези два навика от различни времена. Не успя да спре.

„Преди месец вестник „Младежта на Украйна“ безотговорно писа за странна епидемия в Припят и околните села. Домашните котки се мятали из квартирите като обезумели, по време на разходка кучетата искали да прегризат каишките, хиляди животни бягали от домовете. Това не е вярно и не трябва да се поддаваме на такива провокации!“

Дълбоко в съзнанието отново почувства, че не бива да говори и за това, но продължи. Пред очите му се мяркаха фигури и лица на гражданите в магазина за книги.

„Стотици хора виждали напоследък НЛО над атомната централа, както и в селища на десетки километри от града.“

О, това вече е крайно опасно. Трябваше да спре!

„Още като започнахме да строим, бабите из селцата мърмореха: Ще дойде време, когато ще бъде зелено, но не и весело. Друга сънувала кошмарни сънища. Черно-быль значело страшна истина. Подстрекателства, провокации срещу нашия строй, опити да се руши единството ни. Но и от Москва вече идва такъв нездрав полъх. Ние няма да се поддадем, а другарите в центъра трябва да се мобилизират.“

Тук прекали. Слушаха го и гледаха в него. Някои вдигаха над главите си книги и му показваха заглавията. Така не трябва да говори един кмет на социалистически град. Усети нечовешка болка в главата. Светът пред него се завъртя. Мозъкът му забуча и всичко наоколо изчезна.

Събуди се върху купища книги. Погледна часовника си, но не успя да се ориентира кое време е. Сигурно спеше поне от час. Навън витаеше мрак. Усещаше, че е много влажно, но не валеше. Съвсем близо локва вода се полюляваше от ветреца. Опипа дрехите си, пистолетът и ножът намери на мястото им. Обзе го безпокойство, смътно си спомни за станалото, връхлетя го страх, истински страх пред въпроса какво се случи с него? Не помнеше и как беше стигнал навътре до тясното дълго помещение, паднал и заспал. Явно се намираще в склад за книги, разпилени и натрупани в еднометров слой равномерно по целия под - учудващо сухи, макар и стоели няколко десетилетия под покрива на разбитата книжарница. Още полулегнал, усещаше умора, не толкова физическа, а някъде дълбоко в душата си. Опря се на ръце, за да се изправи, но дясната хлътна сред книгите. Усети нещо твърдо и разрови купчината. Светна с фенерчето си, като внимаваше да не се вижда отвън. В самия ъгъл, под книгите се криеше дървена кутия. Разчисти старателно наоколо. Разгледа старото шкафче от талашит, покрито с жълтеникаво-бежов фурнир. Мебел, като във всеки социалистически магазин. Вратичката не се отваряше. Ключалката изглеждаше твърде масивна, явно подменена преди много години. Мозъкът му бавно се успокояваше и изчистваше. Странно как шкафчето е останало непокътнато, зарито от книгите.

Полицейският нюх, а и любопитството му подсказаха, че трябва да погледне в него. Извади дългия си боен нож и го вкара в процепа на вратичката. Оказа се твърде трудно. Не искаше да руши грубо, вътре можеше да има нещо стойностно. Нямаше. Някакви делнични фактури, брошури с указания, празни карирани листове, химикалка с втвърден изсъхнал връх... Изваждаше ги едно по едно и ги изхвърляше. Шкафчето остана празно. Понечи да стане и тръгне, но го погледна отново. Нещо съзря и усети. Наведе се и огледа внимателно. Вдясно, едва забележимо се подаваше главичка на пирон. Дръпна я и гвоздеят излезе леко и безпрепятствено. Така някога в канцелариите защитаваха чекмеджетата си. Невидимият пирон ги държеше заключени. Вече можеше без затруднение да повдигне шперплата на дъното. През тялото му премина хазартна тръпка. Но вътре имаше единствено книга. Беше издадена през 1983 година. Вър-

ху твърдата светлозелена корица стоеше „руски“ кръст, а на гърба надпис „Библия“. В ръцете си държеше запазена, явно малко ползвана книга. Той не вярваше в бога. Така са го възпитавали. Във висшата милиционерската школа на социалистическа България за религията не се говореше, по подразбиране.

Още в първи курс на Великден го пратиха с други курсанти да се смесват с тълпата пред черквите, да наблюдават, да следят, да действат. Дадоха уговорения знак, с който да почнат размирици. Трябваше да се покаже, че младежта се надсмива над верските предразсъдъци, че празниците са глупави занимавки на старите и забавление за младите. Той носеше китара, около него дърдореха на висок глас други двама от школата, а униформената милиция знаеше как да ги разпознава и просто се измъкваше достатъчно далече от тях. Започна да дрънка на китарата и да припява – провокиращо и нагло. Двамата му приятели се смееха. Наоколо настана смут. Гражданите в спокойната, несвикнала с улични конфликти страна се възмутиха, но не знаеха как да реагират. Това беше целта. Някои просто приемаха тримата като подпийнала компания и се оглеждаха за милиционер да помогне. Приблужи го възрастен човек със сива, почти бяла коса и го загледа възмутен, разгневен и смел. Тогава удари човек за първи път, удари го с дръжката на китарата. Макар и як, като дете и ученик не се биеше. Сега нападна възрастния мъж, направи го по своите представи за професията и уменията на висшите милиционери – ловко, уж случайно в спречкването сред множеството, внушавайки сила, събуждайки страх. Испита радост. В школата край столицата вече го учеха, че сигурността на държавата, на най-човечния строй в света трябва да се пази безкомпромисно, делово, хитро и твърдо. Испита радост, че става за тази работа, че може да действа с горещо сърце, хладен ум и чисти ръце. Но ръката му се изцапа с кръв. От врата на мъжа се проточи червена струйка, наоколо стояха безпомощно, край момчетата и възрастния се образува празен кръг. Хората на момента се оттекоха по-далеч от конфликта, на сигурно. Милиционерите дойдоха веднага. Докато го извеждаха, за да го пуснат зад камионетките, в мисълта му се мярна нещо, което не споменаваха в школата, а той сам беше прочел някъде. Дзержински е казал: „Да

служат в органите могат или светци, или подлеци“.

Държеше библията, по-скоро я стискаше така че яките му ръце огъваха дебелия картон на корицата. Оттласна миналото. Книгата го привличаше към себе си. Знаеше защо, знаеше какво да търси. С помощта на приглушеното фенерче намери Откровението на Йоан:

„И като затръби третият ангел, падна от небето голяма звезда, която гореше като светило, и падна върху морето, и падна върху трета част от реките и върху водните извори.

А името на звездата е Пелин, и третата част от водите стана пелин, и много човече измряха от водите, защото се вгорчиха.“

Той знаеше, че народното руско название на пелина е чернобил. В Припят не бяха построили църква. Затвори библията, върна я обратно в чекмеджето, сложи двойното дъно, и зарина отново шкафчето под книги. Излезе крайно предпазливо.

Дори в тъмното, укритието му от вчера се намираше на петнайсет минути път, в жилищен блок на Ленински проспект 24-26. Висока бяла девететажна сграда, каквито бе виждал много и в родния си град. Двайсет и девет години след аварията в Чернобил блокът още напомняше с нещо старата си красота. Припятци наричали „Бродуей“ проспекта, на който се намираше - някога широк, абсолютно прав, красив с големите сгради край него, с просторни тротоари, млади дървета и цветни лехи. Движеше се на север по булеварда. След толкова години изоставен град, по „Бродуей“ немощно пълзеше само нащърбена и надупчена двуметрова лента асфалт, до която растяха треви, храсти и дървета. Стараеше се да се движи безшумно по покрития с множество малки локви призрак на покойния проспект. Разучи всичко преди да дойде в Припят: карти, стари черно-бели фотографии на града-гордост, нови снимки на туристи и сталкери. Имаше силна памет и отлична ориентация. Вече десетина минути от небето отново ръсеше. Меката и нежна четка на дъжда бавно се втвърдяваше и водните струи ставаха по-видими, доколкото можеше нещо да се види на фона на едва просветлялото нощно небе. Ориентираха го оцелели лампи, надупчени от трийсетгодишното безвремие, които някога са красели булеварда, а днес стърчаха безсмислено до мърлявата асфалтова пътека,

останала от него. Върховете им приличаха на човки, които провисваха не да дават светлина, а да наблюдават отгоре нищото.

Щеше да сбърка. Близко до блока, в който бе оставил багажа си строителите някога издигнали напълно същата група сгради. Видя, че не е при „своята“ къща. На нея помнеше петно изпадала облицовка с вид на прилеп. Промъкваше се на север през джунглата от дървета и храсти към прибежището. Знаеше много измислици и легенди за поражения от радиацията град, за гъсти гори, по-високи от девететажните сгради, за непроходими гъсталаци, за изродила се растителност, която устремно изяжда Припят. Не се оказа чак така. Природата просто следваше реалността, че в града няма жители, че тук не се случва онова, за което е строен. Дървета, храсти и треви нормално и спокойно се разрастваха навсякъде, където намерят място без бетон, а пробиваха и него. Това ставаше от дълго време, без препятствия и съпротива. Докато се прокрадваше към входа на блока, помисли си за градовете на древни цивилизации по Америка, които днес изравяха от корените на джунглата. В отличие от хората, природата винаги следеше мисълта си. За кой ли път през последното денонощие изтръска тихо водата от камуфлажните си дрехи. Прескочи през смачкана кутия с електрически бушони и влезе. Часовникът му показваше точно дванайсет през нощта.

Половин минута постоя зад строшената врата на входа. Слушаше внимателно убийствената тишина. Когато вчера пристигна в Припят, избра тази сграда и остави раницата си, за да не му пречи към гробището и обратно. Носеше доста консерви и вода, а за всеки случай - спирт и бинт за рани. Имаше и шишенца йод срещу радиацията. Останалото лежеше в джобовете на военните му дрехи. Предния ден на влизане тук вдиша дълбоко, за да усети миризмите. Ако някой се беше настанил – турист, сталкер или друг – входът щеше да мирише неприятно. Знаеше, че тукашните ничии гости използват за нуждите си етажи под или над стаите, които са избрали. Лъхтеше само на влага и прах, на счупено, разложено, а после изветряло. Миришеше на отпечатък от дълго, дълго време, възцарило безвремието. На идване се вмъкна тук в бивше жилище. Сега се движеше внимателно и възможно най-тихо по стълбите нагоре, като опираше

стените и прескачаше срутените и попилени отломки. Сградата и отвътре изглеждаше запазена. Вчера предпочете четвъртия етаж – разполагаше с достатъчно висок поглед наоколо, имаше време за решение и действия, ако някой се зададеше отдолу, а и не трябваше много да изкачва. Още в милиционерската школа го учеха за съхранява силите си.

Влезе при багажа си и приседна в ъгъла между раницата и останките от скъпа за времето си мебел – висок холен шкаф с декоративни орнаменти, вече мътножълти. Тази сграда имаше съдбата на всяка друга от оглозгания скелет на града. Хората бяха изоставили Припят с евакуацията на 27 април 1986 г., ден след титаничната авария в атомната централа. И не се върнали повече в града. Мародерите се появили без забавяне, милицията хванала първия още в нощта след напускането на града. За да намалят опасностите при масовото ограбване, специалните групи ликвидатори изхвърляли през прозорците хладилниците и заравяли развалящите се продукти. После закопавали и дребните вещи от жилищата. Сред стените оставали масивните предмети. Нахлули грабителите. Първо измъкнали скъпите мебели. Припят бил богат и снабден с всичко. Крадците не спирали пред нищо – на пазара в Киев се продавали брашно, консерви и какво ли не от заразения град. Сваляли радиаторите. Отмъквали мед и останалите ценни метали от машини, автомобили, камиони. В началото милицията застреляла неколцина от тях, но това не помогнало. Работели редом ликвидатори и мародери, като често си сменяли ролите. Мародерите изтръгнали всичко от тялото на града, взетото превърнали в пари, в храна, водка, бира и дрехи. Той знаеше, че и днес още има какво да се плякосва от града. Усети силен полъх от прозорците и навей на пръски от дъжда. Реши, че не по-малък рушител тук е вятърът – изпочупил стъклата на прозорците, навял из стаите прах и вода, разкъсал хартиените тапети и ги провиснал като парцали.

Вятърът и водата неуморно действаха все още оцелелият скелет да се разпадне. Щеше да стане и това. Радиацията нямаше да изчезне стотици години но останките от града щяха да се разлеят на земята. В главата му отново се роди болка, проплака остро и започна тъпо да пулсира. Прекъсна размишлението му, че може би това не са мародери. Мародерите

ограбват умрелите. Но три десетилетия назад градът още е бил жив, както бил ден или два преди взрива. Просто напуснат, самотен и слаб. Всички те са обичайни обирджии на жилища, чиито стопани отсъстват. Тук, в опустошения град полицаят усети как се чувства човек, чийто апартамент са окрали – безпомощен и омърсен.

Изяде една от консервите. Допи малкото шише вода. Под черепа му започна да пулсира. Притесни се. Помнеше случката в книжарницата, макар и доста смътно. Погледна през дупката на прозореца да се разсее и намали болката. Оттам в мрака прозираше легендарното виенско колело на Припят, на което не беше се качвал никой. То се различаваше едва-едва, силно размазано на фона на бледото небе. Дъждът спря и въздухът мъждееше като леко запотен кристал. За всеки случай носеше силно успокоително. Още в милицията негов началник обичаше да повтаря, че слабото му място е в главата. И се смееше на остроумието си. Реши утре да се изнесе от града. Взе едно хапче и се сгъна на пропитото с влага канапе, произведено в мебелен промкомбинат на Съветския съюз. Пружините проскърцаха веднъж и замлъкнаха. След двайсет минути пред него се завъртя виенското колело на Припят. Направи обиколка за първи път, откакто е построено, после още веднъж и още... мислите в главата му най-после заспаха. Нещо навън глухо изпука, може би счупен клон. Не го чу, болката утихваше и сънят му изглеждаше щастлив.

В милицията, после в полицията имаше опит с множество разпити. Сега сънуваше малка стаичка, по-скоро килия, само с маса и два стола. Вървеше разпит. Той седеше на твърдия стол на разпитвания, срещу него неприятен човек му задаваше въпроси. Питаше го и повтаряше, пушеше и го гледаше лошо. Но той не се потискаше от всичко това. Умът му препускаше, разтревожен, че сънят няма да стигне, за да каже всичко:

„Аз съм човек отговорен и състрадателен. Обвиненията ви не са справедливи. Това ми е работата – да бъда строг, силен и резултатен срещу бандитите. Да, не всеки човек е нарушител на закона, но трябва да очакваме това от всеки. Така са ме учили, така съм работил трийсет години.“

Преобърна се в леглото, но все още в стаята за разпит.

„Бяхме вкарали момичето в широк коридор. За какво ме питайте? А

да, за отговорността. Полицайката я претърсваше. Аз ѝ бях началник. Тя съблече момичето голо до кръста. То се гърчеше преbledняло и трепереше не толкова от страх, а от срам, от обида. Полицайката я опипваше навсякъде. Навсякъде. Наоколо имаше хора, повечето се обърнаха гърбом. Стоях и гледах към подчинената си възискателно. Отговорност... Такава ми е работата. Такава! Човек заприличва на занаята си. Става като него, гледа с неговите очи. Питате ме... Още като млад работник, в управлението на милицията бях хванал едно момче за яката и я стяхах. Вече бях го блъснал в стената. То стоя дълго в ъгъла с вдигнати ръце, по мое нареждане. Отговорен значи да давам отговори защо постъпвам така. А аз не бях задължен пред никого. Попита ме дали му тече кръв, аз само му се изсмях и го нарекох пикльо. Предната нощ писало по стените навън нещо срещу властта.“

Обливаше го пот, но в съня си се чувстваше енергичен, макар и в стола на разпитвания. Спеше по-мокър и от пропития с влага и мухъл диван.

„За отговорността може да се кажат много неща, и такива, и такива. Всичко трябва да бъде доказано. Това, което правим отива някъде в общия вселенски котел с човешките действия и така лесно може да отречем, че е наше. Очевидно е, че то е на всички. Нима не виждате, господин следовател, че моите и Вашите действия вместо да изпъкват потъват, скриват се зад морал, дълг, доблест, традиции, възпитание, хуманност, чест, коректност, съпричастност, уговорки, навици, власт, политика, култура, общество, закони, човешки права... Просто са нужни думи, подредени така или другояче, за да изчезнат нашите действия – няма ги, не са били, били са, но не са решаващи; аз предупреждавах; знаем кой е виновен; то не се случи точно така; човешко е да се греша, а моята грешка е нищожна, без значение, без следствия. Думите преобразяват нашите действия. Така беше и при социализма, така е и сега в общество с десетки имена: демокрация, преход, пазарна икономика, правова държава, конкуренция, социална загриженост, свобода на словото, свобода на вероизповеданията, на убежденията, право на момента да решиш дали си мъж, жена или хермафродит и ако някой се надсмее, да го съдиш; възможност, да вярваш на хороскопи и гадатели, да слушаш мръсотии от телевизора, да рисуваш

каквото искаш, да пишеш каквото щеш, да те ограбват, да те пребиват и убиват, после да бъдеш съден и осъден от убийците ти. Искате да Ви кажа всички имена на безименните времена, в които живеем? Няма да ни стигне времето, онова по часовника. Съмнявахме се, че продава дрога, бяхме го понабили, а в болницата поиска вода. Напълнихме му една спринцовка и му дадохме да пие. Отговорността, господин следовател...”

ТРЕТИ ДЕН

Бавно се разбуждаше, седнал на дивана. Чуваше това, което изговаряше гласно. Стори му се, че дори се заслуша, за да открие неговото значение. Винаги е искал да намира смисъла на казаното. Усмихна се щастливо, облекчен, че нежеланият сън се изнизва нанякъде. Какъв разпитван, какъв заподозрян, та той е кметът на този град, избраха го с много уважение, респект и надежди, с вяра в качествата му. Градът имаше нужда от човек като него. Още стоеше върху неудобния матрак. Куртката на камуфлажа му се гърчеше разкопчана и раздърпана, коланът висеше разпуснат. Не е в голямо нарушение, няма да го накажат. Но все пак е офицер. И не само уставът действаше, а и отговорността на кмет в петдесетхиляден град. Първо се изчисти погледът му, после мозъкът започна да просветлява. Почувства се изморен, много изморен. В главата му бавно се връщаха моменти не от съня, а от вчерашната и днешната истина.

Но преди да подреди работите за деня, още нещо го върна в миналото, настойчива сила искаше да му припомни това. Течеше някъде времето между „другарю милиционер“ и „господин полицай“, между социализма и поредната демокрация в страната му. Години на глад, рекет, шайки, ограбване. Времена на унижения и агресивна посредственост. Милиони викаха, че времето вече е тяхно. Май не се оказа така, защото не го удържаха с годините, а и да рушиш комунизма е някак лесно, а да владееш времето се искаха честност и качества. Една от създалите се национални криминални групи наказваше някого и искаше пари, много пари. Взеха за заложник дете. Той се числеше към полицейската група. Началници и подчинени се люшкаха между знанията и уменията на професията и безизходицата. Във висшата школа изучаваха повече история на партията и по-малко тактиката когато дете трепери до дулото. Той сам предложи да отиде за размяна. Някак склони похитителите да освободят малкия и да държат него като заложник. Стоя там с белезници шест часа и двамайт минути. Можеше да го убият. Някъде сред тези хиляди секунди нещо мъдро и спокойно се усмихна в него. Като поотрасло дете се беше качил в бурята и дъжда да спаси заседнало високо в клоните на дървото коте. Успя да го

хване, а то хапеше до кръв ръката му...

Взе раницата, стегна обувките, сложи шапката и излезе, като погледна да не е забравил нещо. Най-важното – водата, пистолетът, ножът и компасът бяха тук. Заслиза внимателно по изкъртените плочки на площадките. Запита се от какво ли са извадени и се сети, че по тях са сваляли от етажите стотици радиатори, печки, телевизори, перални и какво ли не, отмъкнати от сградата. След претърсването на стаите крадците никога не подреждат жилището. Излезе от блока, като внимателно се огледа. Следваше намерението да се измъкне от града, след като не намери нищо на гроба. Обикаляше Припят вече две денонощия, а радиацията действаше, колкото и той да пренебрегваше това. Та нали в забранената зона из села и самотни къщи живееха десетки хора. Не искаше да го признае в себе си, но силно се смути от главоболието и виденията, макар че почти не ги помнеше. Щеше да тръгне на юг, там откъдето онзи ден дойде. С първите крачки в тази посока взе решение, което се беше таило и сега просто ставаше видимо. Искеше да мине през сградата на старата предаварийна милиционерска служба, тогава ГОВД – градски отдел на вътрешните работи. Намираше се по пътя му - километър-километър и половина на запад. Можеше са се движи направо, през гората от трева, храсти, дървета и осиротели сгради, но така лесно би могъл да се обърка. Извади картата и я погледна. Трябваше да върви по старите улици и булеварди - днес само ивици разрушен асфалт, покрити с ниски туфи кафяви мъхове. Не можа да се сети мъховете много радиация ли събират. Просеките на изчезващите улици пропълзяваха стиснати в две редици високи дървета, дървета, дървета. С идването си тук избра и запомни десетина отличаващи се сгради в центъра на града, да му служат за ориентир... В главата му лежах запечатани техни фотографии. Носеше и малък бинокъл. Погледна компаса. Трябваше да върви по „Ленински проспект“, после наляво по булевард „Курчатов“, а след редицата дълги блокове, при високата сграда до тях да завие вдясно по улица „Леся Украинка“. Взираше се през гъстата завеса от клони и листа да се ориентира и се отбиваше наляво и надясно от бившите улици, изглозгани от глутницата на времето и дървета. След немного години щяха да изчезнат напълно в менгемето на настъпващата растител-

ност. На пресечката с „Леся Украинка“ видя високия жилищен блок с два корпуса. Ако вървеше правилно, зад него трябваше да съзре сградата на милицията. Едно сухо дърво се протягаше паднало напреки и препречваше тесния път. Стъпи на гнилия му ствол и прескочи. По краищата на асфалта се въргаляха разкъсани и мръсни огромни парцали, отломки от дюшек. Не са изгнили толкова години, сигурно скоро са измъкнати отнякъде. При петдесет хиляди припятци преди три десетилетия, в града трябва да е имало най-малко толкова дюшеци. Колко ли са останали? Още онзи ден реши в пустия град да не се пита за много неща. Тук нелогичното бе превзело правилото.

Знаеше сградата от снимките – имаше четири етажа, съзря обикновения ѝ вход, по-обикновен от врата на жилищен блок. Отпред се въргаляха четири бетонни плочи със странен син цвят. Ограждали са малката някога ела, израсла вече двайсетина метра и разкъсала с корените нищожната рамка. Като всичко в Припят. Преди 40-50 години тук са строили лесно, „на чист лист“, но все пак архитектите са били майстори. Градският отдел на вътрешните работи, милицията, бил настанен не в центъра, а в покрайнините. В центъра са други представителни сгради, като във всеки социалистически град. Тоест, ние не управляваме със сила, а с повелите на партията, с профсъюзи, с комсомола, с културата. За нас милицията е скромна, ненатрапваща се труженик – слуга на народа. Прекрачи трите стъпала от тротоара и стъпи на малката входна площадка. Вляво, на стъклото до вратата все още се виждаше запазен своеобразен витраж – четири вертикални ленти с повтарящи се елементи: петолъчки, сърп и чук, житен клас. Под тях стоеше подпрян падналият надпис „Милиция“. Сградата някога изглеждала като къща на добри и спокойни хора, построили дома си сред двайсет декара гаражи, двор и зеленина. А сега – на санаториум, потопен във вечнозелени дървета.

Вътре беше като навсякъде – металът отмъкнат отдавна, медните кабели също, телефони, бобини от канцеларските машини. В силно разрушената постройка се мяркаха по-скоро знаци за миналото, отколкото вещи, имаше само тежка влага и прах – тленните останки на сградата. Изпита смущение и неясна тъга – като художник, който влиза в преобърна-

тото си ателие или занаятчия в разграбената работилница. Веднага разпозна стаята за разпити – „кабинет на следователя“, както я наричаха. В няколкото квадратни метра здраво стояха маса и три стола с оцеляла все още червено-виолетова дамаска. Столовете не помръдваха, заковани за пода, покрити, както всичко наоколо, с попадала мазилка, прах и безвремие. Беше убеден, че в съня си точно тук го разпитваха. Заедно с отново настъпващата болка в главата, усещаше, че е дошъл да търси. Знаеше, че е смешно. Десетки, може и стотици хора вече са минали тук след атомния взрив, всеки тършувал и ровил. Все пак в преддверието още стоеше карта на стария, на истинския град – патрулен участък № 1; табло - бюлетин за издаване на нови паспорти; макет на града. Обиколи сградата без да се бави. Всичко пустееше голо и празно. Мина край килиите на следствения изолатор, покрай стаи, явно за дежурства, кабинети на следователи и дознатели, деловодство и архиви, помещения за събрания, зали за обучение. Качи се до четвъртия етаж. Там, най-високо, в дъното откъм двора и гаражите видя срутена стена. С времето дъждът, снегът, вятърът и слънцето бяха разрушили част от покрива и към пода страховито провисваха железа, а пласт ламарини покриваше тухлите. Птици някакви живееха в гнезда и дупки сред руините. Десетина от тях се разлетяха шумно и с крясъци. Той съобрази, че това може да бъде знак за патрулиращата полиция, която с хъс на следотърсач всеки ден издирва сталкери и други незаконни нежелани гости. Спря за няколко минути и се заслуша напрегнато. Не чу шум нито от автомобил, нито от колело, нито от стъпки.

Купчината сринат боклук така затваряше прохода, че навътре можеше да се премине много трудно, само с катерене по несигурната маса отпадъци от тялото на тавана. Видя му се, че това не беше правил никой, може би от момента на първото срутване. Понечи да тръгне обратно, защото не откриваше смисъл да се провира и рискува, а и главата отново го заболя. За минута само остана неподвижен, сетивата му се промениха десеторно по-мощни, сети се, че е кмет на този град и трябва да провери защо тук са допуснали това строително безобразие. Много и объркани съждения го тласнаха напред, запълзя по тухлите и вярта, през стърчащите остри железа. Провря се някак, заслиза от другата страна няколко метра надолу,

по-скоро се въргаляше и тялото му спря в полузатрупана от тухлите врата. Раницата тънеше в боклук, отхвъркнала настрани. Загуби съзнание и лежа без да мръдне четвърт час. Свести се, опомни се без спомен за последните минути, но с ясно чувство, че отново нещо с него се е случва. Трябваше незабавно да се измъкне назад и да напусне града на призрачните спомени и на вандалите. Обратно на това, все още с болка в главата, започна да разчиства отпадъците, за да отвори вратата. Тя се раздуваше влажна. Миришеше на мухъл и мокра прах. Той се почувства като в протекло отгоре мазе. Влезе и светна с фенерчето. То още работеше, а имаше и дръжка за произвеждане на ток, но при ползването ѝ доста шумеше. Личеше, че тук много отдавна не е влизал никой. Странно как сталкерите-колекционери са пропуснали това място в примамлива сграда на Припят. В малката стая имаше само три шкафа-кантонерки, незнайно кога оставени – преди или след апокалипсиса Чернобил. Знаеше, че в това здание милицията частично е работила още няколко години след аварията. Дървените ролетки на двете кантонерки жълтееха спуснати, а вътре намери само няколко празни карирани листа хартия, които му напомниха детството. Бръкна и най-отдолу в шкафове, на по-трудно достъпно място. Не откри нищо друго. Някога показваше изключителни умения при служебно претърсване на жилища. Имаше талант за това, притежаваше подходящата системност и интуиция. Третата кантонерка стоеше заключена. Извади ножа и го вкара в прореза над ключалката. За втори път в града му се налагаше да прави това. В шкафа, незнайно от колко време, лежах забутани само един подострен химически молив, две непопълнени картончета за задържания и поизтъркана кожена милиционерска чанта. В нея имаше тънка белезникаво-зелена папка с фабрично отпечатан поразмит надпис ДЕЛО. В папката лежах прикачени два листа и една снимка: информация от сътрудник на КГБ и черно-бял портрет, продупчен от едната страна с перфоратор. Също така – донесение по служебната мрежа на КГБ. Той прерови още веднъж в джобовете на чантата, но не намери нищо друго. Пъкна папката в раницата, измина нелекия път надолу през хълма отпадъци и след като се ослуша и огледа внимателно излезе през изтърбушен прозорец на първия етаж, който зееше към задния двор.

Спря прикрит и погледна картата. Оттук трябваше да се движи на юг за да напусне града и да поеме пътя към Киев. Чакаха го тежки последни стотина километра до столицата на Украйна. Пресичаше за втори път релсите на Янив и с яд се сети за пропадналата мисия със скъпите ценности. Някъде съвсем в далечината отново зърна простреляната петолъчка и раздражен продължи. Успокои се с това, че поне видя града-призрак, за който толкова много знаеше отдалече. Движеше се на югозапад, близо до пътя и отново внимаваше – на много места гората край шосето ставаше по-рядка. Пазеше се да не го усетят. Вървя около час и приседна до буен храст. Макар и на четири-пет километра от Припят, знаеше, че не е така опасно, както в града. Радиацията не е пропила толкова дълбоко природата. Провизиите му привършваха, водата също, въпреки че ги ползваше пестеливо. Хапна нещо, отпи предпоследната глътка от пластмасовото шише и го скри в раницата.

Понечи да стане, но замря неподвижен. Първо усети, че има нещо живо наблизко, после видя стареца - висок, слаб, но жилав. Ходеше непривично изправен за своята възраст. Влачеше стара детска количка, пълна с вехтории. Две от колелата й проскърцваха, вързани с гнила тел. Някога в легълцето е проплаквало дете. Макар че очакваше срещи, тази случка рязко събуди главоболието му. Започна да обмисля активно, но трудно, това източваше енергията му. Явно старецът също наостри сетивата си, огледа се и го видя. През рамо носеше стара бойна пушка, но не посегна към нея. Гледаха се кратко и едновременно всеки пристъпи към другия. После още една-две крачки... Старецът носеше черни гумени ботуши, единият от които изрязан накриво и скъсен отгоре. Минута двамата се наблюдаваха внимателно, преди да заговорят. В офицерската школа учеше руски, украинският старец по принуда го ползваше цял живот. Все едно, на развален руски почнаха да се разбират. Открито и без страх местният го попита дали е укриващ се от закона или от наказание. В Припят и околностите имаше доста такива. Отговори, че е сталкер, но другият все още стоеше нащрек. Полицаят научи, че старият е местен жител, който някога не напуснал дома си въпреки заплахата от радиацията. Такива в района са десетки, а може би стотици - хора, решили да бъдат тук до края на

дните си. Нямаха регистрация, не приемаха, че са от държавата, живееха с миналото си, а днешния ден отдаваха само на оцеляването. Всеки божи час блъскаха за храната си, гледаха животни, зеленчуци, поддържаха кошери, беряха плодове и гъби, ловяха риба. Старецът живеел наблизко, сам в махала от няколко почти срутени дървени къщи. Неговата се държала най-здрава, кърпел я с каквото намери. Жена му умряла преди година. Пътуващият към Киев го помоли да му продаде малко храна и да му даде вода. Доста твърдо старецът отговори, че няма какво да прави с парите, но реши, че е по-разумно да бъде съдържан. Другият е по-млад, а можеше и да носи оръжие. Все пак поиска нещо в замяна и полицаят му показа малък, но ценен войнишки нож, изваден от раницата. Носеше го като боен резерв.

Къщите се намираха на два километра оттук. Двамата вървяха мълчаливо, недоверчиви един към друг. Движеха се по тясна суха пътека, по която нямаше следи дори от животно. По нея лъкатушеха бразди, изписани от паднал преди време дъжд. Зад себе си оставяха стъпки в прахта и унили линии от колелата на количката. Полицаят вече успя да види, че е пълна с накъсана тел, измъкната кой знае откъде. Явно и тя е ценна за преживяването. Съзря групата полусрутени къщи. Внимателно, но доста строго старецът му каза да чака тук, на около петдесет метра от тях. Щял да дойде сред двацет минути. Така имаше по-голяма сигурност и за госта на украинския хутор и той приседна на потънала в земята скала под уединено дърво. Тя също стоеше някак странно самотна. Докъдето виждат очите се простираха само дребни камъни, мръсен пясък и прах. Той се изправи внимателно, погледна всичко във всяка посока и отново приседна. Не усещаше нищо застрашаващо, освен онази отново идваща на вълни болка в главата. Този път го заболя и стомахът, нещо, което рядко се случваше. Бръкна в раницата за глътка вода, но се сети, че няма. Зърна папката. Може би тя щеше да го отклони от болката. Огледа отново наоколо и я отвори. Откъм дървената къща, където влезе старецът, не се виждаше никой. Витаеше неземна тишина. Самотникът сигурно гледаше тук някакви животни, а нямаше звук. Птици стърчаха накацали в полусухо дърво на десетина метра, но приличаха на заспали. Страшната тишина

на радиацията. Идвалите в Припят и района споделяха, че тишината тук е по-опасна от радиацията. Въздействието от аварията било равносилно на петстотин атомни бомби като първата в Хиросима. Взривът на атомния реактор бил кратък, родената от него тишина – вечна. Атомът е разстрелял този край като куршум, който убива човека, прогонва от него душата и оставя само тленното му тяло. Така преди двайсет и девет години бил разделен животът на хората от тяхното обиталище: градове, села, махали, къщи, градини, гори, реки, пътища. Учени казват, че край Чернобил не може да се живее още стотици, дори хиляди години, някои – че не е чак така фатално. Старецът и други като него не мислят за това – те са приели, че дори в най-опасните места никой не знае откъде и кога ще дойде смъртта. Това пробегна през болната му глава. Тишината не го приспа, напротив – вътре в него клокочеше неясна енергия. Старецът не идваше, дали вече не се криеше. А може би, въпреки казаното от самотника, тук живеят и други с него. Трябваше да чака, дори с риск от изненади. Вече минута-две държеше папката, усети, че я стиска, като нещо твърдо и опасно. Отвори я. Най-отгоре имаше информация от секретен сътрудник на КГБ: Комитет за държавна сигурност на УССР; управление...; отдел...; Агентурно съобщение...; псевдоним „Делта“...; приел старши оперативно упълномощен майор...; 4 юли 1987 г....; надеждност на източника, подчертано „надежден“...; достоверност на информацията, подчертано „частично надеждна“...; допустимост на разпространение на информацията... Агент Делта информираше, че милиционерският началник Тимур Устинов е организиран тайна група за издирване и изнасяне от града на ценности, които са останали в домовете на припятци: злато, бижута, пари... Полицаят отбеляза, през болката в главата, че системата на КГБ е работела стабилно в Припят и след чернобилския взрив. Знаеше, че преди това само в атомната централа са действали около 25 агента и резидента и над 100 доверени лица. Също така – че агентурното донесение не е обработено и изпратено до висшестоящите по надлежния ред. Последните няколко листа се оказаха копие от реално донесение на КГБ. Пробяга през редовете и от престараването на колегите му стана смешно.

Загледа се в прикачената снимка. На гърба ѝ лежеше старателен

надпис с молив: „Тимур Устинов. Към информация на агент „Делта“. Очевидно снимката не е оформена по служебните разпоредби, а собственикът на папката я прикрепил неофициално. Явно цялата папка е „нелегална“, някой беше отделил разни неща за себе си, сложил ги в чантата, но по незнайна причина не бе успял да я вземе. Това лесно се случваше в размирни времена.

Погледна към къщата, откъдето чакаше стареца. Виждаше традиционна украинска хата, но по четирите ѝ ската нямаше слама или камъш, а вълнообразни платна от азбест и цимент. В единия край на продънения покрив зееше дупка. Част от дървената облицовка на къщата все още мъждееше в светлосин цвят, а национални орнаменти красяха прозорците. Постройката видимо стоеше тук поне шейсет-седемдесет години. Няколко ябълки зрееха на изкривено слабо дърво. Разграденият двор зееше запуснат, пряко на пътеката към него кой знае откога лежеше бетонен електрически стълб с няколко оцелели керамични чашки и накъсан сплит остарели жици. Реши, че ако старецът не дойде до десет минути, ще си тръгне. Кръвта в главата му пулсираше. Местният се появи изведнъж, не от посоката, в която тръгна, а някъде доста настрани, иззад огромна купчина срутени гнили дъски на стара стопанска постройка. Този път пушката му не стоеше на рамо, а в лявата ръка. С другата носеше прокъсана пълна найлонова торбичка и старо пластмасово шише с вода, вързано с тел като дръжка. Сложи нещата на сринатия стълб и отстъпи няколко крачки. Полицаят изчака това спокойно, отиде до багажа и го взе, като остави обещания нож. Слънцето вече прежуряше силно. До няколко часа щеше да завали. Стопанинът на къщата приближи, взе ножа и някак смешно го втъкна в колана си от дебела връв. Все още държеше пушката в ръка. Погледна неканения гост и през очите му пробяга сянка от неудобство и може би съжаление. Седна на падналия стълб, постави пушката на колене и пооправи смачкания голям за главата му каскет. Гледаше изпитателно, но сякаш с чувството на домакин заговори. Така двамата, на метри един от друг разговаряха десетина минути, като бавно търсеха трудните им руски думи. Към края на приказката полицаят го попита чувал ли е за милиционерски кражби след евакуацията и му показа снимката. Старецът рязко се

стегна, но тихо каза на госта: „Белия дом“. После, се оттегли заднешком към своето жилище. Постоя на прага докато другият се скри отвъд завоя, откъдето двамата дойдоха.

Българинът все още не знаеше, че няма да поеме към Киев. В главата му не спираха познатите вече тласъци, от които разсъдъкът започна да се изчиства, да става ускорен, услужлив, смел. Полицаят трябваше да се ангажира и със селата, макар и кмет само на Припят, имаше грижа за всичко наоколо. Тук живееха стотици хора, работеха, трудеха се на полето и в оборите, гледаха овошки, садяха зеленчуци. Сетивата му на боец се притъпиха, но това нямаше значение. Чувстваше се силен, умен, роден за големи дела, решителен. Всички в града и селата го обичаха и уважаваха, той сияеше щастлив.

Стигна отново кръстопътя. Бе дошъл от селските къщи по невзрачната пътека, надясно се намираше Киев, на няколко десетки километра, наляво беше Припят – само на пет. Но пътеката продължаваше и насреща. В главата му извираха анализи, конструкции, идеи, всяко нещо пред очите му раждаше нови решения. На стотина метра направо съзря група кафяво-червени силуета. Първо му се сториха странно пръснати скали, но после видя, че са големи машини. Не знаеше какво е, а трябваше да провери. Закрачи бодро натам. Стигна до стари ръждясали машини: прикачна техника за обработка на земята, два малки автомобила, десетина туби за гориво и един трактор. Големите му задни колела, както и предните по-малки гуми се губеха, затънали в земята до осите. Върху пречупения стърчащ нагоре ауспух бе кацнала голяма черна птица и го гледаше смело, нахално и с присмех. Все пак отлетя без крясък, щом той приближи. Времето беше измило боята, но личеше, че е била светлосиня, а последният ѝ слой е бил груб и некачествен. Встрани на прогнилия капак на двигателя имаше надпис. Поизтърка със стиска изсъхнала трева и прочете: Беларусь МТЗ 80. Побесня от яд. И всички виновни щяха да си го получат. Те седяха край него, не можеше да пресметне дали са двайсет или двеста, а може и повече. Съветски селяни: млади и стари жени със забрадки, с мотики и вили в ръце; шофьори и трактористи с омазани в масло ръце; агрономи; началници и чиновници с кожени чанти. Имаше и деца, скупчени до въз-

растните. Всички мълчаха, гледаха го с уважение, но предусещаха гнева му. И се оказаха прави.

„Господа селски стопани. Сега, през две хиляди и петнайsetsa вие се държите като по времето на мъжиците преди сто години. Светът отиде далече, а още работите с лопатата и мотиката. Тази техника тук е стара. При това сте я оставили да се руши. И къщите ви са такива. Като кмет на Припят и ръководител на общината ви казвам, че трябва да възродите нашия китен край, за да е щастливо неговото бъдеще.“

Слушаха го внимателно, като леко се полюшваха на метър от земята и плуваха в нагорещения от слънцето въздух. Лицата им се променяха, жените ставаха мъже, мъжете - деца. Той се вдъхновяваше от отговорността, която е поел. Той действаше!

„Вашата храна и това, което отива на пазара в Припят трябва да е чисто, безопасно, природосъобразно, вкусно. Времето на совхозите мина, сега всичко зависи не от социалистическите чиновници, а от вас. Трябва да заприличате на стопаните във Франция, в Италия, в Англия, на фермерите в Америка. Защо тук сме занемарили всичко? Безхаберието, нехаенето водят само до разруха. Сега сме разкрепостени, независими от Русия. В света Украйна е на второ място по износ на зърно и на първо по ръст на производителността. А тази тук златна наша земя тъне в избуяла трева, бурени, изсъхнали дънери и клони. Погледнете наоколо: само дървета ли засаждате, само глигани, вълци и мечки ли отглеждате? А лосовете, а тези коне на Пржевалски за какво са ви, та те са диви. Сега са други времена, навлязохме петнайсет години в новия век. Събудете се, селяни! Съвсем до вас хиляди жители на Припят работят в атомната централа, произвеждат ток за цялата страна, изнасяме го, печелим. Разбудете се!“

Говореше ускорено, твърденията му се прескачаха едно с друго. А край него не вникваха в думите му, личеше по погледите им, някои се обърнаха настрани. Той усети, че е стъпил върху кабината на трактора и от тази висока трибуна трябваше да мобилизира селяните, да ги въведе в съвременieto не само с това, че ползват мобилни телефони, а с ново отношение към света, наследило отговорността, почтеността, компетентността и дисциплината на най-ценния капитал – хората, работниците в централа-

та, която вече трийсет и пет години произвежда за народа.

„Господа селяни, да се пази създаденото от човека е висша ценност. Но може би по-високо е да пазим сътвореното от природата, да го обогатяваме, да го ползваме без да го рушим. Защото рушенето на природата е атомна бомба, която може да остави света без хора и животни, пуст свят със самотни небостъргачи, виадукти, къщи, заводи. И ще тръгнат останали тук-там хора да го разграбят целия, но скоро ще усетят, че просто нямат сили, а и заграбеното е без стойност, освен онова, което може да ги предпази от света наоколо и да ги нахрани.“

Започна да се изтощава, ентузиазмът в него изгоря и огънят му дотляваше. Приседна на кабината на трактора. Прогнилият покрив се огъна, но устоя. Усети, че дълго сам е говорил на глас. Защо? И защо това се повтаря? Само затова ли, че от дни няма жив човек наоколо. И вчера нямаше и утре няма да има. Може би дори не бе срещнал старец, а видение, като всичко в този извънземен край. Със селянина само бяха разменили думи... Нима радиацията действа така върху хората? Ако утре на земята останат няколко хиляди души, те няма ли да си говорят, да общуват. Пътят на човека е започнал със сдружаване в стадо, за да оцелее. Дали човечеството ще завърши с разпадането на индивиди, на самотници? Нима пред сетния си час последните хора на земята ще трябва да изповядат сами себе си, без някой след това да им затвори очите? От атома ли става това, от радиацията? Или от самия човек, от мрачните дълбини на неговата душа, от преизподнята на ненаситните му желаниа?

Огледа се предпазливо. Почувства, че в последния час сили в него и извън него го подлагаха на риск да бъде забелязан. Енергията му се изцеди, той пропълзя на двайсетина метра, за да бъде далеч от машините, те излъчваха силна радиация. Влезе в рядка гора и се прикътна до стабилен дънер. Поне гърбът му трябваше да бъде защитен. Подложи раницата под главата си и усети, че повече не може да мръдне. Започна да се унася в сън, но се противеше долетяла мисъл в главата. Мярна му се въпросът за колко време изгнива една кошница от върбови клонки. Очите му стояха едновременно отворени и затворени. Замъгленият му поглед откри на метри от него истинска кошница, стара, прогнила, но все пак цяла. Не

беше малка, някакво химическо чудо я опазваше, въпреки прорастналите стъбла на храст. Виждаше се, че бе стояла тук от времето когато се е взривила атомната бомба в Чернобил. Много, много отдавна за последен път е носила в своята престилка горските гъби на припятския край.

ЧЕТВЪРТИ ДЕН

Спеше ли още или отдавна лежеше събуден. Главата му леко го наболяваше, но почувства тялото си отпочинало. Слънцето изгряваше, отдалеч идваха облаци и се канеха през деня да го притиснат. Отново стигна онзи кръстопът: насреща - къщата на стареца; в едната посока Киев, в другата Припят. Дозиметърът в джоба му подсещаше, че спасителният път е към украинската столица, а после в България. И това, което се случваше с главата му напомняше същото.

Случи се някога в градчето на баба и дядо, а той - дванайсет-тринайсетгодишен. Сигурно е било през 1978-а. С приятеля си сглобиха малък сал – навързаха различни по дължина изрязани от клонки дървени пръчки. Направиха сала равен отзад, а отпред заострен като стрела. По средата му стърчеше тънка клечка, а на края ѝ сияеше триъгълно знаменце от парче червен плат. Гордееха се с това, което построиха, те можеха, те бяха способни сами да превръщат в действителност своите желания. Вече са големи! Той носеше плавателния съд към реката с гордост и възхищение от създаденото. В малкия вир салът се полюшваше с леките вълни и изпълваше двамата с радост и гордост. Шумът дойде откъм стръмната пътека, която се спускаше от края на гората. Оттам излязоха три момчета, няколко години по-големи. Нищо не казаха помежду си, нищо не казаха на тях двамата. Не заплашваха, не питаха, не обясняваха. Просто събраха камъни и започнаха за целят сала. После си отидоха отново без думи, само се смееха. Във водата плуваха натрошени парчета дърво и разкъсани връвчици. Измъкнатото знаме бавно потъваше, просмукано от водата. Малки рибки се въртяха безмълвно край отломките. Какво можеха да сторят двамата? Да се противят, да се молят, да се правят, че не ги боли? А така го болеше! Тогава за пръв път почувства, че сигурно има начин да се бориш с лошите, да ги възпираш, рано или късно те да бъдат наказвани. Сигурно има начин...

Той притегна връзките на високите военни обувки и пое към Припят. Покрай грижите за гражданите и добруването на града се чувстваше длъжен да разнищи историята от намерената папка. Това работеше цял

живот. Дълбоко в него действаше инстинктът за самосъхранение, макар и бавно отслабваше импулсът за живот. Може би схващаше това, може би не. Той е кмет на Припят, но и полицай. Движеше се отново под дърветата край пътя към града, оглеждаше се внимателно, съобразяваше, пазеше се от хора и животни. Трябваше да мине няколко километра. От време на време сверяваше с картата и компаса.

Влезе в крайните райони отново през влаковата линия, но по-далече от гарата. Там имаше хора, не трябваше да хаби енергия и да се подлага на риск. А и Янив му напомняше за проваления цел – да намери ценностите и в страната си да живее не богато, но поне спокойно. Ако това там въобще е живот...

В началото на града, вече не прибираше картата. С отличната си образна памет бе запааметил десетки отличителни сгради. Няколко седмици пред компютъра вършеше само това. Облаците вече задръстваха небето, заканваше се да вали. Пое наляво по улица „Заводска“, отново наляво по булевард „Курчатов“, пресече „Леся Украинка“ и след четвърт час стигна центъра. Там се извисяваше Белия дом, така населението на града наричаше жилищния блок. Познаваше тази сграда, но му се стори много по занемарена, отколкото на снимките. Дом 13/34. Макар и кмет, той не живееше тук. Избраха го скоро, но не се чувстваше от избраните и имаше жилище другаде. Като в сън опита да се сети къде, но не успя. Белия дом обитаваше елитът на града: партийните и държавните ръководители, висшата администрация, началниците на Чернобилската атомна електроцентра. За тях бяха издигнали специална тухлена сграда с просторни, дори двуетажни апартаменти. Другите жилищни блокове строили с панели. За втори път днес изпита гняв. След час трябваше да събере своите сътрудници и да ги нахока здраво. Така ли се пази държавна собственост! Заваля изведнъж и безмилостно. Скри се под навеса на едноетажна постройка, откъдето виждаше Белия дом. Почувства радост и спокойствие от бученето на водата, което сразяваше убийствената тишина - непоносима, нечовешка, опустошителна. Дъждът заливаше купчината ненужни сгради и улици. Така валеше преди трийсетина години в неговия далечен град в далечната страна, в която живееше - на първи май, няколко дни след

аварията в Чернобил. Спомни си, макар трудно, как небесната вода обливаше хората на манифестацията за празника на труда. Никой не знаеше тогава за пренесената от Припят отровна радиация, зараза на треви и цветя, майка на болести, на рака. Никой, освен малцина, които са мълчали. Не, това нямаше да се случи тук, затова го избраха да управлява града, за да бъде всичко в порядък, качествено и сигурно. През дъждовните потоци гледаше към Белия дом ядосан. Знаеше колко още работа го чака. Потоци обливаха сградата. От покрива по стените ѝ се стичаха тонове вода, боята и мазилката се стелеха надолу в мръсна завеса. Този кален порой на разрушението се виеше подет от вятъра, усукваше се и блъскаше оцелелите прозорци, а в другите нахълтваше с напора на волната природа. Нямаше кой да спре водата, вятъра, стихията. Много отдавна Съветският съюз следваше глобална отговорна задача: Да победим природата! Съветските учени искаха да обърнат посоката на пълноводните сибирски реки. Сега пред очите му природата триумфираше. Дали тя се радваше на това? Или ѝ беше все едно къде държи надмощие над всичко: в джунглите на Амазонка или в прекрасния град, построен за седемдесет хиляди души? Хора, човеци. Тя ли победи или те самите себе си?

Имаше работа, трябваше да се срещне с най-представителните лица на града. Дъждът намаля. Мъжът заобиколи бетонен стълб с кръгло извадено око на огледало за уличното движение и овехтяла петолъчка със сърп и чук. Премина край двойната жълта телефонна кабина на ъгъла, до разрушения магазин „Радуга“. Дрехата му се закачи за нещо, не знаеше защо красивите рози на проспект „Ленин“ му приличаха на шипкови храсти. Прескочи сриналите се кални тухли пред входа на Белия дом и влезе в сградата. Тръгна по стъпалата нагоре, покрити със срутена мазилка, дъски, смачкани желяза, плесен и смрад. На стената здраво стояха осемнайсет пощенски кутии, събрани в общо тяло. Някои вратички зееха, други бяха здраво заключени и запоени от трийсетгодишната ръжда. Убеди се в това с върха на ножа. Зарадва се, че му е провървяло. На една от мръсно-зеленикавите кутии едвам-едвам се четеше „Тиму стинов“. За това дойде, това търсеше. Ножът избута вратичката навън, зад нея имаше само шепа едър прах, може би от хартия. Броеше реда на кутиите и пресметна къде

е било жилището на Устинов – на предпоследния етаж. Там трябваше да търси, а после да се види с обитателите. Не е лесно да съчетава мисията на кмет и задълженията на полицаи.

Тръгна нагоре. Поглеждаше наляво и надясно към апартаментите с отворени входове. На една врата навътре зърна непокътнато бяло декоративно стъкло с квадратни шарки. Площадките се осветяваха през преградата от три реда стъклени тухли. Навсякъде се стелеха потрошени фаянсови плочки. От стените висяха парчета прогнили тапети. Тук там се виждаха потрошени дървени шкафове и легла с прокъсани матраци, покрити с големи люспи боя и попадала мазилка. Непокътнати тоалетни чинии тънеха в пластове прах. Навсякъде се стелеха петна от стари бои, нова мръсотия, ръжда и плесен. Една табуретка стоеше нелепо здрава на стълбищната площадка.

Намери апартамента на осмия етаж. Отвън с винтове бяха прикрепени двете цифри на номера. Вратата стоеше затворена. Влезе. Гмурна се в дълбоко застоял въздух, чак после видя, че стъклата на прозорците и външните врати стояха цели и също затворени до едно. Тук е живял Тимур Устинов. Как се свързваше той с донесението? Милиционерски началник ли е бил? Съучастник? Потърпевш? А изобщо вярна ли е информацията? Полицейските му навици го подтикнаха към работа без забавяне. Да оглежда и съобразява. Да търси и обмисля. Да предполага и действа. Въпреки затворената врата, през която влезе, и тук всичко бяха задигнали. Здравите прозорци пазеха стаите сухи, като в разграбена, но цяла египетска гробница. На много места стените сивееха разкъртени от влачени мебели и радиатори, но цветната хартия по тях не беше свлечена. Обърна внимание на тези стени с изключително интересни фигури и разцветки, макар и доста излиняли от времето. Сигурно са специална доставка или донесени от чужбина. Помнеше модата на тапетите отпреди три-четири десетилетия, но някога и в България магазините не предлагаха нещо особено разнообразно. Изскубаните медни жици от стената бяха нарисували грозни бразди, разкъсани тапети и разтрошена мазилка чертаеха схемата на електрическата мрежа. От мебелите бяха пощадили само висок разкъртен шкаф. Виждаше, че някога е правен по поръчка – да запълни праз-

но място между другата покъщнина. Не е бил луксозен, не е бил в стила и грабителите не са го пожелали. Прерови го и не откри нищо. По-трудно пребърка самотния матрак, обърнат върху дамаската. Липсваше дори дървената рамка, в която е лежал. Матракът му даде надежда, щом ставаше въпрос за пари и ценности. Изтърбуши го с ножа, но не откри нищо. Старецът каза само: „Белия дом“. Но какво можеше да знае той за недостъпните върхове на града. От село те дори не се виждаха, понякога само леко се мерзелееха. Но от полицейската работа знаеше, че хорската маса владееше много силен начин за информиране – мълвата. В нея винаги имаше някаква истина.

Оставаше да провери само още нещо. Огледа кутиите за електрическите контакти, но те зееха празни. Разчиташе на предмет, запратен в ъгъла на антрето. Забеляза го още с влизането – строшен телефонен апарат, с отнети от него бобини, без микрофон и слушалка. Извади малко войнишко ножче и разтвори отвертката. Отви оцелялата платка на телефона и остана доволен – незабележимо от обратната ѝ страна стоеше прикачено „бръмбарче“. Беше миниатюрен уред за подслушване, който излъчваше разговора до сто метра. Не е поставен служебно, чрез телефонните централи милицията имаше много по-лесни начини да слухти. Знаеше, че е действие „извън закона“. Трябваше да има още нещо. Намери го в провисналия странно оцелял полилей на хола – счупили са три стъкла при свалянето и са го изоставили. Там откри още една „машинка“ - микрофон в стаята.

Това беше всичко. Придърпа балконската врата, тя се разби и отвън нахлу свеж въздух. Спря и се заслуша след трясъка. От балкона се виждаше атомната централа и дъгата-купол над нея. Далече долу се стелеха зеленясали плочки, разделени от стръкове трева. Не се страхуваше от високо. И не страх, а привличане го теглеше, едновременно и ужасно, и прекрасно. За пръв път изпитваше такова чувство.

На излизане от жилището усети нещо необичайно и спря в антрето. На стената, закрепено в дървена рамка стоеше неголямо, но здраво огледало. Някаква странна сила пазеше стъклата в този дом. В долния ляв ъгъл на огледалото съзря малка лепенка – усмихнато лице на маймуна.

Странно, в онези години нямаше такава мода, просто защото нямаше стикери за залепване. Може би този е свален от някаква вносна стока. Огледа се и реши, че трябва вече да се обръсне, в раницата имаше нужното.

Навън, на синкавата стена, някой с черен спрей бе изписал „Тъга“. Дали не е искал да напише „Страх“, а е сбъркал?

Сега за него знакът е „Мобилизация!“. Стълбите към покрива ставаха все по-затрупани. Водата от горе е действала пряко и пагубно. Нямаше да се откаже да разруши всичко. Само и трябваше време. В асансьорното помещение двигателят се въргалаше разграбен заради жицата, но голямото метално колело стоеше стабилно в своята ос. На кутия в стената имаше червен надпис: „380 волта“. Тук е бил моторът, возил хората нагоре и надолу. Какви ли енергии са ги движили във всички останали посоки? Дълг към родината и нацията; вярност на партията; професионализъм; амбиция; алчност; оптимизъм; суетност; любов; егоизъм; подлост; самоувереност; човеколюбие; любопитство; безотговорност; песимизъм? Докъде са ги довели тези сили? Той знаеше, че тук, а и в целия град, Съветският съюз никога не е свършвал, макар че времето е ново и различно. Трябваше да се види с ръководителите, дяляха го само няколко крачки от срещата.

Металната врата не се отваряше. Промъкна се през малко прозорче на равнището на покрива. Еднометрова тухлена рамка ограждаше плоското плато на сградата, набраздено от ситните вълни на излетия асфалт, вече прояден на множество петна. Мястото блестеше обширно и мокро. Тук се простираше абсолютното царството на слънцето, дъжда, снега и вятъра, на жегата и ледения студ. Килната антена до края на дните си щеше да приема радиовълните, без да има до кого да отведе техния образ и звук. Припят се виждаше наоколо като рисувана панорама, неподвижен, застинал в часа на неговото напускане преди толкова много години. Природата се състезаваше със себе си: на покрива растеше дръвце с потрепващи листенца, а отвън се източваше върхът на бреза, пътувал нагоре трийсет метра. По земята лежаха разхвърляни букви – еднометрови, бели, от все още запазена здрава дебела ламарина. Леко се раздражни, че игрословицата го затрудни: какво са казвали те? „ЛАВА“ – странно решение за надпис над авторитетното здание? Странно... Тогава видя хората,

забеляза ги последни, а дойде заради тях. Главата му се въртеше, може би от пълзенето нагоре по деветте етажа? Някъде от дълбините мозъкът му предупреждаваше: само не стой близо до ръба, само не поглеждай надолу. Какъв е този балкон, който се мярна в ума му? „ЛАВА“? Пред очите му рязко се проясни, мисълта му отново стана волна и безупречна. Виждаше пред себе си, макар и малко размътено, първенците на града. Те живееха в този блок: депутати, висши партийни секретари, председатели, директори, главни инженери, професори, мъже и жени, събрани днес да решат общи жилищни проблеми, „въпроси на входа“, на социалистическото обществено жилище. Отличен случай да чуят кмета. Слънцето опитваше да пробие през облаците, но си отваряше само кръгче, колкото дребна монета.

„Другари, всички знаем какво е отговорност и как тя тежи. Преди малко прочетох буквите ей там зад вас. „Лава“, да „лава“ пише. И добре сте го поставили на сградата, високо, да се вижда отвсякъде. Да се гледа, както сега с радост и щастие наблюдаваме корпусите на любимата атомна централа.“

Всички стояха гърбом към Чернобил, всички се обърнаха едновременно натам. После се завъртяха отново към него. Трудно забелязваше лицата им, дори фигурите на мнозина плуваха в изпаренията от дъжда. Не различаваше израженията им, не знаеше с какво чувство гледат повереното им от комунистическата партия и народа техническо чудо, създадено от самите тях.

„С „лава“ възхвалявате вулкана на социалистическия гений, на светлия дълг, на амбициите да се живее за другите. Но нека не забравяме, че дори в недра на нашето общество тъне магмата на човешките недостатъци. Длъжни сме, другари, да я държим под контрол, за да не избухне тя като лава на грешките, на немарата, безхаберията, ленинството, своеволието. Такава е повелбата на Партията. Затова като кмет призовавам да сложите още една буква отпред, за да стане „Слава.“ Слава на единството, което сплотява нашите сто нации и народности. Слава на волята, която имаме, над всичко да поставяме Родината. А с дребните човешки грешки ще се борим, ще ги побеждаваме, ще ги оставяме в миналото. Те са нищо пред лика на атомния енергиен комплекс, лик, който ни озарява. Обърнете се

и вижте.“

За миг стана тъмно, като в един часа след полунощ. Градските първенци ги нямаше. Един от корпусите на централата набъбна, изду се отгоре като балон, който се пръсна на стотици парчета. Виждаше полета им на фона на чистото небе. Отначало приличаха на листчета от красиво разцъфнало цвете, секунди след това тътенът извади от корпуса мръсна, кална, но озарена от светлина смесица от черно и бяло, от добро и зло, от огън и вода, от всичко страшно на света. После стълбът засия с цветовете на дъгата, безумно красив. Стихията се издигна като фойерверк километри нагоре, сигурно се виждаше от много, много далече. Той се проникваше от мисълта, че най-важното оставаше невидимо, че мирният атом излизаше от кутията на Пандора и ставаше Смърт. „Смърт“ трябваше да се изпише на стената, а не „Тъга“. Корпусът избухна в огньовете на пожара.

Изведнъж всичко изчезна. Той стоеше на колене и гледаше в нищото, в тъмния силует на атомната централа, спяща в лятната нощ под днешните си бетонни завивки. Дали е истина, че за 1986 г. Нострадамус е предсказал: „Мнозина ще очакват ангелско пришествие от небето, но ще дойдат не ангели, а черни облаци.“? Отново хората, на които говореше се появиха пред него. Словата на полицая отново се лееха кристално леки, заедно с това енергични и решителни. Някои поглеждаха от време на време мобилните си телефони, често изпращаха по някое съобщение.

„Господа управляващи! Когато ме избрахте за кмет, обещах, че ще работя енергично за възраждането на нашия град. Отдавна отминаха времената на догматичното и тоталитарно командване и незачитане на човешките права. Днес имаме свобода на инициативата, на бизнеса, не са ограничени възможностите за личностно развитие. Господа бизнесмени, мнозина от вас вече не живеят тук, в Белия дом. Построихте си в Рижата гора и други китни места къщи, вили, резиденции. Така трябва, това показва качеството на живота в любимата ни родина. Сега сме по новому отговорни. Други, млади хора, вече управляват електроцентралата, произвеждат енергия. А вие притежавате, възглавявате. В условията на новия бизнес този ваш труд се възмездява добре.“

Стори му се, че се усмихват неопределено, за да покажат, че знаят

всичко това. Трудно е да се управлява такъв град през второто десетилетие на новия век. Преди трийсетина години средната възраст на Припят била двацет и шест, днес е град на преуспели хора. Поне мнозина от тях. Поне тези пред него.

„Преди много време вие допуснахте грешки, които донесоха голямата катастрофа. Още от проектирането на станцията, още от строителството, та чак до злокобния ден с вашите абсурдни действия в командната зала.“

Това също го знаеха. Но като кмет трябваше да бъде твърд. Такива са времената – години, в които безкомпромисно се отсяват умните сред тълпата, практичните сред множеството, силните сред беззащитните, богатите сред масата редови хора.

„Господа, времето се променя, дългът не. Някога бяхте отговорни за младия съветски град, днес той отново е в ръцете ви. Мнозина от вас пренесоха през годините тежкото задължение, към тях се присъединиха и нови. Сега сме независима демократична държава. Вече може да говорим и действаме свободно...“

Той приказва още дълго. Упрекна за лошия вид на града и подсети за парите, с които сегашният елит можеше да помогне на кметството. Обеща, че неговият заместник по поддръжката на парковете и градините още утре ще подаде оставка. Обеща, че най-после ще се задвижи виенското колело в центъра на града, че ще уговори Йосиф Кобзон отново да пее тук, както през лятото на 1986-а, че Алла Пугачова отново ще гостува, като през есента на същата година. Дълго мобилизираше и обещаваеше, до новите избори оставаше само година. Усети, че нещо се оплете в главата му. Откъде са тези хора – от днес, от миналото или от бъдещето? Дали и как са свързани с неговия полицейски случай? Отговорни ли са? Нима те крадяха и изнасяха златото и бижутата?

„Ще работя активно, но искам съдействие от вас. Има много задачи, които трябва да решим заедно. Една е лично моя, полицейска, професионална. Да разкрия наистина ли останалите да пазят града са започнали да тършуват из чекмеджетата на апартаментите още на другия ден. При това служители на родната милиция! Къде сте вие, първенците, да предотвра-

тите това нарушение на социалистическия морал?”

Не знаеше дали това е вярно. Два малки уреда за подслушване още не казваха нищо. Злато и бижута. Сякаш той дойде за друго в града! „Вие, първенците...” Всички мълчаха, не знаеха нищо, не са видели, не са чули. Един по един си тръгнаха от покрива, като прекрачваха през прозорчето към стълбите или просто се разтапяха във въздуха, което се случи с повечето жени. Някакъв просто скочи през парапета, но после не се чу тъп звук от падането. Сигурно защото е високо.

Остана сам, съвсем сам. Все по-ясно виждаше, че отново се е срещнал с несъществуващото, че не знае в кое време се случваше това. Кметът на Припят – в момента тази полуистина го объркваше и измъчваше. Погледна към Чернобил и светлините на металното покритие над реактора го успокоиха. Дори сега, през нощта, там работеха, за да сложат нова каска над бетонната шапка отпреди три десетилетия. Колко ли пъти занаятчицата щеше отново и отново да се гради тази „най-сигурна и безопасна защита”? След няколко месеца трябваше тържествено „да открият“ високата сто метра конструкция. И отново се надбягваха с времето. Вече нямаше партийни комитети – от централния до заводския, - които да пришпорват: „Искаме в срок! Няма да се проваляме!” През 1986-а препускаха за първомайската манифестация, днес трябваше да свършат по-скоро, за да си вземат заработеното, да усвоят инвестицията, над два милиарда евро не са лоши пари. Отново работеха припряно под ярките прожектори, като на снимачна площадка, където има значение общият изглед, а не детайлите. Те трудно се виждаха, а и можеха да се позамажат. Преди трийсет и шест години Комитетът за държавна сигурност на Съветския съюз пращал до висшите партийни органи поредица от донесения за лошо строителство, неспазване на проектите, груби нарушения на технологията, недостатъчна надеждност на реакторите, на измервателните уреди, и още, и още... Пред очите му сега отново се бързаше. А може би това са темповете на работа в пазарния свят? Още в България видя, че новата за нацията пазарна икономика означаваше всичко и всеки да може да се купи и продаде. Свенливо избягваха за казват „капитализъм“, но онези с милионите си знаеха.

Саркофагът сияеше огрян от светлини, тук-там проблясваха остри-те пламъчета на електрожените и жарките езици на оксижените. Преди двайсет и пет години необятната сграда в родната му столица гореше и бълваше от прозорците широки огненочервени камшици, които се сливаха един с друг. Бушуваше стихийното време, наричано „начало на прехода“. Чак после се разбра, че е преход към нищото. В размириците на централния площад запалиха дома, в който все още се разполагаше комунистическата партия. Безредиците бучаха тревожни, страшни. „Добрите хора“ излязоха на стълкновение срещу „лошите“, всеки твърдеше, че е каймакът, но навсякъде се виждаше мръсна пяна. Хиляди на площада и пред телевизора аплодираха добрите, за да разобличат другите. Не знаеха точно в какво, знаеха, че са лоши. Партийният им ръководител имал малък басейн в резиденцията. Децата им можели да си купуват японски коли. На всичко отгоре наскоро народът ги избра отново да ръководят, а това не се случи добро за добрите. Напор, насилие, напрежение!

По магазините нямаше храна, а какво ли криеха в партийното здание? Пламъците озаряваха лица ожесточени, лица любопитни, лица безразлични. Привидно атакуваха сградата отвън, всъщност я запалиха отвътре, едновременно на много места. И я подпалиха самите собственици, комунистите, а не новопоявилите се борци за правдини. Горяха документи. Мародери измъкваха телевизори, водка, шампанско и тоалетна хартия. Пожарникарите дълго бездействаха, тъй като не знаеха какво да правят „при тези обстоятелства“. Той гледеше отдалеч светлините на Чернобил, където десетки свършиха живота си без да обсъждат обстоятелствата. Обстоятелства нямаше, имаше трагедия. А домът в София гореше, пламнал от взрива на заговори, прикриване на злодеяния, планиране на престъпления, от комплекси и амбиции, проекти за лично добруване, неочаквани шансове за некадърните и мързелите, омраза, просто омраза.

Тогава, като млад офицер, той ръководеше малка полицейска група непосредствено до горящата сграда. Имаше служебни правила, предписания и разпоредби, имаше закони, професионални принципи и подходи, нямаше само свободни ходове. Беше нужно да се действа светкавично, по собствени решения. Работеше с подбрани момчета, екипирани и обо-

рудвани. По служебната радиовръзка му наредиха да влязат и да стигнат до четири стаи на третия етаж, в крило, където нямаше пламъци и дим. Там трябваше просто да стоят и да не допуснат никого да приближава. Момчетата притичваха, но спокойно, макар и нелесно се ориентираха в лабиринта от празни коридори, коридорите на бившата власт. Съвсем скоро щяха да станат коридори на новата.

Той се безпокоеше за мъжете с него. Огънят сигурно щеше да разрасне, а екипирането на малката група не стигаше за това. По радиостанцията му нареждаха да продължава охраната на стаите. Изпрати две момчета да огледат какво става на долния етаж. Докладваха, че няколко стаи лумват отвътре, а разни хора, цивилни, влизат тук-там и след тях избухва огън. Забелязали са из коридорите да се въргалят бели малки отворени бидони. Гореще вече нахлуваше миризмата на горящ спирт или нещо такова. Нареди на полицаите да изкарат от стената един от противопожарните маркучи. Отвори го за проба, но той само изхърка - просто нямаше налягане. Обади се веднага и докладва, че огънят се издига към тях и вече са застрашени. Наредиха му групата да се изтегли и да се върне на площада. В никакъв случай и по никакъв начин да не общуват с цивилни в сградата! При стълбата надолу срещнаха няколко момчета, които странно си приличаха – яки, здрави, с къси панталонки и бейсболни шапки. Драматично се отличаваха и от ентузиастите-революционери, и от наркоманите, и от клошарите. Не приличаха и на дежурните в такива случаи психопати. „Спортистите“ някак свойски им се усмихнаха, но двете групи се разминаха, без да разменят нито дума. Полицаите слизаха надолу, той остана за минута след тях и видя как момчетата със спортните гащета влязоха в четирите доскоро охранявани стаи и отвътре лумнаха пламъци.

Комунистите имаха стар девиз: „С кръв сме взели властта, с кръв ще я дадем“. Само че тук нямаше и капка кръв. Отвън десетина души вилнееха и чупеха, а в сградата положението се владееше напълно. Опожарени до неузнаваемост се оказаха няколко стаи, за да се каже после, че напълно е изгорял най-важният партийен архив, тайни решения, партийни сведения за финанси и капитали. Като полицаи знаеше, че отдавна всичко е изнесено от тук.

Надолу още обикаляха разни опиянени от събитието хора, повечето бездомници и наркомани, а пушекът напористо ги гонеше. Влизаха в дома, отмъкваха каквото могат, изхвърляха през прозореца друго – просто от възмущение, че животът им не е какъвто са искали.

Все така от покрива на Белия дом в Припят той гледаше светлинките на окисжените по новия саркофаг. Мислеше за страшната доброта и страшната сила на огъня, за това как човекът може да ги владее и колко лесно могат да се изплъзнат.

Други огънове запълзяха към него само дни след пожара в София. Имаше хора, които умееха с един изстрел да ударят няколко цели. След бурната нощ в партийния дом зададе на началниците си въпроси, с които си навлече беди. Времената бяха такива. Наклеветиха го, че не е охранявал стриктно, измъкнал се е преждевременно с полицейската група и четирите стаи с ценна документация са изгорели. Подчинените му бойци дори не разпитаха, а и резултатът от разследване едва ли щеше да е в полза на истината. Някой караше по съкратената процедура. Най-големият му грях на млад полицай беше в това, че говори свободно, защитава истината и спазва закона, наредбите и инструкциите. Не е ангел, но не търпеше създаденото в страната му безредие да руши методично правилата и принципите в полицейската работа. Такъв си беше, така го обучаваха. На двайсет и пет години вече знаеше, че едно е онова, което се показва по телевизията, друго, което наистина се случва и трето – което в службата искат да е видял.

Той знаеше, че късно вечерта не е време да търси ново укритие и слезе само до последния етаж на Белия дом, прислони се в пуста стая и прилегна върху раницата. Чувстваше се страшно изтощен, вече съзнаваше, че умът му не е наред. Всъщност, знаеше го много преди да дойде в Припят. от страничния джоб под главата си извади парче хляб и малко пластмасово шише, мътно и отвън, и отвътре. Усмихна се: „проклетия старец“. Поклащаха се стотина-двеста грама самогон, печен кой знае от какво. Имаше вкус на позагнило дърво, но истината е, че старецът го почерпи. Колко време вече обикаляше сам тук?.. Тъмнината лежеше над града, лятната нощ отново заливаше пустинята Припят и прегръщаше безмъл-

вието, за да го направи по-малко страшно. Нощта и дълбоката тишина са обичайна двойка. Страшното идваше денем, когато светлината копнееше за живот, а сградите и продънените улици лежаха замрели в лятното мълчание на самотата. Като манна небесна за този беззвучен въздух пробягваха инцидентният тропот от подковите на милиционерските коне или случайното минаване на туристически джип. Отпи отново. И отново. Метна настрани празното шишенце. Главата му се завъртя леко. Спеше или будуваше? Бавно пропълзяваше през онзи проход към нощта, където денят още го държи за ръката и му подсказва какво трябва да подреди в съня си. Унесе се.

Караше сам патрулната кола и обикаляше Припят. Мъкнеше на гърба си бремето на кмет, отговорността на милиционер и дълга на полицай. Нощният град спеше тих и спокоен, но точно затова имаше нужда от твърда ръка. Знаеше, че спокойствието е лъжливо, измамно. То коварно приспива, води до необмислени действия, нарушаване на правилата, немара. Блатото е много по-опасно от лудия бързей. Минаваше край скулптурата – символ на Припят. Прометей държеше във вдигнати ръце огнени пламъци. В този град ги даде на човека, за да живее по-добре. Тук те изпелиха всичко по най-страшния начин – като заразиха и прогониха хората. Вгледа се в черната фигура. Не, изваяният Прометей не носеше огъня, пламъците обвиваха ръцете му като непокорни, волни огнени змии, които знаеха слабостите на човека и се присмиваха на неговото самооблъщение. Навсякъде летяха патрулни коли и рисуваха улиците и къщите в синьо. Насред нощта грееше ярко осветена цялата сграда на милиционерското управление. През стените видя, че свети и стаята за разпит. На един от столовете седеше гражданинът Тимур Устинов. Но на кой от двата? Разпитваше или го разпитваха? „Има ли злато в Припят?“ „Да, златните ръце и умове, които от атома правят електричество; златният урожай на селяните; златото в костюмите от сцената на „Енергетик“.“ „Може ли да вземе за себе си чуждото този, който трябва да го пази?“ „То не е чуждо, то е ничие и е толкова лесно достъпно... А човек е слаб.“ „Чувал ли си за морал?“ „Да, но в Школата ни учеха, че други вплитат морала в закона, а ние трябва само да спазваме неговата буква.“ „Но ти прекрачи закона!“

„Тук рано или късно ти става ясно, господин следовател: няма град - няма закон.“ „А идеята за добро и справедливо?“ „На нея са гледали различно в различни времена, а на златото винаги по един и същи начин.“

Той обикаляше нощния град, но вече в черния кметски автомобил. Полицейските коли продължаваха да летят или неподвижни наблюдаваха бдително. Наоколо се старяха в службата, загрижени, зорки. Знаеха, че колкото е по-спокойно, толкова е по-опасно. Имаха задача да разкрият кой е похитил града: от парите и ценностите до жиците, изскубани от стените. Кой смъкна дрехите на покойника, кой от тялото му остави само скелета? Кой излъга, че още утре ще се върнеш вкъщи? Кой ограби вярата, че домът е свещен? Разпитваха всеки и навсякъде. Никой не знаеше нищо. Не униваха – полицейската работа иска търпение. Милиционерът трябва да вярва, че рано или късно ще разкрие правдата.

Колите на милиционерите и полицаите светеха строени в редица на централния площад. Мъжете и жените до тях поставяха в ред униформите си.

„Другари милиционери, дами и господа полицаи! Като кмет искам да похваля вашата работа и усърдието, с което я вършите. Само с такъв труд градът ще пребъде. Всекидневните ви задачи са много и отговорни, но сред тях трябва да отличим две. Първата е да разкрием кой ни граби. И до сега е имало тук-там злосторнически криминални групи, с които сме се справяли. Един или друг мирен гражданин е пострадал от злото. Но днес влизаме в града си и го виждаме обран: Всичко е разхвърляно, а най-ценното е взето. Остават да се въргалят единствено боклуци и книги. Трябва да действате!“

Щеше да сбърка и да спомене името на Устинов, но се въздържа. Сигурно той имаше съучастници, а може би не е единственият крадец, ако въобще е крадец.

„Втората задача е да разчистим гробищата наоколо, да им дадем приличен вид. Когато отиваме при близките си, да им отдаваме уважение, да им показваме, че гробовете са място за почит.“

Кметът трябваше да се грижи за всичко, но защо заговори точно за гробищата? Преди няколко дни ровеше там, а сега едва не отвори реч за

петолъчката на остарелия паметник, за това, че куршумените дупки в нея са оскърбление. Както е поругание и трийсетгодишната стрелба в тялото на Припят, продрано вече от неспирните откоси. Трябваше още нещо да каже, но какво? Стотици теми прелитаха през главата му, той придърпа една.

„Уважаеми съграждани, дами и господа офицери и редови милиционери. Случката в Чернобил отпреди двацет и девет години трябва да ни научи на нещо много важно за нашата работа... Това, което стана е урок за полицейската бдителност, за това как често се заблуждаваме къде е врагът, а не го виждаме до себе си...“

Защо само полицейската? Беше много по-сложно, защото се отнасяше до гражданската бдителност, до погледа на цялото общество. Не, не е работа на всички да търсят и знаят къде е заплахата. Мирният живот на цветущия някога град нямаше нужда от мнителност, от подозрителност. Нещо му се губеше, главата го приболяваше и в съня си търсеше точното послание към строените край колите полицаи. Антените! Сети се за тях.

Макар и разграбени, високите сто и петдесет метра решетки на антените се издигаха близо на юг от Припят. Някога там се е намирала секретна военна радиолокационна станция за ранно разкриване на летящи баллистични ракети по целия свят. С това съоръжение са наблюдавали много „зад хоризонта“. Държавата, народът, съветските нации са били предпазени и от най-далечния враг. Ядрени снаряди нямало да паднат над тяхната земя, всичко щяло да бъде посрещнато и унищожено предварително. И все пак ядрено чудовище избухна. Не дойде от небето, а от самия дом, от неговите стабилни основи. Сигурност...

„Но какви антени трябваха, колеги, граждани на Припят, за да проникнем в себе си, да погледнем зад хоризонта на своето самочувствие, на убедеността, че аз съм непогрешимия, по-добрия от другите, свършения. Експлозията настъпи в резултат от редица груби нарушения на правилата на работа и технологията. Последница от неспазване на режима за безопасност, от необмислени действия. При антените няколко хиляди души се трудеха срещу заплахите от чудовищни оръжия. Но успяхме ли да се предпазим от самите себе си, от спящите страшилища в нас. Какво ни

разруши, какво ни прогони от тук; какво по-късно разтресе цялата страна, промени я и тя се разпадна? Системата, строят? Системата ни приспиваше, но нима дремеше и човешкият дух? Знаехме много, гледахме мъдри филми, слушахме умни песни, четяхме проникателни книги, а бяхме безразлични към себе си и другите.“

Той самият много обичаше да чете. Още като курсант във висшата школа на милицията реши да се развива, да знае, да обмисля, да общува открито и въобще – да живее както трябва. Успя да запази това и после, докато работеше, дори в по-грубата среда на полицейския занаят. Но знанието и вещината не са всичко, над тях има човешко действие. Каквото и да е то, за него винаги намираме оправдание, омаловажаваме грешката, безхабрието, леността. Знаеше, че има достоверен магнетофонен запис на разговор между операторите в навечерието на чернобилската авария. „Тук в програмата е написано какво трябва да се прави, а после много е задраскано, как да действам?“ „Действай по задрасканото.“ Това е била работната инструкция на атомна централа!

ПЕТИ - СЕДМИ ДЕН

Разбуди го силна тъпа пулсираща болка в главата. Усети, че почти всичко от предната вечер му се губи. Отпи няколко глътки вода, изправи се до прозореца, като се прикриваше да не се вижда отвън. Отново валеше, този път от небето се стичаше по-скоро гъста мъгла, отколкото дъжд. Приличаше на есен, но августовският ден оставаше топъл. Тук, в Белия дом, твърдо реши да остане в града. Храната обаче привършваше, водата също. Наблизо в град Чернобил имаше, но той живееше нелегално, при това е чужденец, което усложнява нещата. Официалната глоба за влизане в зоната на отчуждение е около 55 долара. Подсъдимото е носенето на студено и огнестрелно оръжие, както и изнасянето на радиоактивно заразени предмети. Всяка седмица украинската полиция хващаше по няколко сталкера. Вода щеше да намери малко по-далече наоколо, но храна имаше чак в Киев – на сто километра на юг и в Славутич – на петдесет на североизток. Знаеше, че сталкерите, които живеят в Припят за по-дълго си набавяха храна от Славутич – два пъти по-близо и доста по евтино. Тръгна натам, чакаше го дълъг път. Денят започваше, влагата се раздигаше. Трябваше да бъде много внимателен.

След катастрофата в Чернобил, централата продължила частично да произвежда ток до 2000-а година, когато била закрыта. Славутич издигнали като нов град за енергетиците. Стигна до там след три дни тежък път. Щеше да влезе в друг малък свят, за който научи когато се подготвяше за идването в зоната. Във всяка посока градчето можеше да се прекоси пеш за 30-40 минути. В него живееха около двацет и пет хиляди души. Всичко стоеше като на длан. Тук липсваше анонимността на големите градове, където едва ли някой някого забелязва. Нещо повече – младите жителите се държаха открито и радушно и един с друг, и към чужденците. Знаеше, че и гражданите, и властта си притварят очите за онези, които пристигат откъм зоната. Сериозна част от поминъка на обеднелия град идваше от нелегални посещения в Припят. Иначе полицията за минути можеше да установи, че нов посетител в Славутич е търсен от закона. И го правеше. Просто ги знаеше и нямаше желание да замърсява града, който се славе-

ше със спокойствие и сигурност. В останалото полицаите много-много не се заглеждаха, а съществуваха и средства да си затворят очите.

Слънцето в горещия ден прежуряше без жалост. Той пълзеше по склона на малък хълм приведен, изморен, жаден и гладен. Донякъде го спасяваше това, че през цялото време вървеше в сянката на буйна смесена гора. Знаеше, че градчето е наблизно, но той все още се намираше в безлюдна зона. Направи леко отклонение от шосето за Славутич и, ако картата, разпечатана преди време на принтера не го лъжеше, щеше да стигне до малка рекичка. Тя се виеше, маркирана със син флумастер. С навика на офицер умееше да се подготвя за евентуалното в бъдеще.

В този си вид не можеше да влезе в града. Вече две седмици носеше лека риза на гърба си, в повечето време затисната от камуфлажното яке. И то, и панталонът му тъмнееха доста окаяно изцапани. На ниското било на хълма можеше да отдъхне – не толкова заради преминатия баир, колкото пред проблясъците на мизерното тънко ручейче. Все пак вода имаше, макар и немоощна в най-горещия август. Обиколи, разгледа и намери място, където до ручея можеше да спре, общо взето скрит от няколко страни. Нямахше да е толкова опасно и да срещне човек, но все пак трябваше да се пази. Свали всичко от себе си, окъпа се, приклепнал в малко вирче, изпра дрехите, изпъна ги да се загладят колкото можеше и ги просна под горещото слънце. Голотата му привика смесени чувства. От една страна мъжът приятно се сливаше с природата, от друга усещаше несигурност. Чувстваше се като полицаи в наряд, който е без униформа. След три часа дрехите изсъхнаха и той тръгна към Славутич – пак край шосето, прикрит от крайпътните дървета. Отново се пазеше, вече не знаеше нужно ли е или по навик.

През дърветата край пътя съзря синьо-зелената боя, в която сияеше заслонът на бензиностанцията. До нея го приветстваха гербът и надписът „Славутич“, с подредени на земята метални букви. Прие входа на града за надежден белег и пое перпендикулярно от пътя, отдалечавайки се. След километър видя, че е на сигурно място сред гората, скри старателно ранецата и якето, запомни мястото по няколко ориентира и се върна на пътя. На трийсетина метра от тайника скри и пистолета. Тръгна към града. С

поизпраната риза и избелелия камуфлажен панталон минаваше за обикновен, леко позапуснат гражданин на малкото селище.

Отдалече видя железопътната линия в началото на града. Прекося я и съвсем до нея излезе на улица с надпис „Черниговска“. В лятното съботно утро времето тук течеше бавно, но жизнено. Излезе точно пред безкрайната редицата магазинчета – градският пазар за какво ли не. Нижеха се чисти и приветливи, подредени в права линия и свързани горе с общ червен корниз. По средата, под леки бели арки се влизаше във вътрешността на пазара. Заприлича му на Илиянци в София, където не беше ходил повече от десет-петнайсет години. За 160 гривни купи риза с къси ръкави. Облече я в тоалетната и се почувства друг човек. На пазара рискува, но в малка аптека успя да осигури лекарството, което отдавна, преди пенсионирането, му предписаха. Страхуваше се от своето състояние и пристъпите.

Реши да пазарува от по-голям магазин, където стоките са на едно място. Съзря отсреща триетажна сграда с надпис „Силпо“, универсален магазин. Да, тук всичко е на една ръка разстояние. Накупи храна - почти само консерви и сухар. С друго рискуваше в горещото лято. Намери батерии за фенерчето и дозиметъра. Съвсем на излизане взе половинка водка, просто така - да я има.

На метри от щанда го пресрещна красиво младо момиче с дрехи, от които се долавяше, че рекламира нещо. Върху джоба на блузката голяма карта потвърждаваше това. Постави на земята тежките найлонови пликосе, за да чуе какво момичето иска да му каже и да отдъхне за миг. То заговори и не спря. Стар киевски завод произвеждал бира „Славутич“. Славутич било древно славянско име на река Днепър. В Киев организирали специални туристически посещения на фабриката, където разглеждали цеховете и правели дегустация. Днес са дошли в Славутич. Няма как да покажат производството, но носели много снимки, да запознаят със завода. Гостуването тук се наричало „Славутич в Славутич“, презентацията с дегустация струвала трийсет гривни, била след няколко часа до стадиона и той е сърдечно поканен. Полицаят се чудеше как постоянното мигане на красивите очички за миг не попречи на потока от думи и жестове. Каза,

че ще отиде и наистина спонтанно реши това. Дори само за обещанието, момичето извади от хладилна чанта малък кен бира, като напомни, че в Славутич не е прието да се пие каквото и да е по улиците и градинките. Той разбра.

Върна се чак до раницата и прибра покупките в нея. В четири следобед влезе обратно и вече приближаваше стадиона, който се намира само на километър от гарата, в средата на града. Мина край няколко високи сгради, пред които цъфтяха гъсти туфи с едри цветове слънчоглед. Срещу жилищните блокове на свобода под слънцето се бяха излегнали равни пространства с трева и площадка с жълто-червени уреди за раздвижване. Сред млади дървета и храсти белееше лека просторна брезентова шатра с емблемата на завода и рекламни пана отвън. Самият стадион се простираше открит отвсякъде, от едната му страна лежаха стройно подредени редовете на седалките.

Той плати трийсет гривни и се присъедини към групата от петнайсетина души, които разговаряха край шатрата. Поканиха ги да влязат вътре и гостите усетиха с удоволствие, че там някаква машина навява хлад. По разлюлените от лекия полъх вътрешни стени на палатката висяха окачени снимки от миналото и днешния ден на завода. Отнякъде дойде усмихнат русоляв млад мъж и започна да разказва.

После под тентата отпред изпиха по две неголеми чаши бира, с която беше почерпен всеки. И той, и новите му познати си купиха още по две-три. Все пак е разгара на август, а и за това бяха дошли. Полицай лениво гледаше от служебната кола, спряла малко по-далеч, но на видимо разстояние. В групичката с българина си побъбриха петима, пиха и се разделиха. Един от тях гостуваше на приятел в града и го покани да отидат в дома му. Щяла да се събере компания. Няколко малки бири не са нищо, но достатъчни да вдъхнат на българския полицай настроение и носталгия. Съгласи се. Новата му светлосиня риза заплува на юг към ереванския квартал. Славутич изграждали няколко републики на бившия Съветски съюз. Всяка дала свой облик на отделен квартал. След петнайсетина минути влязоха сред красиви няколкоетажни сгради, облицовани от долу до горе с плочи от изящен пясъчник. Всичко излъчваше чистота, простор и

спокойствие, както в цялото градче. Движеха се край ажурните метални огради на детска градина, минаха около внушителни стоманени скулптури. Беше красиво. Помисли, че някога са искали да изградят нещо достойно за паметта на убития Припят. Не просто заместител, а нов град, в чието обаяние тайно са вплели тъжната памет за стария.

Влязоха в апартамента доста подралици. Носеше купена пътьом бутилка и някакъв колбас. Домакинът ги посрещна с усмивка и приветства с добро чувство непознатия гост. Предложи им след бирата по водка за „втъвръдяване“. На полицая тази идея не му хареса много, но не го и отблъсна. Докато чакаха компанията, имаха възможност да пообикалят из интернет. Припятският отшелник прие с желание, а другите двама влязоха в кухнята да обсъждат приятелски дела.

Кой ли ден вече обикаля из празния град и зоната? Колко ли седмици са минали, откакто дойде в Украйна? Загледа се в екрана на компютъра с неясен страх. Машината му позволяваше от света на руините да премине в света на света. Не написа името на своята страна, нито влезе в български сайт. Усещаше, че главата го носи, но знаеше, че този път не е от болестта. Написа „Славутич Украина“, искаше да уважи домакините с малко познание за тяхното селище. Отпи неголяма глътка от водката. Пазеше се. „Малък, тих и приветлив град...“ Вече го видя. „Отлично място да бягаш за здраве и да отглеждаш деца.“ Знаеше, че средната възраст е около трийсет и пет години. Усещаше лекота от изпитото, макар че съвсем не беше много. Идваше му добро настроение и самочувствие. Само полицейското му подсъзнание припомняше да внимава. Хората тук са поддържали атомна централа, от какво живеят днес, когато тя не работи вече шестнайсет години? Производство: метални конструкции, хартиени пликчета, хартиени ролки за банкомати, работни ръкавици, канцеларски материали, инструменти за хранителната промишленост, пластмасови плочи; ремонтно-строителни услуги. Стана му криво, наистина ли е така? Друг поминък: легални екскурзии до АЕЦ, нелегални в Припят. За второто не пишеше много, но ставаше ясно. Някой споделяше в интернет, че проблеми за това няма: „хората ни са така бедни, че за неголям подкуп пред вас се отварят всички „забранени“ зони, а обратно – очите на ох-

раняващите се затварят“. Помисли си, че в зоната изпитваше покруса по изоставения град и селата, а не се беше сетил за живите селища. Славутич... Деветнайсет обяви за екстрасенси, премахване на магия, врачуване, гадания, предсказване – почти всички от „потомствени магове“. Толкова много потомствени магове сред хората, поддържали атомни блокове... Социално-психологически център: „...психологическа помощ на граждани, пострадали от Чернобилската катастрофа.“ Дали тук още има останали от тях? Гробището на града било огромно. Над една трета от жителите днес са деца. Социално-психологически център: „...помощ от социален характер, следствие негативните социално-икономически процеси, до които е довело предсрочното закриване на Чернобилската АЕЦ“. Почувства се тъпо. Очакваше друго. Този път пое по-голяма глътка. Екранът пред него сияеше безизразно.

ОСМИ-ДВАНАЙСЕТИ ДЕН

Лежеше на земята сред гъста гора. Нарочно издаваше лек стон през носа. Беше си внушил, че това му помага да намали нечовешката болка в главата. А тя изяждаше невъобразимо. Между съня и тягостната реалност, в която влизаше, усети, че не болката го буди, а студът, който идваше от земята под лятната му риза. Едвам се надигна и видя, че ризата му е изцапана. Много отдавна не беше повръщал след пиене. От предната вечер помнеше само началото и края. Повечето от компанията бяха мъже. Имаше и жени. Така и не отличи кои са руснаци и кои украинци. Всички пиеха, но не това държеше компанията. Говореха за литература, музика, изкуство, за всекидневието и работата. Смееха му се на „българското“ пиене – глътка по глътка. „Пиеш като бабе!“ Представи се за спортист, треньор по бойни изкуства. Сега главата го цепеше жестоко. Смяташе, че пие като рутиниран полицейски офицер, а сигурно е поел твърде много. Все едно – връщане няма. Нищо не помнеше, освен началото и края. Снощи имаше чувството, че компанията е спокойна и ведра, но в душата му витаеше лека обърканост. Чу за „втория живот на Припят“, както и за „бедния богат град“. Нямало работа, нямало бъдеще, нямало как да оставиш всичко и да отидеш другаде. Няма на кого да продадеш жилището си. Повечето в групата бяха около четирийсетте – над средната възраст за Славутич. Живият красив и спокоен град бавно се превръщал във втори дух на атомната централа. Призракът Припят беше родил призрак. Животът в града се унасял, като в онази приказка за красавицата, която ще спи сто години. Тук принц едва ли ще дойде да я целуне... Премести се върху натрупани клони, поне да не лежи на земята. Болеше го цялото тяло и всяка фибра в главата. А предната вечер тръгна така естествено и спокойно. Знаеше, че всяко тежко напиване започва наивно и неволно. Гадното беше, че нищо не помни.

Но в дълбоко кътче на съзнанието му някаква минута не бе се изтрила, дори изплува ярко в смазаната глава. Било е по нощния път от апартамента към гарата и гората. Слава Богу, че не е срещнал полицаи. Стоеше, да това си спомня, стоеше пред доста голям дървен правоъгълник с не-

кролози, на който пишеше „Табло за обяви“. Стоеше леко разкрячен и доста видимо се полюшваше. Тук-там с натежалите си очи фокусираше дебели черни рамки на некролог, а вътре в него и рамка на снимката; руски кръстове; цветни венци и букети върху хартията; рози, лалета, люляк. И думи, много думи, редове, стихове, някакви знаци. Напрягаше взора си, но нищо не можеше да прочете. Тихо започна да обсъжда съобщенията за нечия кончина. Не, тук бяха „обяви“. Обсъждаше на глас какво трябва да разкажат некролозите - за смъртта или за живота. Уточняваше към кого трябва да се обръща написаното – към умрелия или към живите. Как да се пише – със силни чувства или сдържано. В дълбоката нощ на далечното градче той отлично прозираше тези неща. За пръв път откакто обикаляше зоната се обръщаше с кратка реч не към много хора, а към самия себе си, към кмета, на когото трябваше да е ясна и тази част от живота.

Скри се по-дълбоко сред дърветата и в топлото утро спа болезнено още няколко часа. Намери раницата, взе пистолета, отдалечи се няколко километра към Припят и отново легна. Спа до късно вечерта и пое нелекия обратен път. Ходеше с умерена крачка, оглеждаше се, багажът му тегнеше, а все още бавните му разсъждения търсеха отговори на полицейската задача, която сам преди време си бе поставил. Не разполагаше с почти нищо – само донесението от папката и двете устройства за подслушване в дома на Тимур. И никаква надежда за повече информация. След четири дни вече приближаваше Припят. Достатъчно далече от града намери изворна вода и напълни три големи. Раницата тегнеше, издута до край. Пистолетът също натежаваше в закопчания заден джоб на панталона. Носеше риска от тежки последици, ако го хванат с него. Разчиташе на опита, дисциплината и уменията си. Към Славутич и обратно три пъти изпадна в криза, но само веднъж се сети, че е кмет на Припят. Взе от лекарството и установи, че слабо му действа.

Вървеше по много стар коларски път, по-скоро – широка пътека, обрасла от страни с всякаква зеленина. Приближаваше железопътните релси. За по-сигурно влизаше в града вечерта. Първо усети, че е в опасност, после чу шум в храстите, който се усили и оттам изскочи огромно животно с големи широки рога. Лосът го гледаше право в очите, приведе глава и се

засили решително към него. Полицаят нямаше как да стреля, поне да го сплаши - намираше се близо до гарата, щяха да го чуят. Поколеба се, вече извадил ножа, а чувството за съхранение му каза, че единствено може да се скрие зад близко дърво. Животното обаче проследи пътя му и заобиколи, отново устремено към него. От този момент всичко пред очите му течеше като в забавена филмова лента. В полумрака летеше стрела, върхът ѝ нямаше нито червен, нито ярък цвят, а сив – като помътняло старо войнишко канче. Тя премина през кожата на лоса и от тялото му бавно, но буйно бликна кръв. Това спря животното на два метра от него, то подкоси предните си крака и се срути надясно. Започна кратка агония, явно изстре-лът се оказа безпогрешен. Не се чуваше звук. Тогава усети, че ужасната заплаха е минала, а неизвестната витаеше застрашителна. Стрела може да се постави на тетивата светкавично. Но нямаше сили да откъсне поглед от поваленото на земята животно. Чак сега го порази това, че лосът е чисто бял, искрящо бял, без дори едно петънце по козината. Изглеждаше като животно-фантом, решило да го заплаши, нападне и унищожи. Усещането му се приземи и той разбра, че това е творение на радиацията, произве-дение на увредени гени.

Насреща му стоеше мъж, съвсем като него – на такава възраст, също як и запазен; спокоен, но предпазлив. В свалената си ръка държеше само-делен, но добре направен, дори красив лък. Стрелите стърчаха затъкнати някъде отзад в колана му. Лицето на мъжа излъчваше странна смесица от селска първичност и природна интелигентност. Личеше, че има възпи-тавано и развивано мислене. Заговори на украински, полицаят отговори на руски. Продължиха на руски. Полицаят направо го попита дали е пре-следван от властта и се укрива тук. Искаше да е наясно, а и да заяви смела позиция. Научи, че другият е живял в Припят преди трийсет години. Двай-сетгодишен напуснал града с евакуацията и оттогава за пръв път стъпва тук. Учил информатика или нещо подобно за компютрите, полицаят не различи точно. Работи като технолог в киевски завод, произвежда с мо-дерни машини. Спортува и обича движението и природата. Поговориха тихо петнайсетина минути, приклекли и опрели гърбове на две дърве-та. Тревата тук растеше доста замърсена и не трябваше да седат. Човекът

с лъка дошъл за ден-два. Искал да види останките от жилището, в което е израснал. Издържал не повече от десет минути и после намерил друг подслон, далече от там. Въпреки всичко, което знаел, сърцето му не повярвало, че това се е случило с неговия дом. Искал да провери наистина ли е така и с целия град. Обикалял тук вече седмица, сега тръгвал обратно на юг. Лъка държал още от дете, цял живот като спортист е стрелял и нещо понаучил. Направил си оръжие – за смелост, а то успя да спаси човек. Полицаят го излъга, че е сталкер, който от време на време идва тук. Може би и другият го излъга... Докато говореха за бялото животно и съдбата на града почувства тласъци кръв към главата, за кратко нещо притъмняваше в съзнанието му, зарадва се, че макар и кмет, умее да говори с всеки човек от Припят. Срещу него стоеше образован гражданин, достоен и полезен за развитието на града. Тази преценка само просветна. Смени я чувството за полицейски дълг и той попита стрелеца, чувал ли е за афера с крадени от домовете ценности след взрива, срещал ли е името Тимур Устинов. Вече притъмняваше. Украинецът не се учуди на въпроса, отговори веднага и спокойно, но внимателно се вглеждаше в лицето на другия. То излъчваше нещо ново, различно, нездраво. Мъжът от Киев знаел за кражбите от своя баща, а и от приятели. Самият той не намерил оставените в стенния шкаф на припятското им жилище малко пари, както и една евтина, но сантиментална за фамилията гривна. Тимур Устинов бил висш началник в милицията, нещо припомни на украинеца, че в следващите години бил разследван. Говорело се, че откраднати ценности крил в бившия секретен военен завод, който след аварията се ползвал от службата по дезактивация. Мнозина по-късно търсели богатствата там, но никой нищо не намерил. Това знаел от баща си, това бил чувал и сам. Тези градски легенди се разнасяли нашироко. Полицаят се изправи и зае сериозна, някак официална поза. „Другарю, от името на ръководството на града ви благодаря за съдействието в разследването и за спасяването лично на кмета на Припят...“

Киевчанинът се изправи, бавно се завъртя около другия мъж и без да го изпуска от поглед започна да се отдалечава. Пристъпвайки с гръб напред, чуваше как в падналия мрак онзи говореше на себе си. Мъжът с

лъка потъна в своя град. От някъде задуха и замириса на масло, с което просмоляваха траверсите.

Полицаят се надигна, преседял на земята доста време, без да знае къде е. Бавно усети заплахата от близката гара и в него нещо се стегна. Прецени, че срещата не мина наред, макар да помнеше всичко. Единствено – като в тежкото напиване онзи ден – не си спомни края. Трябваше да намери ново постоянно убежище, но тъмнината не е най-подходяща за това. Отдалечи се от железните релси и преспа в някаква бетонна кутия, която някога вероятно е била стопански склад.

ТРИНАЙСЕТИ ДЕН

Стана рано. Опитът му казваше, че укритието не е сигурно – твърде открито и край път. С картата и компаса пое на север към града. Искаше да бъде по-близо до военния завод и избра временно обиталище в трети микрорайон, в десететажен блок на улица „Спортна“. Тя сивееше в оцеляла тясна гърчава лента асфалт, разполовен от тревата и мъха. Намираше се срещу водната база. Знаеше, че басейна „Лазурен“ посещават туристи, но в голямата сграда до него щеше да бъде по-сигурен. Освен това беше близо до мястото, което искаше да посети. Настани се на четвъртия етаж в апартамент с поглед към три посоки. Тук щеше да оставя провизиите и други неща от тежката раница. Дългият път до Славутич го изтощи, имаше храна и вода и реши този ден да почива. Главата отново го носеше и той не знаеше какво да очаква. Сутринта беше решил да се върне в Киев и да се махне от тази страна. Пристъпите го тласкаха натам, но полицейската загадка, а и още нещо, което не можеше да осмисли, го връзваха за изоставения град.

За пръв път му се случи на четирийсет и пет години - вече като среден началник – не можеше да си спомни: милиционерски или полицейски. По това време се сменяха всички названия на служби, улици, училища, болници... Тогава виждаше, че преименуването е по-голямо дори от времето на „възродителния процес“ преди пет-шест години, когато насилствено сменяха турски имена с български. Не толкова болезнено, но по-мощно, бойко, безкомпромисно. В службата вече го преследваха, времената течаха мътни и безчовечни, милицията-полиция все още ловко не допускаше в редовете си хора, които отскоро – според самите тях – притежаваха времето. От системата се измъкваха офицери и сержанти и започваха работа в новите бандитски групировки. По-точно: в „новопоказалите се“, иначе от доста години те се изграждаха. Често на чашка и на много близки хора споделяше, че да живееш като него с толкова много информация не е леко. Това го и погубваше в полицията: знаеше много, а не искаше да работи за новата власт на грабежа и парите, нарекла се „бизнес в пазарно общество“. Отвътре полицията започна да се руши, от-

вн я щурмуваха, за да я владеят: партии, мафия, зараждащи се олигарси. С ловки изпитани средства я атакуваха от разни страни на географската карта: Русия, Съединените щати, Германия, Франция... България битуваше малка и невзрачна, но зад границата знаеха че в живота има и бъдеще: световни корпорации ще се установяват и ще заемат стратегически позиции; ще се налагат вериги магазини, които утре ще унищожат българския търговец и ще диктуват на производителя условията; страната ще се влезе в НАТО и в нея безплатно ще се разположат чужди военни бази (ах, колко подбрани хора си изкарваха коравия залък с българското членство в Алианса!); ще се завземат вестници, радиопрограми и телевизии; по-скромно или по-обилно изхранвани отвън интелектуалци утре щяха да останат „техни“... В тези и още други държави знаеха за добрите позиции чрез правилните хора в полицията. Малко след годините на „отстояване“, в системата започнаха да назначават некадърници, послушни все едно на кого – на политици, бизнесмени, чужди интереси – службите просто трябваше да се отслабват. Каква офицерска чест, какви пет лева?!

Всичко това тогава го прегазваше, той виждаше неправдите и абсурда, а искаше да играе по старите правила. И те не бяха много честни, но не можеха да се сравняват с новите. И самата служба ставаше все по-трудна в настъпилото жестоко време. Няколко тежки случая в полицейското всекидневие удариха здраво по неговата психика, по нервите му, по убежденията. Във времена на жестокост той се срещаше всеки ден с нея.

Лежеше сам в голямата припятска сграда, строена за стотици и гледаше петната по тавана на стаята, които му се привиждаха като два облака, готови да се сблъскат. Спомените с усилия се промъкваха през още натезалата глава. Така ли е било, това ли са думите, хората, събитията?..

За пръв път му се случи преди пет години, лошото е, че стана по време на служба. Дежуреше, с няколко колеги край себе си. Главата му внезапно се разцепи, после болката отслабна, но остана тъпа и постоянна. Не беше пил, нито предната вечер, нито днес, през дежурството. Нареди на подчинените си да се съберат, защото има да им съобщава нещо много важно. Изправи се и започна да разказва за Нерон и неговата извратена същност, за гоненията на християните, за спорния въпрос императорът

възпявал ли е бедствието, докато Рим е горял. „Все пак, в много неща Нерон е бил добър управленец!..“

Говореше не повече от три минути, задъхано, възбудено, самоуверено, когато изведнъж съзнанието му просветна. Разпореди на полицаите да отидат по местата си и да продължат работа и извика заместника си в своя кабинет. Извади пистолета и му нареди да го заключи в сейф, където само подчиненият му има достъп. И да не му го връща няколко дни.

Първият лекар, който го изследва:

„Скенерът показва, че мозъкът няма увреждания. Налице са някои стеснения, но няма основание да се приемат като атеросклеротични промени. Не са налични тумори. Не се установява контузия в мозъка...“

Психиатърът:

„Данни от психиатрично изследване: Не се води на диспансерно наблюдение, минали заболявания., бащата и майката с висше образование, първо дете в семейството, нормално протекла бременност, вуйчото с известни психически отклонения, известен с алкохолната си злоупотреба, проходил и проговорил нормално, училище с отличен успех, личностно – общителен, адаптивен, спокоен, отрича прием на наркотични вещества, алкохол употребява 6-7 пъти месечно – концентрат, не пуши; психомоторно спокоен, ситуативно уравновесен, пълноценен словесен контакт, емоционално волево – съответен, памет и интелект в норма.

В състояние е безрисково да изпълнява служебните си задължения. Като се има предвид характерът на служебните занимания, като евентуален отключващ фактор, а и някои наследствени дадености, необходимо е да се проследява за аналогични на настоящето проявления и за евентуални маниакални отклонения.“

Реши, че с такива заключения и той можеше да стане психиатър, може би с по-добро от сегашното му заплащане... Но знаеше също, че при каквото и да е лекарско мнение, случката и прегледът поставяха нова стрелка към края на неговата служба. Щяха да намерят начин без бавене да го пенсионират. Все пак се задържа още две години. Вече прав до прозореца си зададе абсурдния въпрос: а дали не захвана приключението Припят, за да се лекува? Отговори си, че наистина е луд...

Три часа му се сториха премного. Някъде по следобедно време се надигна от избелелия диван и се раздвижи. Надникна внимателно от края на прозореца и видя само дървета, много дървета, твърде свежи за август

Може би ги поддържаха честите дъждове. Той не забелязваше сградите, нещо ги изтриваше от взора му. Извади от раницата вече поизмачканата папка и взе един от листовите. Знаеше, че в неговата професия документът е всичко, но местният милиционер-бюрократ съвсем се беше престарал. През болките в главата усети, че написаното едновременно е и служебно логично, и абсурдно. Четеше докладна от ръководител на КГБ в Припят до висшето ръководство в Киев, която информираше: "...без да получат изрично нареждане за действие, по градския радиовъзел, със самоволно решение на две работнички в него, е прочетено връченото им преди няколко часа съобщение..." Подразбираше се, че за това говорителките са уличени в провинение, ако не бяха го направили, също щяха да бъдат виновни. „Прилагам текста на съобщението, прочетено на 27 април 1986 г....“

Той взе бумагата, намери поизкривен стар пирон и като натискаше и завърташе силно в стената я окачи пред себе си.

„Внимание, внимание! Внимание, внимание! Внимание, внимание! Уважаеми другари! Градският съвет на народните депутати съобщава, че във връзка с аварията на Чернобилската атомна електроцентрала в град Припят се очертава неблагоприятна радиационна обстановка. От партийните и съветските органи, военните части се вземат необходимите мерки. С цел обаче да се обезпечи пълната безопасност на хората, и преди всичко на децата, възниква необходимост да се извърши временна евакуация на жителите на града в близки населени пунктове на Киевска област. За тази цел за всеки жилищен дом днес, двацет и седми април, от четиринайсет часа, започвайки от четиринайсет часа, ще бъдат изпратени автобуси, съпроводжани от работници на милицията и представители на градския изпълком. Препоръчва се със себе си да вземете документи, крайно необходимите вещи, а също, за начало, хранителни продукти. От ръководителите на предприятия и учреждения е определен кръг работници, които остават на място за обезпечаването на нормалното функциониране

на града. По време на евакуацията всички жилища ще бъдат охранявани от работници на милицията. Другари, временно оставяйки своето жилище, моля не забравяйте да затворите прозорците, да изключите електрическите газовите уреди, да затворите крановете за водата. Молим да се спазва спокойствие, организираност и ред при провеждане на временната евакуация.“

Той беше слушал съобщението. Мнозина го описваха като развълнувано, тревожно, а то е равно, информираше професионално, вдъхваше спокойствие. „Неблагоприятна радиационна обстановка... документи, крайно необходими вещи... жилищата ще бъдат охранявани...“ Трийсет години по-късно говорителката, изчела този текст ще твърди публично, че масовото преселване е донесло повече поражения на здравето, отколкото прякото въздействие на радиацията. Може би са емоции. Все едно, тогава хиляда и сто автобуса извозили петдесет хиляди души далече извън Припят. Помнеше снимка - надпис на черната дъска в една от детските градини: „Връщане няма. Прощавай, Припят. 27 април 1986 година.“ Дали тогава е написано с тебешир или по-късно в годините, все едно – това е истината, цялата истина и само истината.

Отново погледна внимателно през прозореца. Този път не виждаше дърветата, а само сградите, десетки, стотици постройки в целия град. Напуснати, изоставени, самотни. Колко от тръгналите с „крайно необходимите вещи“ са знаели или поне предусещали, че никога няма да се върнат? Излъгани ли са от властите или спасени? Кой е живял в стаята, в която той е сега? Влизането му тук агресия към чужда собственост ли е? Усети, че някои от въпросите задава на глас, макар и тихо.

Милиционерски началник от Припят разказваше някъде за деня след евакуацията. По време на обход в града срещнал мъж с въдица, няколко дни рибарят се мотал край реките и нищо не знаел. Попитал: „А къде са всички?..“ Слава Богу, все пак имало кого да попита...

Усети, че настъпва нов пристъп, опита да го отклони с нещо от миналото, но не успя. Постепенно, но сигурно премина в своя друг свят. Полицаят заговори тихо, но насочено. Пред него стояха най-големите умове

на човечеството: учени, нобелови лауреати, изобретатели, бизнесмени, индустриалци, висши военни, президенти. Гостуваха на града, който той управляваше. Беше ги поканил да видят как се развива прогресът на цивилизацията, как Припят е място на знание, труд и добруване. Как атомът мирно е впрегнат за благото на човешкия род. Стените се отдалечаваха и някогашният жилищен хол ставаше безкраен, побираше нови и нови гости, в тъмни сака и строги дамски костюми. Разговаряха събрани по групи, но той не можеше да схване какво ги сдружава във всяка от тях.

„Другари и другарки! Дами и господа! „А къде са всички?“ – попитал рибарят...“

Усети, че началото е лошо, твърде делнично, някак наивно и неофициално. Положи повече старание да поправи грешката, но не успя.

„Земята е приказно красива и богата, човекът е интелигентен. За десетилетие, за кратки години дори, създава светове на техниката, непостигнати дори от фантастите. Това е пътят му, отдавна човечеството върви по него. Сигурен, интересен и интригуващ път. И все пак някой запилял се рибар пита: „Къде са всички?“. Над атомната централа, над взривения свят не се вижда дори струйка дим, но хората ги няма. Всичките. За бита на човека мислим всеки ден, за чупливия живот се сещаме от време на време. А цивилизацията имаме за вечна, непоклатима, вярваме, че винаги може сама да се защити, да се запази, ако се наложи – да се пресъздаде. Забравяме, дами и господа, че цивилизацията сме ние, човеците, слаби и несигурни. Обезсилени от нехайство и пороци, объркани от това, че винаги сме прави, а не ни разбират, изтощени от всекидневните усилия да оправдаваме грешките си. Хуманно значи човечно. А ние създаваме множество оръжия, които наричаме хуманни. Преди години генералният секретар на НАТО заяви публично на висока международна среща: „Хората трябва да се осъзнаят и да започнат да се избиват хуманно.“ Цитирам точно, запомнил съм го. А създателят на неутронната бомба някога каза, че тя е най-разумното и морално оръжие, сътворено някога. Това, дами и господа, са личности от вашия кръг – отговорните люде на човечеството. Хуманното на неутронната бомба е, че унищожавя хората и запазва създаденото от тях! Победителят после ще владее оцелялото, както варвари-

нът е ползвал дрехите, конете и жените на убития противник. Но какво ще стане, ако всичко сътворено остане, но загине дори агресорът, победителят, ако светът се превърне в един необятен Припят, в демографска пустиня? Даже тежко поразена, природата за секунди, по нейното време, ще разруши всичко. Какво значение има – вече никому не е нужно, според нашите човешки мерки.“

Този път след речта си не заспа. Седнал в ъгъла на пода, усещаше единствено, че няма сили. Сетивата му работеха, но разумът му се изключи. В клетката на стаята чувстваше, че е нежелан гост в чужда къща, че е натрапник, агресор. Не си спомняше кога под милиционерското донесение на стената с парче керемида е изписал името Тимур Устинов. Имаше много работа, но не можеше дори да мръдне. Отпусна се и задряма. Вървеше между двата реда кръстове с имената на двеста евакуирани и заличени селища край Чернобил. Четеше: Андреевка, Бенювка, Бобер, Бовище, Буда, Бурякевка... Може би споменавахе други названия. Нямаше никакво значение, все едно, всички тези села са съсипани, пропилены, с разстреляно бъдеще. На всичко отгоре селищата-нищо, селищата-гробове пустееха оградени със здраво охранявана граница, която пази Зоната на отчуждение. Не му беше ясно какво точно тук означава „отчуждение“, като това е просто забрана. Но какво е граница знаеше отлично.

През 1984 година като войник служеше на българската държавна граница. Баща му и чичо му заемаха доста високи постове в службите за сигурност, системата на тези служби го познаваше добре още от училище, така че мястото му в гранични войски се оказа подходящо и достъпно. От това, че отива там изпитваше различни чувства: мъжка гордост, притеснение, страх. Но за емоция нямаше време, веднага го подхванаха със службата. Първо научи, че „само на границата българският войник служи при реални бойни условия“. Тук всеки час беше особено напрегнат, страната граничеше с вражеска капиталистическа Турция. По границата се простираше стена от бодлива тел и няколко метра разорана бразда. Каменни пирамиди маркираха вододела между двете държави. Сигнални системи с електричество известяваха, че някой или нещо допира оградата. Задействаше се бойната процедура по откриването му. Ако се окаже човек, а не

животно, имаше два изхода: да го арестуват или да бъде „неутрализиран“, тоест убит. И той, и другарите му тогава се плашеха най-много от трети, за който никой не говореше: беглецът да премине границата. В близост до граничната линия бяха закопани хиляди бойни мини, които разкъсваха всеки, стъпил на тях. Ако „неутрализираш“ нарушител, ставаш ефрейтор и получаваш седем дни отпуск, през които ще те изследват за психически поражения. По-късно научи, че от 1947 до 1990 година по българските граници са застреляни над хиляда нарушители.

Не се сети по кое време на годината се вдигна поредната тревога на заставка „Гинци“. Помнеше само, че за няколко дни дъждът превърна всичко в море от размякната пръст. Случаят се оказа доста специален. Край заставата се събраха няколкостотин души, войници и офицери, дошли от всякъде наблизко. Имаше граничари от различните бойни групи. С омазани в кал черни коли пристигнаха и цивилни офицери от МВР, политически, военното разузнаване и какви ли не. Започна неவிжданo и неспирно козируване на граничните офицери към дошлите най-важни длъжности. Искаха да избягат от страната момче и момиче, деца на висши партийни ръководители. Момичето имаше оръжие. С цената на всичко трябваше да бъдат заловени живи и без поражения.

Момичето почна да стреля безцелно към бойците. Още помнеше рядката кал, която проникна под дрехите му, когато залегна. Близо до него младши офицер започна да дава команда за подготовка на гранатите и отцепване от снайперист на пътя до браздата, но един от цивилните пришълци го заплаши отвратително грубо. И сега, след трийсет години, чуваше безразборната стрелба на бойците, започнала без команда и въпреки указанията. Дали неистов страх премина през калните петна по земята, дали обща психоза, но куршумите полетяха. Висшите офицери, дошли „от горе“ крещяха така, сякаш искаха да заглушат, да скрият канонадата. Слава Богу, че той и момчетата наоколо стреляха над двойката нарушители. Когато гърмежите спряха, за миг се запита защо именно момичето държеше оръжието и стреляше. Всичко утихна. След няколко предупреждения към двамата, специалната група ги обкръжи твърде близко. „Майната ви“, изкрещя момичето и отново стреля, този път към един от бойците.

Не улучи, вече изпуснала нервите си и без ориентация какво се случва и какво върши. Един от групата с пистолет в ръка се хвърли, събори го и със здрава хватка го притисна до земята. До тях момчето лежеше безучастно, вцепенено от страх и обреченост.

Днес полицаят в Припят си спомняше още как насочваше автомата над двамата бегълци по време на стрелбата, как момчето се присви и не помръдна повече. Незнайно защо, но реши, че именно той го е застрелял. В главата му се заблъскаха седем дни отпуск, военният психолог, благодарност от родината, съд за неизпълнение на нареждане и образът на един убит млад човек, на едно застреляно момче. „Неутрализация!“ Тогава излезе от моментното вцепенение и усети, че беше заблуда на сетивата. От какво се бе родила тази илюзия? Границата! Но този отговор влезе в душата му два месеца по-късно, когато по невнимание негов другар стъпи на мина край полосата и пред очите му се разпиля към отвъдното. Във вестника писаха, че героят влязъл в схватка с двама нарушители, погубил ги, но бил смъртно ранен и издъхнал в заставата...

Той седеше в нечие чуждо жилище, далече от страната си и мислеше колко различни са полосите днес. Някога имаше „желязна завеса“, която разделяше двата свята и определяше всяка граница: на родолюбието, на реализацията, на морала, на културата, на поведението. Границите днес са невидими – и онези, които никога не могат да се преминат, и онези, които всеки пресича. Първите се определят от класи, касти, свят на свръхбогатите и свят на останалите; за някои те се диктуват от религия и нравственост. Вторите граници може да премине всеки, един с оправдания и фалшиви основания, друг с лъжи и измама, но най-вече с пари или с много пари. Днес просто няма свещени предели, никой не наказва измяната, родоотстъпничеството, греховете. Може би единствен Господ осъжда за нещо, но мъжът в чуждото жилище не беше сигурен в това. Беше убеден само, че за всеки има само една абсолютно ясна линия, която никой не може да приеме за себе си – браздата между живота и отвъдното. Но нито един не знае кой бди там, кой пропуска, кой отлага пресичането ѝ. Нито един.

Още ранния следобед денят, който си бе определил за почивка, му се стори безкраен. Двете седмици откакто е тук го бяха завъртели в спира-

ла от неспирно действие, мислене и прикриване. В момента беше свеж, усещаше енергия, но не онази от болестта, а реална. Харесваше му неговата устойчивост на тези години. Реши да се раздвижи, да погледне града отгоре, от покрива над десетия етаж. Макар и странно, след толкова митарства тук, изпита нужда от въздух и простор. Взе малкия бинокъл. За втори-трети път, откакто беше дошъл, щеше да погледне през него, може би се боеше да не го издаде с проблясък от лещите. Излезе внимателно, постоя в тишина и пое по стълбите през шест етажа. Стъпалата бяха с постелка от прах, но поне нямаше срутени тухли и мазилка. Няколко зееха очукани и разцепени по средата, явно през тях бяха влачили чугунени радиатори. Качи се горе. За втори път в Припят гледаше града от висок покрив. За разлика от Белия дом, тук цялата плоча беше осеяна с прорасли храсти, които разцепваха изгнилия бетон. Какъв ли вятър беше пренесъл семената тук? Вече беше към пет следобед. Макар че идваше време полиците и войниците да позапият, прикриваше се някак сред храстите. Стоя десетина минути, повече мислеше, отколкото гледаше. Гледаше отвисоко и мислеше не за града, не за своята авантюра, мислеше за себе си. Изпита желание да си вярва, да се доказва, да бъде такъв, какъвто мечтаеше в младостта. Кризата на петдесетте? Та в коя ли възраст няма криза? Бинокълът описваше кръг, рисуваше странна панорама от образи на малки и големи неща, на близки и далечни, във вечен покой или в движение: здания, дървета, взривена атомна централа, птици. Започна да духа вятър, все още беше лек, но показваше, че няма да спре дотук.

Тогава през лупите съзря огромните паяци. Стърчаха на два-три километра от него, в посока към защитния саркофаг, на брега на някакво езеро. Не, не бяха паяци, заприличаха му на същества от филм за нашествието на марсианци – високи, много високи, с четири изкривени крака и дълги като на жираф шии, които завършваха с къси, но заплашителни човки. Видя ги замрели, не мърдаха, източили вратове нагоре. Сигурно вече се бяха напили с вода. Съзнаваше, че са стари изоставени товарни кранове, които от близо трийсет години гният застинали на някогашния речен пристан. Тесните им, но здрави стрели никога вече нямаше да се раздвижат, до своя разпад щяха да почиват от изнурителния труд. Небето

беше покрито с облаци във всички нюанси на синьото. Вятърът ги насилваше все повече, те се застигаха, яхваха се един друг, сливаха се, бяха застлали небесния покров с килим, който сякаш кипеше високо над земната шир. Реши да поеме към водата. За пръв път в града нямаше практична цел, задача, потребност, за пръв път поиска просто така – да отиде някъде и тръгна, примамен от стърчащите машини. А може би повече го привличаха далечните мътни езерни води, на чиито фон пустееха железните чудовища.

Придвижи се за малко повече от час. Стигна езерото. Дозиметърът показва доста висока стойност. Знаеше, че заливът е замърсен с радиация и засипан към реката да не се излива в нея. Водата светеше сиво-синя, гладка и чиста. Какви ли звезди са се оглеждали в нея в нощта на големия взрив? Не онзи от Божието сътворение, тогава водата нямало, а другият – от човешкото опустошение. Сега леки вълни миеха краката на четирите метални чудовища. Две от тях бяха близнаци, третото доста приличаше на тях, а четвъртото се беше потопило до кръста във водата. Държаха се изправени, но бяха мъртви. Стигна до един от крановете. Беше стъпил на четирите си метални нозе, силно изкривени - за да бъдат стабилни. Не можеше да разбере цвета им някога, сега кафенееха с багрите на всеядната ръжда. Бяха трийсетина метра високи. Кой знае защо се сети за Рупите в България и за баба Ванга, която някога живееше там. Ясновидката, която беше казала: „Няма човек, който да е роден само за щастие.“ Опитва да отблъсне спомена за срещата си с нея преди много години, изпитваше срам от този случай. Глупаво се получи, но трябваше да мисли навреме. Беше полицаи и това улесни достъпа до гледачката. Загледан в извисената ръждива конструкция, той тръсна глава, за да отхвърли неприятния спомен. Не успя, нещо в него искаше да му припомни случката. Все пак сполучи да я свие само до двете фрази на пророчицата: „Теб високото е страшно. Но то ще ти отвори окото.“ Теб високото... Побърза да поеме нагоре по металната стълба на крана, към огромната кутия с все още оцелели дебели стъклени прозорци. Сепна го това, че се изкачваше по потънали в масло стъпала и перила. Абсурдно би било някой да ги е мазал, за да попречи на опасните авантюри. Не по-малко чудно беше отнякъде да

тече масло вече трийсет години?! Някак се добра до желязната кутия – беше кабината на кранистите, заета от натрошена техника и странни храсти, обвити като рула бодлива тел. „Теб високото...“ Пое по друга стълба, още по-нагоре - към върха на стрелата. Вече духаше силно. Съзнаваше, че за пръв път в Припят действа неразумно, но не спря. Следобед се бе замислил за себе си, това ли го амбицира нагоре? Ръцете му здраво хващаха перилата, очите му гледаха към бушуващото небе, към въргалящите се един през друг тъмни и светли облаци, подгонени от въздушната хала. Сякаш гениален художник рисуваше това платно над него и се гневеше, че всеки миг багрите и оттенъците се променяха, светлината, перспективата, обемите. Това сякаш го хипнотизира, безпощадно го теглеше към себе си. Беше омаян от небето, беше покорен от картината, която природата-Бог всяка секунда претворяваше, както за миг някога бе превърнала точката във вселена. Лазеше нагоре по металния стълб към небето, отиваше там, към най-високото. В един миг спря. Дали му повлия нещо извън него или инстинктът му го събуди?

Вятърът се усили, а той беше доста високо. Стрелата вече се люшваше и далеч под него се изстъргнаха звуци от търкането на метал в метал, от бушувания през тялото на товарния кран въздух. Трябваше да спре. Беше опасно и да тръгне обратно надолу. Бавно и трудно, само с една ръка разкопча колана си и успя да го прехвърли през тънката, но здрава арматура на метално стъпало. После го закопча отново. Върза се за стрелата, макар слабо и несигурно. Все пак беше нещо, при напора на въздушната стихия. Разперените му ръце стискаха посинели перилата. Прилегна леко напред върху рехавата стълба под него. Птица летеше далече във високото. Беше объркана и изплашена, но не спираше, не слизаше, опиянена от поднебесния вихър. С острия си поглед виждаше тяло на мъж, сякаш разпънато на кръст върху стърчащата огромна метална греда.

Той гледаше надолу към небето. То се отразяваше в развълнуваниите води на залива и развихрените облаци горе добиваха нови подвижни черти във водата. Беше прикован, почувства, че непозната сила от образи и звуци го прави различен. Бушуваният екран на езерото се разтопи, изчезна и той видя бъдещето.

Беше след осем месеца. Самосвали приближаваха болницата в Припят и изсипваха тонове с пясък. Затваряха входа към подземието, най-ужасното място в града и най-силно замърсеното с радиация. Той вече беше влизал вътре, но в момента го нямаше там. Дали с това започваше промяна на града? Гледаше отвисоко, сякаш в полет ръмжащите камиони, които струпваха края на достъпа в болничното мазе.

Тялото му лежеше вцепенено на стълбата, ръцете му стискаха перилата, сякаш се сливаха с тях. Пренесе се след четири години, в 2019-а и видя бутилка водка – ниско тумбесто шише с черна запушалка. На етиката пишеше „АТОМІК“ и бяха изрисувани глиган и растение някакво. Беше я направил английски учен от ръж, расла край Чернобил. Била безопасна. Ненавиждаше нормата „Всичко за продан“. Високо над хипнотичното отражение на облаците той виждаше бъдещето. Ясно му стана, че нямаше как да опита от водката.

Също в тази година съзря мъж с дрехи на клоун. Артист, шегаджия, комедиант? Но човекът имаше тежката дума и беше решил да превърне зоната около Чернобил в туристическа атракция. Уж да спре ограбването и нелегалните посещения, да вдъхне живот на мъртвата зона, но най-вече държавата да печели. В своето вцепенение полицаят ставаше свидетел как в Припят се редуват туристически автобуси и военни коли. Военни бяха решили да стрелят по мъртвия град. Мъже с изрисуван ангел върху униформата провеждаха бойни учения, превземаха, бягаха и гърмяха из пустите сгради. Беше национална гвардия. Редуваха се – туристи и бойци. В едни дни гостите идваха и преживяваха, в други войниците стреляха и рушаха. Една лодка с туристи по реката се взриви, засегната от водна мина, довлечена кой знае откъде. Него го нямаше там.

Вятърът утихваше, а той още лежеше върху стрелата на крана. Бяха минали секунди или минути?.. 2025 година. Безумно сухо лято. Невиждан вятър. Пожар в целия град. Страшен пожар! Гореше цялата растителност – треви, храсти и дървета, гореше каквото е останало в сградите, гореше въздухът. Никой нищо не правеше да спре стихията, всички сили бяха хвърлени към централата, за да не стигне отънят до там. Хиляди животни бягаха и се пръснаха далече в зоната. Божие наказание ли беше, затова че

куршуми и разходки са поругали пострадалия град? Той просто виждаше от десет години по-рано.

Започнаха да прелитат безразборни картини, без връзка и смисъл. Сигурно не можеше да проникне толкова далече във времето. Беше някъде след трийсетина-четирийсет години. Нова, странна власт управляваше държавата. Припят беше ограден с наблюдение от небето, от там се унищожаваше и всеки човек, безумно дръзнал да влезе в Новата Зона. Нямаше и за какво да се влиза. Градът почти беше проникнал в земята. Беше ужасно опасно. Зоната бе станала десет пъти по-обширна. Тогава видя взрива, който идваше не от земята, а някъде отгоре, незнайно от колко високо. Не беше бомба, а нещо неземно бяло, което увличаше всичко в себе си...

Пред очите му отново засивяха водата на залива и тъмните облаци, отразени в нея. Те се бяха успокоили, вятърът беше стихнал. От стискането ръцете го боляха, но главата му беше чиста. Беше запомнил всичко, доколкото го видя. Знаеше, че няма да го сподели с никого. Откачи колана, затегна панталона и пое заднешком надолу по стрелата на крана. Започна да притъмнява.

ЧЕТИРИНАЙСЕТИ ДЕН

На другата сутрин през тъжно надупчения от дървета булевард „Спортен“, се промъкна до огромния завод на улица „Заводска“. За легендата „Юпитер“ беше чел какво ли не, но полицейската скептичност го караше много да не вярва на този образ, защото го е създало незнание, което храни фантазията. Факт е само, че е бил строго секретен съветски военен производствен обект. С добро настроение си каза, че в града едва ли е имало нещо друго, освен строго поверителни зони. И, вече сериозно, почувства как за невъзможно кратко време скритото и пазеното може да се окаже без стойност, маловажно и достъпно. Смесени чувства съпровождаха решението да огледа завода и тук да търси следи по своя полицейски случай. Все пак следваше казаното от киевчанина, че тук може да има скатани плячкосани ценности. Имаше логика да се скрие нещо в безкрайните лабиринти на напускания тогава „Юпитер“. Иначе лутането из безпределните административни коридори, лаборатории, работилници и производствени цехове не го изпълваше с възторг. Може би вече се беше преситил да гледа отвсякъде желяза, плесен, мръсотия, гниещи вар, тухли и изветрял цимент. Масивната стоманена конструкция на огромното хале стоеше удивително стабилна, някак чиста и запазена, въпреки че подът беше осеян с остатъци от машини. Системно обходи безкрайните територии на завода и видя: в „Юпитер“ прекарваха ненужния си живот какви ли не вещи, апарати, инструкции, сведения, книги, мебели от захвърлената ера. Тук разграбването продължаваше с пълна сила и явно предстоеше още много. С полицейския си усет знаеше, че макар и реално, всичко около него едва ли е чистата истина. Можеше да си представи как след бедствието Чернобил десетки хора от какви ли не специални служби и стотици военни изнасят секретния завод, пренасят го другаде или го разчленяват по разни места. Как книга по книга, документ по документ, лист по лист са преглеждани. Как всеки транзистор, платка и уред са били проверени могат ли да останат. Трудно, неимоверно трудно е било да отнесеш онова, което не трябва да насочва към истината, като оставиш доста, за да скриеш всичко. От гибелта на военния завод стотици любопитни

са го пребродили, но нищо не са научили за миналото му. Той отново изпита професионална завист към онези, които тук са заличили историята. Официално „Юпитер“ е произвеждал части за битови магнетофони, а по предположение – специални електронни устройства за самолети и ракети или нещо друго, или психотронна техника... И сега стоеше дългата над километър бетонна стена с бодлива тел, която го ограждала. След взрива и изнасянето на комплекса тук се помещавали дезактиватори. Главата вече го болеше, този път имаше чувството, че кожата около черепа се усуква и кара кръвта да пулсира в необичаен ритъм. От това не можеше да разсъждава, но вътрешно чувство го поведе към закътано и скрито място – тук често идваха любопитни, полицията знаеше това и наглеждаше. Усещаше само, че слиза надолу по разкъртени бетонни стълби, покрити с дебел сочен мъх и пожълтели иглички от бор. Смъкна се още малко по стъпалата и се свлече на земята. Този път загуби съзнание. Някаква вена на главата му пулсираше с променлив ритъм, но с времето се успокои и затуптя равномерно и бавно. Странно, че се намираше в пещера. Тъмнееше почти непрогледно, но очите му постепенно свикваха. На метри над главата му висяха сталактити, сивкаво бели и доста дълги. От тавана се спускаха едри светли капки, плъзгаха се мазно по висулките и падаха тежко, но без звук. Какво правеше тук и защо задушаващият дъх на влага и скала се размесваше с нещо друго: желязо, ръжда, гнила хартия? Запали фенерчето и с немощната светлина бавно, но сигурно съзнанието му се връщаше. Сталактитите бяха от мека смес на вар и скапан бетон. Намираше се в тунел, който плавно се спускаше към подземията на огромното заводско хале. Внимателно пропълзя, а после проходи надолу. Ставаше все по светло, някъде над него бетонната плоча зееше продънена и отгоре се стелеше бледосива светлина. Не, главата му нямаше така лесно да го пусне. Пред него едва видимо помръдваше мътна вода, заляла огромни подземни бетонни клетки. На дъното се полюшваха безвъзвратно удавени тайни на завода, обгърнат с мистерия. Нямаше нужда да мери радиацията, знаеше, че тук тя е много опасна. Пое пътя обратно и се върна в цеховете. Притаи се и постоя няколко минути като се оглеждаше и слушваше. Трябваше да прекоси тревясалия двор. Постави се на мястото на човек, който ис-

кал да скрие нещо, когато тук, и след изнасянето, са работили доста хора. Макар че като офицер от милицията Тимур извън подозрение е могъл да идва при ликвидаторите, не би крил нещо „в околото на циклона“. Щеше да подбере по-тих пристан, а такъв са сградите на спомагателния комплекс - няколко сравнително малки постройки и съоръжения. Може би там трябваше да търси.

Обикаляше помещения, които така и не би могъл да определи за какво са служили. Явно след напусканите на старите стопани, дезактиваторите са разбутали всичко. Знаеше, че търси игла в купа сено, но вярваше и това му се стори достатъчно, за да продължи. От година-две се улавяше, че докато се надсмива на криминалните полицейски сериали по телевизията, в странно раздвоение „прихваща“ нещо от тяхната наивност. След час и половина попадна на забутан малък склад. Сред изпадалите стелажки и разпръснати кутии със стари транзистори, наредени в два реда един върху друг стояха осем доста големи метални каси. Дебелата им ламарина беше боядисана в бяло, имаха обикновени, но много здрави секретни ключалки. И на други места в завода видях масивни или по-слаби каси, явно грабителите още не са стигнали до тях. В началото не усети какво му даваше сигнал, но после се наведе и огледа залепените жълти знаци за опасност от радиация - триъгълни, с познатия вписан „трилистник“. Тези всичките обаче не са излезли от печатница, а бяха рисувани на ръка – старателно и точно, но все пак си личеше. Били са покрити с лак, да изглеждат като използваните от дезактиваторите. Това му вдъхна надежда - някой ги беше залепил, да приличат на служебно сложени и да държат на разстояние. Било е преди трийсетина години.

Отново пулсът в главата му започна да бучи. Дяволски неподходящ момент! Трябваше да действа, а работата беше шумна и често се налагаше да спира и да оглежда извън малкия склад. Започна да троши вратите на касите. Щеше да бъде трудно, с ножа не ставаше. Намери тънки, но здрави жезла, събра разни парчети за лостове. Гледаше да не шуми. След четирийсет минути три от шкафове зеяха отворени. В тях нямаше нищо. В четвъртия намери няколко инструкции по производството на платки за домашни телевизори и картонена кутия с бисквити, които из-

глеждаха като преседели столетия. От време на време излизаше, за да се оглежда и заслушва. В петата каса също имаше незначителни неща. Шестата отвори най-лесно и в нея го чакаше търсена находка. Да, следата му се оказа вярна! Огледа намереното и внимателно го прибра в дълбокия вътрешен джоб на куртката. Чувстваше се превъзбуден, окрилен, светът се отваряше пред него. В последните два шкафа не откри нищо.

Излезе, не трябваше да се бави, а и някой можеше да е привлечен от шума. Но най-вече - мозъкът му отново даваше сигнал за бедствие, за нов пристъп на лудост. Не искаше да се случи тук, не трябваше точно сега. Но не успя. Пресече в полусън някакъв коридор и влезе премалял в просторна светла стая. Изпочупените прозорци тук изглеждаха доста големи. Съзнанието му бавно се изчисти и го обзеха вече познатите еуфория и енергичност. Само тялото му не го слушаше, главата му нямаше сили да командва мускулите. Сгъна се върху стар, но здрав метален стол. Започна с любопитен поглед да обхожда интересните неща наоколо. До стената стояха подпрени фотографии и рисувани портрети на съветски ръководители. Позна само Горбачов, не се сети имената на другите, сигурно никога не ги е знаел. Седеше в ателие на художник, сухо и запазено. Помещението спеше, натъпкано с плакати, зебло и картони, рамки, картини с рози, ябълки и цъфнали клонки, четки и туби с отдавана втвърдени бои. Най-отпред съхнеха вече двацет и девет години първомайските плакати за 1986 а. До себе си забеляза три празни шишета с надпис „Украинско пиво“, внимателно прикрити зад чисто платно, готово за рисуване. Ползвателят им е бил местен патриот, помисли си, а главата му плуваше в чудновата мъгла. Пред него се появи човек, неподвижно изправен. Полицаят го гледаше убеден, че влезе отникъде, просто изникна от въздуха. Гостът постоя, после изчезна, след секунди се появи на кожената пейка и гледаше спокойно, някак мързеливо. Не се оказа гост, а домакин. Веднага усети, че това е заводският художник, а двамата са в неговото ателие. В човека, висок и слаб, нямаше нищо артистично, по-скоро приличаше на някой от шлосерите в малките помощни работилници, през които премина. Дори дрехите му нямаха петънце от боя. Някога, при социализма, във всеки завод работеше щатен художник – рисуваше плакати за празниците, лозунги,

транспаранти, пана по стените.

Полицаят не се оказа във форма и тръгна рязко: „Колко години си учил да вършиш това?“ „Пет години в Московския художествен институт.“ „Това ли е изкуството?“ Не, не трябва така, но вече не можеше да спре. „Това е рисуване, а изкуството е друго.“ „Къде, под или над рисуването?“ „А вие какъв сте?“ „Полицай.“ „Значи се борите за висшата справедливост?“ „Не, просто умея да бъда полицай и върша това.“ Усети, че художникът го подхлъзна. Иначе стоеше вдясно от него, дистанциран, но усмихнат. „Знаеш ли, че работиш в строго секретен завод?“ „Разбира се.“ „Затова ли всички плакати имат стрелки на успеха все нагоре и нагоре, здраво свързани едно с друго зъбни колела, димящи комини и трудови ръце.“ „Такива са плакатите във всички заводи.“ „Но в другите има войници, танкове и самолети, пазещи работника?“ „В нашите няма. Ние произвеждаме магнетофонни ленти.“ За пръв път, откакто дойде в Припят, полицаят изпусна нервите си. „А нещо друго рисуваш ли поне?“ „Да, от време на време голи женски тела. Но няма къде да ги показвам.“ Лицето на художника започна да променя чертите си, състари се с трийсет години. Интересно, че то стана по-усмихнато и бодро. Докато говореха, полицаят подготвяше друго. Зададе въпроса категорично, но меко. „Ти ли помагаше за укриването? Ти ли нарисува знаците за радиацията?“ „Да, нямаше как, аз също съм сътрудник на службите. В края на 1986-а те бяха в силна позиция. А мен кой знае защо оставиха тук с малцина от работниците в завода.“ Странно, че се ядоса така много на художника. Та всичко това е естествено и елементарно. Ядът му премина в гняв към всичко, това рязко го смачка и приспа.

Събуди се. Свечеряваше. Целия ден обикаляше завода. Бръкна във вътрешния джоб и въздъхна облекчено. Всичко стоеше на мястото си. В джоба му лежаха две скъпи гривни, злато и брилянти, сложени в мека торбичка. Излезе тихо и внимателно. Слънцето се свиваше зад хоризонта, а привечерният ветрец за пръв път му напомни, че ще последва есента. Не появаше студен, само някак различен и настойчиво искаше да му каже нещо. Промъкна се извън бетонната ограда, премина през отдавна прецъфтели храсти люляк, наоколо растяха само вечнозелени дървета. Странни изглеждаха тези помощни сгради-съоръжения, с живописни ре-

шетки от кръгли бетонни модули и цели стени красиво облицовани в тъмнозелени плочи. Когато ги е правил някога, строителят едва ли е знаел, че малцина в секретния завод ще виждат живописните пана – само единици, които ще имат право да минават в този сектор. И с доволство ги е създавал в забутания край на комплекса по някакво грешно предписание на архитекта. Защото иначе всичко в промишления гигант е в сиво и само в сиво.

Тихо и внимателно се прокрадна до своето убежище на някогашния булевард „Спортен“. Луната и звездите свидливо хвърляха светлина над призрачните сгради, които приличаха на редици сивкави надгробни паметници. На входа и по стълбите на тръгване остави знаци, които да му посочат дали някой е влизал. Всичко се оказа спокойно. През деня предъвка само няколко вафли, но не му се ядеше. Извади от джоба си шишенцето с вода и го допи. Напълни го отново от по-голямата, вече привършваща бутилка; мереше си провизиите. Взе едно хапче, макар да знаеше, че няма резултат. Чувстваше се обезсилен, последните дни доста често му се случваше това. Полегна. Сънят нямаше да дойде скоро, въпреки че мъжът беше крайно отпаднал. Пристъпите, както и днес, притискаха тялото и духа му, но държах сивката му будни. Действаха жестоко изтощително. Мислите му се гонеха хаотично, без ред, биеха се една с друга, губеха се обезсилени. Не, почивката не е за него, стихията му е адреналинът.

Защо Тимур Устинов не е взел богатството? Къде е той сега? Или фигурата е съвсем друга? Знаеше, че на тези и купища още въпроси едва ли ще открие дори някой и друг отговор, но упорито следваше своята амбиция. Разбираше, че поведението му е неадекватно. В джоба си имаше пари, много пари, а мислите му първо тръгнаха към стария и маловажен случай. Не е нормално. По груба сметка, със златото, диамантите и ценните бижута можеше да живее безпроблемно - и то добре - поне десетина години. Това обаче нито го радваше, нито му даваше спокойствие. Дойде в Припят да издири едно богатство, откри друго, но не приемаше това за съществено. Кое тогава е важно? Не намери отговор. Може би вече нищо...

ПЕТНАЙСЕТИ ДЕН

Призори реши да прескочи до някое село. По пътя щеше да намери вода, а там – навярно и храна. Извади картата, на която бе отбелязано къде и колко хора живеят, вероятно все още. Беше я взел от интернет. Избра две близки села на югозапад. В покрайнините на Припят скри торбичката с богатството на подходящо място. Рискуваше, ако го носи със себе си. Отново пресече железопътните релси. Движеше се особено предпазливо. Вчера вечерта, когато се прибираще от завода, едва не се натъкна на трима въоръжени. Не приличаха на милиционери, по-скоро на оперативна група военизирана охрана или на гранична армия. Придвижваха се на велосипеди, доста трудно можеше да бъдат усетени. Присъствието им показваше, че нещо извънредно е привлякло тук и тези служби. Трябваше да бъде още по-внимателен. Макар без граждани, градът имаше много очи.

Пресякъл вече релсите, той се движеше през рехава гора, осеяна с белезникави пънчета и шипки. Предните дни доста валя. Съжали, че нищо не знае за гъбите, а би могъл да се нахрани, ако стават за ядене. Спря рязко, залепи гръб до широкия ствол на една бреза и леко се сниши. Наблизо чу стон, шепот, притаен разговор. Някой някого успокояваше, но не се чуваше добре. Първото му решение беше да се измъкне тихо далеч от тук. Можеше да бъде капан. Каквото и да е, такива срещи са нежелателни. Онзи застана още по-силно. Полицаят се приплъзна безшумно край дърветата, за да огледа. Пристъпи още напред. На десетина метра пред себе си съзря ръждясала цистерна, вдигната на метри от земята върху яки метални профили. Не знаеше за какво е служела, във всеки случай край нея е минавал път. Сигурно я пълнели с вода, по-малко вероятно – с нефта. А може и с някакъв разтвор за пръскане на плодни дървета. От платформата, на която тежко лежеше цистерната, висеше и се полюшваше изкривена метална лента със зелени петна по нея. Отдолу двама млади мъже припълзяваха към близките храсти. Единият станеше, влачейки крака си. С опитен поглед полицаят предположи, че не е тежко пострадал, а по-скоро уплашен. Другият лазеше и го придърпваше също объркан. Видя, че са

много млади, явно под двайсет години. Изглеждаха решителни момчета, но попаднали в беда. Довлякоха се до туфа храсти и притихнаха няколко минути. Вслушваха се и се оглеждаха. Единият срещаше болката без да издава звук. Личеше, че са сталкери – младежи, които идват нелегално тук за адреналина и авантурата и от романтика. Бяха различен сорт хора. Сталкерите имаха свои правила, опит, начин на общуване, устройваха скромен бит, спазваха дисциплина и традиции на общността. Снимаха много и публикуваха в интернет. Полицията и разни други военни групи лесно ги откриваха и поставяха пред закона.

Взе решение. Момчетата нямаше как да се оправят сами, без да ги разкрият. Избра да им помогне. Появи се пред тях отдалече, като даде знак с леко вдигнати ръце, че идва с добра воля. Напрегнато следеше как ще реагират. Можеше да бъдат агресивни, макар и в трудно за тях положение. В този град взаимното доверие и отзивчивост бяха евакуирани с автобусите преди много години. На кого да вярваш, след изгубената вяра в хората, които тогава трябваше да държат атома изкъсо? Младите се стреснаха. Здравият се изправи до своя приятел, другият не помръдваше приседнал. Полицаят съвсем не изглеждаше безопасен. Заговориха. Успя да ги успокои. Момчетата решиха да се доверят, въпреки риска. Нямаха друг избор. Той опипа крака на пострадалия, болеше долу в глезена. От малка аптечка извади бинт и полицаят постави леко стегнат компрес с вода. Даде и хапче срещу болка, носеше ги в кутийка в един от джобовете. Прецени, че кракът е само леко навехнат, но не трябваше много да се движи. Предложи им да помогне за пренасянето на момчето до близка сграда, където да постоят ден-два. Ако болката не отмине, трябваше да звънят по мобилния за помощ, макар че това щеше да повлече лоши следствия. Момчетата благодариха, успокоиха се, раненият се отпусна, поразтоварен от страха. Тримата тихо се заговориха – те наистина бяха сталкери, той ги увери, че е тук по свои дела. Момчето искало да направи селфи върху цистерната, но паднало. Добре все пак, че бил малкият дявол. Често го спираха, за да повтори руската дума или да потърси друга, защото не го разбираха. Младежите се чувстваха задължени към непознатия, искаха някак да му се отблагодарят. Той каза, че не е нужно. Единият извади

малка стъклена бутилка с бистра течност. Видя неотворена водка, двеста грама, с черен етикет „Мерная“. Отбеляза за себе си, че младите авантюристи носят точно нея, а не самогон, но това нямаше никакво значение. Отвориша шишенцето и отпиха поред по малка глътка.

„И все пак, защо си тук, интересно е?..“ „Искам да разгледам града сам и да се прибера.“ Излъга, млъкна и веднага се поправи, ненадейно, открито, категорично. „Болен съм, имам пристъпи на мания, видения, искам да съм далеч, много далеч от хората.“ Съжали. Не трябваше така, те са още деца. Не се изплашиха. Гледаха го леко стреснато, но прикриваха това, искаха да покажат, че са мъже. Единият от тях, онзи с навехнатия крак, подхвана спокойно, делнично, неангажиращо. „Може би се шегуваш, все едно... Възможно е да си уловен от магнита на Припят.“ Усмихна се леко. „Не, не е образ, не съм го взел от рекламите за туристи. Знаем го, ние вероятно сме посветени, различни.“ Искаше да каже „специални“, но се посвени пред възрастния мъж. „Магнитът не хваща всеки любопитен, дошъл тук, нито избягалите затворници, които се крият в този край, нито онези, дошли да се снимат и после да показват. Магнитът на Припят привлича хора, само от специална сплав.“ Момчето вярваше в това, но усети, че излезе високопарно. Мъжът срещу тях гледаше съпричастно, макар да не вникваше в смисъла, досещаше се, но не схващаше. Тук той имаше цел, силно човешко вълнение за града, сам си беше наложил професионална задача. И толкова. Дали след време ще иска да се върне отново? Щяха ли безмълвните сгради да го притеглят отдалече? В този момент прозря: той нямаше да излезе от Припят. От каква ли сплав се състоеше, че градът нямаше да го пусне?.. Младежът продължи. „Искаме да докажем себе си и то с добро. Онези, с които живеем и се срещаме не ни забелязват, не искат да ни видят, да чуят, да разберат. Светът около нас гледа себе си, обгрижва себе си, цени само себе си. И ние като теб бягаме далеч от хората. Жалко, че може да се доказваме само в безлюден град.“ Видя ги пораснали за краткото време, през което е заедно с тях. Видя себе си обезсилен от приключението Припят, почувства, че тук е разкрил много неща, без да може да ги назове.

Макар и на малки глътки, водката свърши. Сталкерите щяха да стоят

скрити тук до вечерта, уговориха се на стъмване той да дойде и помогне да отведат пострадалия до сигурно убежище. Двамата отново попитаха може ли с нещо да му бъдат полезни. Докато разговаряха предвиди една възможност. Помоли ги, уж от любопитство, да види снимките, които са направили. Обеща да разглежда бързо, за да пазят батериите на апарата. С полицейската си последователност продължаваше да търси иглата сред сеното. И успя, имаше просто невъзможен късмет. Похвали снимките, попита небрежно едно-две неща, благодари и си тръгна. Поради срещата отложи пътуването до селата за другия ден. Както обеща, по тъмно се върна отново. Момчетата вече ги нямаше.

В школата на МВР много държаха на политическото образование, както впрочем и във всички висши училища тогава. Макар и малко преди 1989 година, идеологията стоеше в центъра, учеха още социология и приложна психология. В тази област той имаше самочувствие, че е здраво подготвен. Но не за това се сети, а за един разговор със сина си доста време по-късно. Случи се когато малкият беше на около петнайсет. По някакъв предмет учели за обществото. Седяха в хола и обсъждаха. Синът му четеше и не му беше ясно, поиска от него помощ. Бащата донякъде си припомни, нещо добави от опит, нещо доизмисли:

„Обществото, в най-широкия смисъл, е човешка общност. Хората живеят на една територия, приемат общ политически център, общи правила за работа и потребление, притежават обща култура. Грижат се за общото си бъдеще.“

„Според теб и в България има общество?“

„Да, разбира се, първо – ние живеем в границите на нашата държава...“

„Но можем да живеем навсякъде по света и много хора го правят. Много българи имат паспорти от различни страни...“

„Въпреки това са част от нашето общество.“

„Само защото изпращат пари от Канада?“

Дали не преоткриваше сина си. Учуди се, че на тези години може да размишлява така. А може би днес децата порастаха бързо?

„Казах, че обществото има и общ политически център.“

„...Когото никой не приема и уважава. Не гледаш ли телевизия?“

„Тогава съгласи се с общите правила за работа, това, което се нарича икономическа и социална структура.“

„Ти си полицай, кажи ми колко хора спазват тези правила. Само бедните и беззащитните. А много от правилата са точно срещу тях.“

„И общата култура ли няма да приемеш?“

„Но аз не знам смисъла на много думи в „Под игото“, а мнозина нямат и понятие от компютър...“

Тогава спря да следва точките от своето определение. Видя ясно, че двайсет и няколко години след коренните промени, в страната вече нямаше общество! Затова и премълча постановката за общото бъдеще на хората между четирите граници. Синът продължи да му обяснява...

ШЕСТНАЙСЕТИ ДЕН

Ранните часове не са за придвижване, но реши да не губи време. Щеше да навести околностите на Припят за два-три дни, вече имаше точна цел. Трябваше да отиде до село с име Стечанка. Разбуди се още в края на нощта и в тъмнината се приготви. Някои ненужни за момента дрехи скри тук, в своето прибежище, малкото останало подреди в раницата и я взе със себе си. Излезе не през входа, а отзад, като тихо прескочи зейнал прозорец на партера. Потъна в най-тъмното, преди разсъмване. Предната вечер определи посоката и точките за ориентиране. Все пак погледна светещата стрелка на компаса. Трябваше да се придвижи на югозапад.

Вървя около половин час. Небето едва просветляваше. Вече излязаше от града, когато няколко силни прожектира го осветиха от всички страни. Мигом разбра, че е загазил. Чу командите и вдигна ръце. Мъжете с автоматите изгасиха светлината, остана само един ярък ръчен прожектор. Успя да различи силуетите на бойците, оръжието им и бойните екипи. Дрехите изглеждаха почти като неговите, сториха му се някак по-сиви. Извикаха му нещо на украински, отговори им на руски, че не разбира. Казаха му на руски, че е нарушител на закона и го поведоха към открития джип, сврян на двайсетина метра в бетонен навес. Наблизо имаше още една кола, която остана на място. Усети, че не са от службите на полицията и излезе прав. Някак глупаво се поласка, когато видя на левите ръкави знака със скорпиона и името на подразделението. Да, около него стояха бойци от специалните части „Скорпион“. За него едва ли не беше чест да го заловят именно тези момчета. Те охраняваха бившата атомна станция и изпълняваха сложни задачи в района, бяха хора от висшия пилотаж. Зачуди се с какво ли е толкова важен за тях, но му стана ясно, че е чиста случайност. По пътя към свои дела бойците го засекли. Отведоха го до полицейския пост, предадоха го на униформените и си тръгнаха. Дори не му казаха каквото и да е. Ядоса се, че толкова глупаво го хванаха. Но в Припят е така.

Наредиха му да държи раницата само в ръце. За пръв път усети колко е тежка, въпреки че не беше взел всичко, а храната и водата му привърш-

ваха. Дежурните извикаха колегите си от полицейския център в зоната на атомната централа, в град Чернобил. Дойдоха без бавене, отведоха го и след четвърт час с уазката влязоха в районния отдел към националната полиция на Киевска област. Вкараха го в неголяма, чиста и подредена служебна стая. През цялото време и сега скучаеше. Знаеше процедурата, знаеше какво го чака, но не беше решил как да действа по-нататък. А и нямаше никакъв избор. Чувстваше се признателен на съдбата и интуицията за това, че когато преди време нагледа скритото богатство, близо да него потули пистолета. Иначе щеше да е страшно, грозеше го затвор. С бойния нож в себе си все някак щеше да се справи. На земята до раницата стояха подредени вещите от нея и джобовете му. Дежурният проверяваше документите с повишено внимание – чужденец! Те бяха наред според закона, но в зоната „чужденец“ звучеше иначе. Полицаят вписа ножа в протокола, а това беше лошо, можеше да се стигне до съд. Камера, фотоапарат или телефон нямаше, което опрости процедурата. Провериха с дозиметър предметите на земята и не откриха едно от най-тежките нарушения – да носи нещо от зоната. Подписа протокола.

Отведоха го при двама следователи - представители от Службата за безопасност на Украйна и на граничните части. Разбираше, че престои трудното. Защо си в града? Откъде влезе? Какво правеше тук? И отново, и отново тези въпроси, развъртени как ли не. Цял живот и той вършеше това.

Имаше юридическа квалификация, знаеше, че не е длъжен да отговаря, но никак не беше забравил, че тук богът е високо, а царят далечно. Съобразяваше, че като чужденец събитията се усложняваха, но и обратното. Щяха да бъдат по-внимателни, за да нямат ядове на главата. Щяха да ги прехвърлят на други по-нагоре. Така и стана. Но разпитът се усложни не от престараване на служителите, а защото приближаваше кризата. През прозореца с решетките, през клоните на безброй дървета някъде далече се виждаше реката, широка и тъмна. Река Припят, приток, нещо, което се влива в друго, а то в трето и тези пътища нямаха край. Водата живееше в природата като човека. И тя пътуваше не само напред и напред в делника към безкрая, а се издигаше от поточето, реката, моретата и океаните

и отлиташе нагоре. После се връщаше. Също като човешкия дух, който вечно търси родния си дом и се лута между тялото и безкрая уморен, но неумóрен. Той гледаше през прозореца и въртеше тези мисли, защото нямаше какво да прави. Полицаите подреждаха хартиите, бъркаха из компютрите, звъняха по мобилните телефони и нищо повече не го питаха. Започнаха по-често да хвърлят поглед към него и това му подсказа, че нещо са забелязали. Този път не само главата му се стягаше в желязната хватка на болката, а тази болка преминаваше през раменете, надолу по тялото, обгръщаше всичко. Трябваше да издържи. Щеше да е сложно и опасно, ако слабостта му се разкрие. Мобилизира се. Искаше да отклони пристъпа с гледката през стъклото. Реката... Припят... Та тя е част от неговия град. Като кмет се гордееше с нейното огромно водохранилище. Мълчеше, но го поглеждаха все по-често. Пребледня, тялото му се тресеше, очите му гледаха изпъкнали и огнено зачервени. Извикаха отнякъде лекар, който му постави инжекция. На твърдо легло зад решетки се унасяше и отлиташе от сградата през бялата стена. Навън притъмняваше, светлият обичаен свят наоколо се сгъстяваше, превръщаше се в най-черното на света, безпощадно застрашаващо. Заваля безмилостно. Вече нямаше небе, то легна върху земята, сля се с нея. Водата кипеше, преобръщана от сатанинския вятър, разбърквана от фуниите на бурята, смесена с огромни летящи ламарини, счупени клони и пръст, много пръст, изстъргана от земята. Пак ще има тежка работа недалеч, в поверения му град. Заспа, спа до вечерта и цялата нощ.

СЕДЕМНАЙСЕТИ ДЕН

Денят започна така, сякаш в края на предния не бе се случило нищо. Отнякъде позвъня лекарят, казаха му, че изглежда спокоен и разговорът свърши. Дойде млад мъж и се представи за следовател. Полицаят не можа да съобрази какво означава това, но от работата си познаваше картината – има ли затруднение всеки гледа да прехвърли отговорността или поне да я поделити с други, та да се размие. Следователят бе направил проверка и вече знаеше, че е чуждестранен колега, пенсиониран полицаи. Въпреки че полицаи в пенсия нямаше. Настояваше да научи целта на посещението му в Припят. Сигурно се опасяваха от злонамерени действия край централата или от журналистическо разузнаване. След дългия сън умът му работеше чисто и той отговори със стандартното и лесно разбираемо: екстремизъм. Екстремизъм? Но той не е на седемнайсет, а на петдесет? Отново заработи въртележката на въпросите. Пита го и за прилошаването вчера. Обясни, че е от преумора.

След час вече го возеха с кола към Иванковския районен съд. Преди да доде в Припят разучи такъв вариант. Процедурата е ясна. Можеше да мине само с глоба, но вчерашният припадък и това, че е чужденец ги караше да бъдат по-внимателни. Формално се позовава на притежанието на боен нож, което, макар и „на ръба на закона“, ползваха като явен повод.

Иванково се намираше на петдесетина километра от град Чернобил. В районния съд щяха да решат по-нататъшните действия. Отведоха го в полицията в градчето. Колата мина първо край официалния вход на двуетажна сграда с доста аскетична геометрична архитектура. Дори алеята към входа лежеше сред строги правоъгълни площи трева, оградени с редици ниски кълбести храсти. Реши, че „почетно“ ще го преведат през градината в английски стил, но камионетката подмина, зави и се завря в заден двор. Именно тук бяха всички работни входове и изходи. Наоколо видях автомобили, контейнери и железарии по ъглите. Заключение го в изолатора за временно задържане – неголямо помещение с решетки вместо предна стена и широки седалки от двете страни. Знаеше, че ако се наложи, нощем върху тях може да се предреже. Край него минаваха полицаи,

виждаше се помещението на дежурния офицер, затворено от две страни със стъклени прегради.

Мина час, може би повече. Сигурно в районния съд нямаха време да се занимават с него. Отиваше към късен следобед и едва ли щяха да се захванат с това. Донесоха му вода и няколко вафли. Вече предчувстваше, че кризата отново ще пропълзи и избухне. Така и стана, но доста по-късно - към единайсет вечерта, когато усети, че не може да овладее мислите си. Те се разпиляваха, смесваха, припокриваха една с друга и на края потъваха в безсмислици. Течаха бавно и немощно, само между пулсациите на кръвта и болките в мозъка. Щеше да мине. Щеше да мине. Знаеше го, но губеше представа за времето, при това страданието се канеше да е вечно. Никой не го поглеждаше, полицаите от нощния наряд стояха в помещението наблизо, дежурният офицер четеше вестник в стъкления си приют, близо до телефоните и компютъра. Спасителният преход от болката към еуфорията съвсем не се оказа приятен. Дълбоко в него всичко се преобръщаше, подменяше, търсеше опори, чистеше съзнанието от ненужни вече усещания. Защото градът и дългът му стояха над всичко. Снощи ужасната буря над Припят и Чернобил удави всичко от край до край, покри с кал и тиня, размеси и посипа хиляди отломки. Щеше да има много работа. Кметството разполагаше с план за такива случаи, той, кметът, носеше и длъжността началник на кризисния щаб. Всичко чакаше разписано, наредено и синхронизирано. Но обикновено не стигаше ресурс – машини и хора. Когато пък ги имаше, машините се чупеха, а хората работеха немарливо. Парите за тези акции също бяха малко. Цял живот носеше във войнишката раница генералските пагони, а сега дори кметските тегоби му се виждаха трудни. Но чувстваше радост и гордост от длъжността си и му оставаше единствено да действа. Тези размисли се раждаха и изчезваха леко, заместваха ги нови и нови идеи, които озаряваха лицето му. Реши да покаже на своите съграждани, че не живее в стари времена. Реши да свърже Припят със света, да потърси помощ, да даде кураж на други пострадали, да посочи пътя към така нужното днес единение на човечеството. Макар да не виждаше секретарката си, знаеше, че е наблизо пред лаптопа. Той крачеше напред-назад в килията и диктуваше.

„Записвай за изпращане на всички електронни адреси в Украйна:

„Уважаеми сънародници! Тежко бедствие постигна Припят. На...“

Не е украинец, но ръководеше толкова отличителен украински град и можеше да се обърне така. Не успя да се сети коя дата е днес. В главата му дойде някакъв априлски ден, а знаеше, че е август.

„...Вчера изключително мощна природна стихия връхлетя града, атомната централа и близките селища. Бурен вятър и интензивни валежи наводниха сгради и улици и нанесоха невиждани разрушения. Кметското ръководство, подпомогнато от други отговорни градски органи взеха всички мерки и по предварително разработени планове започнаха реализирането на мероприятия по преодоляването на последиците от бедствието.“

Дотук остана доволен. На страната се показваше компетентното, делово и решително управление. Но все пак звучеше официално. Днешното време искаше по-къса дистанция, повече близост до хората.

„Пиши:

„Гражданите на Припят са млади, способни, трудолюбиви и решителни. Ние можем и ще се справим. Хората, подчинили на себе си мирния атом, специалистите и работниците, които създават и управляват най-модерната военна техника ще се справят и с това предизвикателство. Всяка трудност трябва да ни сплотява...“

Обърна се към секретарката: „Махни това за военната техника.“ Идваха по-добри идеи, бушуваха още по-грандиозни планове. Обичаше Припят, уважаваше Украйна, но знаеше, че е роден за много повече и го правеше тъкмо в името на страната и града. Беше облякъл солидния черен костюм и сложил тъмносиня вратовръзка върху искрящата от белота риза. Качваше се по стълбите към трибуната. Тук, в Общото събрание на ООН, протоколът изисква следващият говорещ да разчете времето си от своето място до трибуната така, че да пристигне без забавяне. Той показа изключителна точност. Един кмет трябваше да умее да цени времето. Пред жълтия „обелиск“ в залата, под емблемата на световната организация той заговори ясно, убедително и въздействащо. Говореше на родния си език.

„Уважаеми висши ръководители на света. Тук съм, за да ви покажа колко е силен човешкият дух и да ви призова: нека оставим алчността, която днес е обладала цивилизацията. Нека загърбим враждата, между народите, между хората, да спрем войните, за да спасим света...“

Спря и огледа залата. Тя грееше от светлина и чистота и той изпита щастие. В креслата стояха красиви, добре облечени и щастливи мъже и жени. Те щяха да го чуят. Опрял ръце на сивата замърсена стена на килията, не спираше да говори. Иванковските полицаи не му обръщаха внимание. Вече знаеха от чернобилските колеги, че задържаният не е добре. Поглеждаха го от време на време пътьом и отминаваха. Не им трябваше беля с болен човек. Утре ще го поеме прокуратурата и да се оправят. В килията не спираше да говори на някакъв чужд език, премесен от време на време с руски думи. Полски ли, или български? Чешки, унгарски, румънски, албански? Успокояващото меко кафяво в залата на ООН по-скоро го дразнеше, трябваша му по-ярки цветове. Стотици слушалки пренасяха речта му в езиците на света, в езика на човечеството.

„Тук съм като кмет на неголям град от картата. Но един от градовете, които знаят как, като птицата феникс, да се възраждат след тежки удари. Припят, моят град, веднъж се въздигна и заживя нов живот след нещастията преди трийсет години. Следствията от снощната невиджана буря също ще преодолеем. Ние сме от семейството на безсмъртните градове и села, които никога няма да останат заличени от земята, без жители, без бъдеще. Знам това, вярвам в това. Вулканът и калните свлачища удавиха Чайтен в Чили, но евакуираните му жители отново са там, живеят сред тинята и лавата. Намибийското село Колманскоп измина пътя от копаенето на диаманти до изоставянето му четирийсет и шест години по-късно. Пустинята днес е заляла стаите на масивните къщи до половина с пясък. Не вярвайте, че селото е убито, миньорите са там, семействата им, раждат се деца внуци...“

От някакви тихи заливи на паметта му изплуваха имена и факти, мозъкът му услужливо ги предлагаше за неговата свещена кауза. Убеждаваше човечеството, че напуснати, изоставени градове няма.

„Защо ги наричате призрачни? Нима нещо, създадено от хората

може да живее само със сенки от миналото. Не е такава цивилизацията ни! Човек не отива само там, където има какво да яде, той цени труда на ръцете си и не го зарязва за храна на растенията. Нима в Тайван град Сан-жи под може да бъде изоставен само от суеверия за злощастия в него? Градът-кутия Коулун в Хонг Конг може ли да умре от това, че неговите трийсет и три хиляди жители съхранявали две хиляди килограма наркотици и живеели сред нечувана престъпност, отпадъци, изпражнения, смрад и болести? Може ли либийският град Таверга така да бъде обезобразен от гражданска война, че да не става за хората? А Вила Епекуен в Аржентина да бъде потопен от близкия язовир и чак двацет и пет години по-късно руините му да изплуват на суша? Загивали са култури, а с тях и селищата им. Но днешната цивилизация не може да остави своите домове да загинат. Вярвам, че бях ясен, уважаеми дами и господа. И ви призовавам всеки да направи, онова, което изисква дългът му. Аз съм кмет, отивам да почиствам града си от разрухата, тинята и водата.“

Лежеше свит на широката пейка, стегнат, здрав мъж, в поза на дете в утробата на майка си. Заспиваше изнемощял, объркан, безсилен и тъжен...

ОСЕМНАЙСЕТИ ДЕН

На другия ден помнеше всичко, за пръв път от пристъпите: залата на ООН, насочените към него обективи на журналистите, убеждаването, че обезлюдените градове са живи.

Четири стени на стаята го приклещваха, но той усети безкрайността, която се разкриваше от Дядовата ръкавичка. В градчето на баба си имаше приятели. Когато отраснаха още се знаеха и виждаха. Някои останаха там, други се пръснаха из страната или навън. На три-четири километра започваше висока планина, някак ненадейно, без преходи. Бяха млади, когато се съберяха, тръгнаха нагоре, качваха се доста високо, вадеха от раниците шишета, кутии и пликове и кротко се напиваха. Понякога водеше и жена си при баба и дядо. До тези места за веселие нямаше коларски път. Нагоре по скалата белееше малка естествена тераса – около двеста квадрата, покрита с хилава дива тревица, израсла в пепелявата пръст. Отдавна някой от компанията кръсти това парче скала Дядовата ръкавичка. От мястото, където се забавляваха до нея водеше доста стръмна пътека нагоре, по която слава Богу не беше опасно. Решиха да направят нещо добро за себе си и за всеки, който стигнеше до полянката, да построят малък заслон – една стаичка с нещо като одър край стените, с прозорче и малка камина. Площадката щяха да оградят с нисък парапет. От подножието до Дядовата ръкавичка се вървеше около час, само по стръмни пътеки. Носеха материалите на гръб, в стари раници, кошове и мешки, кой колкото можеше: няколко тухли, торба цимент или по-малко, керемиди... Вода имаше близо по-долу. Изнасяха и строяха повече от три години. Стана красиво и сухо кътче с малка веранда, от която се виждаше на километри. Криеха се там при лошо време, много други туристи им благодаряха. По законите на планинарството всеки на тръгване помиташе, почистваше и сваляше боклуците надолу.

Дойдоха сложни и трудни времена, страната се втурна в преход от една система към някаква друга и вече нямаша време да се срещат. Събра се с приятелите едва преди няколко години. Вече бяха леко понатежали и по-бавни, но решени да повторят себе си и времената преди години.

На любимата си полянка за пикник спряха да починат и след двайсетина минути тръгнаха нагоре – към заслона. А там се откри онова, което някога беше хижа. Керемиди нямаше, въргаляха се само няколко счупени, повечето тухли от стените липсваха изкъртени и отмъкнати, гредите на покрива – също. Някой е горил между четирите стени дъските и от тях се виждаха само две-три оцелели. Прозорчето се пилееше разбито далече долу под скалата – ей така изхвърлено. Широките седалки отвътре стояха разкривени на средата на полянката, а по тях се валяха бутилки. Остатъци от храна, посипваха прогнилите постелки.

Той беше прилегнал върху пейката на Иванковския затвор, но гледаше не стените, а безграничната планинска красота, която се разкрива от Дядовата ръкавичка. Не е нужно да се разграби цял град. И един малък заслон стига, за да убиеш нечия мечта, да унищожис усилията на другия, да премахнеш безвъзвратно радостта на хората от нещо. Представяше си как онези са тъпкали в платницата тухлите от заслона и са ги влачили надолу – един час до махалата. Били са много и са смъкнали всичко. Защо? Защото са бедни и вече се в безизходица? Но с абсурдните усилия да разрушат кътче земен рай и да свалят отломките, тези хора можеха да прекопаят градина, да засадят дърво, да нахранят животно? Защо? Защото е ничие и с него можеш да правиш каквото си щеш. Защото никога не си искал да погледнеш красивото. Искал си да имаш шише ракия. Да я имаш сега! Защото за половината свят разрушението е опияняващо, с варварския нагон да убиваш не само материалното, а и паметта на другите.

Не усещаше болка нито в главата, нито в тялото. Това предвещаваше що-годе спокоен ден, при положението, в което се намираше. В края на нощното дежурство полицаите се разтропаха, тези си тръгваха, идваха другите. Предстоеше развод и редови служебен ден. Донесоха му чай и закуска. Чак към десет и половина го отведоха в съда за среща с прокурор. В Иванково също решиха да се отърват от него, като го пратят в Киев. Формалните аргументи: явни пристъпи на психически отклонения и наличие на боен нож в багажа му. Негласният: гражданин на чужда държава. В столицата щяха да го изследват лекари, за да покажат, че са направили всичко необходимо, а после да го глобят и отпратят в страната му. Щяха

да се надяват това да стане доброволно, иначе почваха досадните и дълги процедури по екстрадицията. Знаеше всичко това, но слабо го вълнуваше. Изпитваше дълбоко облекчение, че остави пистолета в Припят. Колата пое на югоизток – по улица „Киев“, после по шосе R02 към столицата. След час пристигнаха в Киев. Там не го отведоха в полицейско управление, а направо в охраняваното отделение на градската болница за неотложна медицинска помощ, където щеше да дойде психиатър. Киев е много голям град, а болницата се намираше на север, до Днепър. Затова през него пресичаха с камионетката само трийсет-четирийсет минути. Той не знаеше, че болницата няма добро име. Известни бяха ключовите понятия за там: лоши условия, небрежност и пари. За последното държаха безапелационно. Иначе, със своите дванайсет етажа и няколко корпуса сградата се ширеше и издигаше огромна.

Настаниха го в стая с три легла, с железни решетки на прозореца и вратата. Обитаваше я сам, не разполагаше с нищо, раницата му държаха в специални шкафове в помещението на охраната. В банята намери сапун, кърпа, паста и четка за зъби. На вратата имаше малка рамка с дебело стъкло, никой не му пречеше да гледа към коридора. А там нямаше нищо, от време на време преминаваше полицай, нови хора в отделението не доведоха.

Лекарят-психиатър влезе заедно с охранител. Седна на едно от свободните легла и заговориха. Оказа се доста млад, държеше се някак отнесено, но вдъхваше уважение. Разговаряха около четирийсет минути, докторът му направи няколко теста с картини и фигури, огледа зениците, провери рефлексите и координацията му. Тръгна си, все едно въобще не са се срещали. Охраната на отделението никак не се престараваше, но врата държаха заключена. Изглежда тук имаше време спокойно да търси решения.

От прозореца някъде далече едвам проблясваше Днепър. През решетките виждаше малки самолети, които излитаха и кацаха на летище. То лежеше на няколко километра от болницата. Наистина, Киев е огромен град.

Кога се случи това? Някъде преди пенсионирането му, може би през

2008-а. Активно време за развиване и укрепване на полицейското и военното взаимодействие между страните от Европейския съюз. Той участваше в странна работна група по обмяна на опит и „стикване“ с Румъния, Унгария, Австрия и Германия. Имаше полицаи, военни, дори някакви европеисти и политолози. Неговата компетенция покриваше полето на масовите безредици и информационното осигуряване при противодействието. Отнякъде имаше някакви пари, които трябваше да се усвоят. Все едно, в случая той действаше като офицер – стегнато и според заданието. Три дни обсъждаха в Букурещ. Групата от шестима пое към Виена с малък пътнически самолет. Седнал на вътрешно място, придремваше изтощен от предната, последна вечер в Румъния. Преминаха над румънските планини и долу вече се виждаха равнините на Унгария. И сега, в Припятската пустош, ясно чуваше гласа на първия пилот, който предупреди да поставят коланите. Някои вече ги бяха сложили, защото преди няма и половин минута угасна осветлението. Самолетът летеше високо, призори, между тъмното и светлото. Първите усещания бяха размити в спомените му. Имаше свободно място, той се премести до прозореца и стегна колана. Самолетът видимо рязко се снижаваше, въпреки това в стабилен полет. Но летеше надолу. Край прозореца кипеше потокът на облаците, машината се носеше в сиво-бял тунел към неизвестното. От говорителите чу, че ще кацнат аварийно и всеки трябва да се наведе и сгъне към колената си. Той не го направи, едва ли имаше спасение. Какво аварийно кацане, като самолетът летеше надолу, потънал в сумрак, залиташе от време на време наляво и надясно. „Теб високото е страшно“, беше казала пророчицата. Усещаше, че пилотите владеят машината в полета, но едва ли я насочват. Усмихна се. При това не с истеричната усмивка на страха и ужаса, а защото през главата му мина: „Бях чел...“. Та, знаеше за краткото време пред смъртта – живота-филм, който се прожектира пред човека за развлечение и поука. Знаеше и за неистовите молби към Бога. „Сетихте се...“. Нямахте нищо от това. С бавното увеличение на скоростта растеше неговото вцепенение и гневът му, че не може нищо да направи. Но може би другите отправяха молитви, дори екипажът, колкото и да нямаше време за това. Може би беше точно така, защото се случи невероятното. Видя как облачният ту-

нел изтънява, видя, че са слезли доста ниско и че на триста метра напред има... летище. Лежеше сред равнината, наистина малко, много малко, но покрито с бетон. Реши, че страхът погубва разсъдъка, че халюцинира, но не му стигна време да мисли за това. Самолетът се спусна рязко, опита да заеме хоризонтално положение, заблъска по пистата, тя се оказа къса и машината заора в земята на унгарската пуста. Едното крило режеше храстите, като грижлив стопанин, който ги оформя, после забодде върха си в земята и всичко замря. Беше се свил на кълбо, изправи се, огледа околните, успокоен, че са живи. Нямаше дим, нямаше пламъци. Белезникавата завеса край наклонената машина, която го изплаши, се оказа утринна мъгла в равнината.

По-късно научи, че първо изключил автопилотът, после и всички прибори. Причината била изтощаване на акумулатор след повреда. Трябвало да кацнат, иначе и управлението щяло да стане невъзможно. Липсвала радиовръзка, пилотите не знаели къде е най-близкото летище, не виждали земята. Изведнъж – малко, но все пак летище. Божие чудо? Чудо на един обикновен човек.

Полицаят гледаше през прозореца на болницата в Киев и ясно виждаше лицето му. Обикновен унгарец от малко градче, който повечето време живееше в къща на десетина километра до летището. Отиде му на гости, сред добре поддържаната градинка със зеленчуци и подправки. Летището край градчето се простираше изоставено от десетина години, никому ненужно. Служило е някога за вертолети и малки спортни самолети. Унгарецът като по-млад работил на въздушната площадка. После никой не го карал, никой не му пречел – не можел да търпи през рушащия се бетон да прорастват дървета, храсти и цветя. Редовно разчиствал, изнасял и боклуците, които хвърляли децата, дошли да карат велосипеди и възрастните, които тук се учили да шофират. Някои яздели коне, но той ги молел да не излизат на пистата. Всички те не разчиствали, чистел той. Израстващата растителност отнасял далеч настрани и трупал на купчини. Така вече десет години, системно, само с някакъв негов смисъл. Не можел да търпи запустението, сигурно и спомените му давали сили. Какво са случайностите, какво е провидението? Полицаят не се вживя в това,

а мислеше за стойността, която имаха безпредметните действия на този човек.

От киевската болница го отведоха в полицейско управление. Временния изолатор тук изглеждаше точно като в Иванково, само че в малко по-широко помещение. Явно се допускаше да бъдат вкарвани по няколко души. През решетките не се виждаше нищо друго, освен жълтеникавата стена на коридора. Отбеляза, че не го водят в специализирано място за временно пребиваване, а в един от многото полицейски участъци. Прилегна на пейката настрани, подпрян на сгънатата си ръка. Продължаваше да търси варианти. Съвсем на подценяваше случилото се и знаеше, че в близките часове щеше да бъде напрегнато и опасно, при всеки един развой на събитията. Молеше се само главата му да е наред. За момента съдбата го слушаше. Казаха, че му връщат вещите, международната дебитна карта и описаните още в Чернобил пари. Раницата и останалото стояха в дежурната стая. Липсваше само бойният нож. От това му стана ясно, че няма да го съдят за него. Сигурно ще го срещнат с човек от посолството на страната му. Вижда се, че искаха да го разкарат и да нямат главоболия.

След около час отключиха вратата и вкараха младо момиче. На влизане то се препъна някак смешно, макар че нямаше праг. Едва ли беше красиво, но без да предизвиква, излъчваше привлекателност. Облечено в странна дантелена рокля, то не носеше чанта, а съвсем малка кожена торбичка, вързана на китката. Приличаше на проститутка. Не го и погледна, прилегна на пейката далеч от него, също настрани, но с лице към стената. Той усети лек полъх на спирт, а може би така му се стори. Сигурно от алкохола е сгафила нещо. Само след минута в коридора двама полицаи уточняваха къде да вкарат някакъв нов. Отключиха и в килията влезе невисок, слаб мъж с мургаво лице и остър поглед. Двамата се спогледаха. Познаха се веднага. Влезият седна на метър-два от него. Нищо не проговориха, дълго време мълчаха. Той познаваше хитростта, която излъчваше лицето на влезлия. Казваше се Дмитро, Дмитро Сердюк - мъжът, когото полицаите разпитваше в София преди няколко години и с когото тогава сключиха сделка. Човекът, когото измъкна от опасната каша, срещу което получи информация за заровените до гроба прескъпи ценности. За Дмитро знае-

ше доста. Някога е бил активен сътрудник на съветските специални служби. Сега е част от престъпна бригада, създадена с разпадането на съюза. Случаят изглеждаше като клише от представите след падането на берлинската стена. Лошите работници на КГБ стават още по-лоши, но добри по уменията си злодеи на новото време. Знаеше, че не е вярно, съвсем не е масово. Но с Дмитро Сердюк случаят беше такъв. По стара информация той предполагаше, че Дмитро е замесен именно с милиционерите-мародери от Припят. Изплаши се, когато името на града мина през него. То му действаше отключващо.

Мълчаха двайсетина минути, момичето може би спеше. Пръв проговори Дмитро, с обща, неангажираща фраза. Полицаят му отвърна. После заговориха по-откровено и открито, съвсем тихо, приглушено, седнали вече наблизко. Дмитро подпитваше за арестуването му, вероятно искаше да знае дали е тук заради ценностите до гроба. Полицаят подхвана тънка игра, защото от самото начало имаше съмнения. Да се срещнат беше извънмерна случайност. Дмитро е достатъчно опитен и като бивш милиционер и агент, и като грабител, за да подхваща на това място такива разговори. Службите в Украйна сигурно знаеха, че като следовател в своята държава той е работил по случая с Дмитро. А интуицията му подсказваше, че все още лежащото момиче стоеше някак неестествено. Дали тя не е сержант или офицер? Погледът към тъмните ѝ чорапи го възбуди. Продължи да играе възможно най-хитро. От разговора постепенно усети, че онези, които са изпратили тук Дмитро искаха да научат за намеренията му. Явно целяха да им се махне от главата, но да държат положението. Полицаят играеше мъжки разговор, все пак веднъж имаха сделка. Би могло да се повтори. От фрази, някак между другото, Дмитро научи, че другият е бил в Припят и се е разходил до Сечанка. Българинът излъга за Сечанка, но на всяка цена трябваше да получи много важна за него информация - за Тимур, ако Дмитро знаеше нещо. Нямахме как да спомене името, затова кодът към Дмитро беше село Сечанка, въпреки че можеше и нищо да не се получи. За гроба в Припят и двамата не споменаха. Украинецът научи също, че ако освободят полиция, след плащане на глобата, той щял веднага да отиде на централната автогара и да отпътува към страната си.

Вече му било писнало тук. Това устройваше невидимите слушатели и им стигаше.

Замълчаха, всичко си казаха. Младата жена се поразмърда, приповдигна се, огледа премрежено наоколо, но пак легна. Отново с лице към стената. Полицаят по-скоро усети, отколкото видя, че Дмитро, леко обърнат гърбом към жената, написа нещо на листче върху коляното си. После го приплъзна към него. Той му хвърли едно око, като внимаваше това да не се вижда от мястото на младата жена и безшумно го прибра към себе си. Впрочем, момичето се обърна и се изправи, протегна се и цялото й тяло леко потръпна. След двайсетина минути отведоха Дмитро, малко по-късно и момичето с черната рокля. На излизане тя вече го погледна и той остана приятно доволен от това.

Изчака съвсем малко и прочете отново бележката: „Тимур разбра, ставаше опасен. Ефим Городенцев - офицер от прип. мил. и таен агент „Делта“ на КГБ. натопи Тимур с доноси, за да отклони вниманието.“ Провря листчето през малка прокъсана дупка в хастара на дрехата и го вкара дълбоко в подплатата.

Дмитро не беше случаен. Явно знаеше за връзката Сечанка-Тимур и се беше сетил какво го пита полицаят. Но все пак българинът не очакваше чак такъв жест. Дали това е част от проверката? Или действие от носталгия по милиционерското офицерство - мъжка постъпка към колега, с усещането, че нещо около Припят го е обсебило? Или хватка на днешните грабители? За него това едва ли имаше значение. Но повярва на Дмитро, повярва убедено, че тази информация е истинна.

Към обед го извикаха в един от кабинетите, подписа куп формуляри, върнаха му раницата и парите, плати глобата с част от тях и го освободиха. Преди финала официално го предупредиха, че ако бъде отново заловен в зоната ще попадне под ударите на много по-строги параграфи. Може би знаеха, че се сеща за проверката с Дмитро и театъра във временния изолатор? Все едно, те получиха своето – спокойствие, а той се отърва възможно най-леко. Но знаеше, че полицията лесно не слага точка.

Вървеше през града само пеша, приближаваше централната автогара, като проверяваше дали не го следят. Отдавна беше отвикнал и се оказа

трудно. Може би остаряваше. Не забеляза „опашка“ след себе си. Сигурно някой дежурен оперативен работник отегчено го чакаше около касите на автогарата. Пристигна там и купи билет до София за близо 2300 гривни, около 70 евро. Извади късмет, че автобусът тръгваше на другия ден и въобще че намери място в него. Плати с банкова карта на своето име. После от банкомат изтегли доста пари. Всичко обаче предвещаваше нов пристъп. Не научи заключението на психиатъра тук, но знаеше: ако трябва - ще е луд, ако трябва – ще е здрав. Би се обзаложил, че в полицейските документи е здрав. А всичко в черепа му бучеше, готвеше се ново сражение. Но не сега, не сега! Минувачи заглеждаха петдесетгодишния привлекателен мъж: лицето му показваше силна болка, а очите му се усмихваха, не, направо се смееха - някак щеше да е неудобно в огромния град да го натисне дългът на припятски кмет. Къде са три милиона жители, къде са четирийсет и четири хиляди. Нещо чу молбата му и главата го отпусна. Все едно докога, сега имаше още работа. Дълго разпитва за компютърен клуб. По пътя поглеждаше да не го следят. В клуба намери по интернет доста евтин хотел в покрайнините и от своята сметка запази и плати стая. Още се оглеждаше за проследяващи, но беше убеден, че ако се интересуват от него, вече са спокойни. Даде всички заявки за предвидимо поведение. От тук нататък остана само да рискува. От първото влизане в Припят знаеше къде да търси точните хора и лесно ги намери. Искаше експресна поръчка и цената скочи доста нагоре. Съгласи се, плати в брой. Напълни раницата с храна и вода. Автомобилът тръгна към Припят вечерта по тъмно, посреднощ пристигна в зоната, близо до някакво село. Макар и опитен в района, шофьорът не можа да каже кое е то. Обгърна го страховита тъмнина, от едната посока се усещаха тежки облаци. Подухваше хладновато. Заспа на пода в стара, но запазена сграда.

ДЕВЕТНАЙСЕТИ ДЕН

През нощта не мръдна, призори се събуди от шум на вода. Не, от доста шумове. Единият идваше от нахалното трополене на дъжда по покрива, сигурно покрит с азбест. Другият подсказваше, че на различни места горе имаше дупки и през тях водата се излива като порой. Третият звук идваше почти неуловим, леко звънтящ – вятърът завихряше капките и те старателно и нежно миеха оцелелите прозорци. При него беше сухо. Все пак стаята имаше счупено стъкло и през прозореца влизаше воден прах. Приседна с малко храна в ръка. При този дъжд щеше само да подгизне навън. А и отдавна не беше сядал спокойно сутрин.

Денят просветваше, но пак остана мрачно. Трябваше да провери къде е. Явно беше попаднал в центъра на силно разрушено село, сигурно безлюдно. Виждаха се къщи, боядисани в красиво някога селско синьо, сграда с изкривен, провиснал само на един пирон прошарен от ръжда надпис „Магазин за промишлени стоки“, пуст стар навес при спирка на автобус. И много, много дървета. Тихо и извехтяло. Нищо не даваше знак, че тук живеят хора. Насред някогашното площадче през разпуканата настилка растеше туфа разцъфтял тъмно розов божур. Стоеше там като на гроб. Дъждът грижовно го поливаше, явно цветето можеше да преживява и без хора. Целият стар площад се ограждаше от буйни храсти шипка. Готвеха се да вържат плод.

Толкова много и разни цветя виждаше в Припятския край, сред високите дървета, по полянките между тревата, в пукнатините на рушащите се къщи, в изоставените пусти дворове. Много от туйките излизаха от корени, запазили се трийсет години. Тук-там знаеше по имена красивите шарени цветове. Цветята не доминираха, нямаше как в света на борба и равновесие. Те растяха най-вече единично сред джунглата на зеления свят. В герба на Припят непременно трябваше да сложи разцъфнали цветове. Какво още? Стволоче и корони на дървета. И книги, да книги. Помнеше филми - какво ще остане по земята, ако изведнъж хората изчезнат. До 24 часа, до една седмица, година, сто, хиляда, сто хиляди... Взривове, огън, разпадане, изяждане от природата, разруха... Слаби материали; издръжливи;

устойчиви и неустойчиви на натиск и опън, на вода и огън. В Припят вече се убеди, че ако човекът няма интерес да унищожи книгите, те ще бъдат сред последните изчезнали. Някаква мистична сила, идваща от тях пази крехките връзки хартия.

От млад много обичаше да чете. Наследи го от баща си, който вземаше книгата, зачиташе, недоволстваше от написаното, често ругаше, после я дочиташе до последната дума. В библиотеката на квартала го знаеха като усърден читател, който връщаше и вземаше книги всяка седмица. Майка му също четеше, но по-малко и само избрани „нейни“ романи. В полицейската школа, естествено, бяха осведомени и за тази му страст. По време на упражнения, дявол знае по какво, спореше с колегите си, а дори с преподавателя, убеждаваше, че четенето възпитава човешката сила. Някои му възразяваха, че не четенето, а знаенето развива човека. Обясняваша му по колко много начина знаенето може да дойде без за се чете, но така и не му стана ясно. Следваше убеждението на Цицерон, че ако човек има градина и библиотека, той има всичко, което му е нужно. По-късно, а и сега се чудеше, дали ако четеше по-малко животът му нямаше да е по-лек. Дори си позволяваше наглото сравнение с Дон Кихот и неговата болест от книгите...

Беше някога. Тя сияеше безумно привлекателна! От пръв поглед усети всички извивки на фигурата ѝ, макар че носеше доста свободна рокля. Цветчетата коприна тук-там прилепваха до тялото ѝ, полягаха по него, отделно или на малки букети. Лицето ѝ беше слабо, леко издължено, заострено в долната част, очите ѝ пъстри, косата накъдрена на ситни висулки. Общо взето – нещо извън неговия тип, но неустойчиво привлекателно. От месеци вече имаше сериозна приятелка, студентка по медицина, първата му зряла любов. Другото момиче, онова с цветята по тялото, обикаляше рафтовете на градската библиотека, повдигаше се на пръсти, слагаше и вземаше книги... Той усети, че стои на една и съща страница вече десет минути. След три дни се срещнаха по уговорка, в скътан ъгъл на кафене. И двамата мислеха само за едно, а говореха за съвсем друго – за книгите. Преувеличаваха, преиграваха, макар че наистина бяха доста начетени. Вживяваха се в темата, като че ли от книгите зависеше животът им.

Гарсоньерата ѝ се оказа недалече. Чиста, подредена, с артистична цветна покривка на кревата персон и половина. Наруши правилото, че на съпруга би могло да се изневери, но на приятелка не трябва. Беше около Коледа. Когато отново се срещна с нея в последния ден на годината, получи красива картичка: „Утре ще се отвори първият празен лист от книга с 365 страници. Напиши я разумно и със сърце.“ След десетият лист от книгата с нея повече не се видяха... А се раздели и с приятелката си, но това вече е друга история.

Тръгна из селската сграда, двуетажна, строена може би преди войната. Намираще се в училище. И тук са вилнели грабители. Беше убеден, че из цялото село е така. Каквото не са могли да оберат, са чупили и рушили. Училището е работило до последния час преди евакуацията. Сега всичко лежеше разпиляно и изпотрошено. Направи си извода, че селището не е обект на туристическите агенции: нямаше нарочно разхвърлени стари вестници, нито ученически бележник на масичката до вратата, уж случайно изгубен. Знаеше, че в зоната имаше твърде много нагласени неща, за угаждане на туристите и привличане на нови. Печелеха се добри, много пари. Интересно му стана, че в селско училище вижда отлично обзаведен кабинет по химия, може би е имало някакво изискване. Високо на стената в тънки черни прашни рамки висяха в редица портрети на известни учени. Не можа да познае нито един, усъмни се само, че онзи с разпиляната брада е Менделеев. Или Ломоносов? По средата на всяка учебна масичка имаше порцеланова мивка. Металните кранове липсваха изтръгнати. Мина покрай класни стаи, физкултурен салон с преживял годините гимнастически кон, надзърна в библиотеката и видя посипан с книги под. На един от прозорците стояха здраво залепени цветен хартиен самолет и летяща нагоре комета с червена петолъчка на върха.

Като млад искаше сам да подрежда нещата в своя живот. Мама и тате, баба и дядо, училището, висшата школата. Навсякъде предлагаша или налагаха модели и понятия. В Менделеевата таблица всичко стоеше определено веднъж завинаги, поставено на единствено възможното място, нямаше избор, имаше само следване на всемирното решение. Понятията, които подреждаха живота на човека също стояха в клетки, но може-

ше да се избира. Когато влезе във висшето полицейско училище, изписа на лист онова от света, което нямаше да следва и другото, което за него ще бъде важно съществено, централно.

„Не е за мен:

Страх – защото той пречи на всяко действие и може да се контролира.

Чувство за вина – защото не е ясно дали е твое или е дошло отвън (от другите).

Сантименталност – защото чувствата те опияняват и така те лъжат. Сантименталният е слаб.

Терзание от самотата – защото и сред хора, и само със себе си човек е един и същ (бел. Робинзон).

Носталгия – защото не си струва да се отдаваш на нещо, което е далече – в пространството или времето. (напр. Ако си в чужбина, любовта към родината ще потиска всичко друго.)

Състрадание към просещия – защото не знаеш дали не е лъжец.“

Нещо такова написа тогава. Къде ли изчезна този лист, отначало, преди трийсет години, често го преглеждаше. Върху прозореца на селската училищна библиотека хартиеният самолет все така неуморно летеше, както и кометата с червена петолъчка на върха.

На другата страна на листа, всъщност главната, пишеше: честност, решителност, смелост, справедливост, разсъдливост и още други, които вече не помнеше. А най-отгоре, на първо място, макар и малко сбутано над редовете добави „Чест!“

Офицерската чест, честта на пагона, честта на професията. И днес още не можеше да опише това понятие, определено от него като първо за следване. В школата всеки преподавател го споменаваше. Може би най-разбираем беше един от тях, който поясняваше, че честта или я има, или я няма. „Не можеш да бъдеш „малко бремна“.“

Защо ли и днес се залута в тази дума. Какво можеше тя да му помогне в забутаното никому ненужно далечно украинско селце? През десетилетията, за да се чувства по-сигурен в поведението, край „чест“ поставяше „благородство“, „достоинство“, „култура“, „нравственост“ - да поясняват,

да поддържат силуета на неуловимия смисъл. Днес знаеше едно: че за неизразимата същност „чест“ ще се държи до последния си дъх, че този фантом на човешката природа трябва да се защитава неотклонно всеки ден. Или само си мислеше така.

Стоеше в една от стаите на училището, до оцелялата черна дъска. Държеше тебешир. Макар вече втвърден, той оставяше бледа следа. Трябваше да си преговори урока, докато главата му все още работеше нормално. Кръвта към нея се надигаше, много бавно, но последователно.

Първо: Макар и с цената на пари, успя да излъже онези в Киев, които биха се успокоили чак когато автобусът тръгне. Сигурно щяха да проверят и дали пресича границата. Не искаха главоболия с друга държава. Той нито преспа в хотела, нито тръгна на път. От тези осигурени часове спокойствие много се нуждаеше и съумя да ги използва напълно.

Второ: Успя да научи, че в групата за обир на домовете в Припят Дмитро Сердюк е действал заедно с някой си Ефим Городенцев – и двамата агенти на бившите специални служби. Ефим е бил агент „Делта“. Неговото донесение, намери в сградата на милицията, после го скри с ценностите. Офицерът от милицията на Припят Тимур Устинов ги надушил и Ефим искал да го компрометира и елиминира. Най-вероятно той е подслушвал Тимур в жилището му в Белия дом, където е живал след евакуацията и където имаше скрити микрофони.

Трето: Казаното от човека с лъка преди дни не излезе вярно. Не Тимур е крил ценности в завода, а агентът Ефим. Градските легенди често объркваха фактите, но винаги имаше някаква истина. Истината вече се таеше надеждно скрита в припятския тайник и от нея можеше да се живее охолно доста дълго време...

Четвърто: Трябваше да различи случая до край. Въпрос на чест. Пред кого? Пред себе си. Трябваше да отиде именно в село Стечанка.

На черната дъска се белееха имена, стрелки между тях, допълнени с кратки бележки. Отстрани стоеше „Трябва!“ оградено с тебеширен кръг. С някаква хартия от пода старателно изтри всичко.

Прегледа внимателно раницата, нямаше го само ножът. Липсваше и лекарството против главоболие. Може би е забранено, като трамадола,

или се бяха престарали.

Дъждът спря. Полицаят реши да тръгне. Шофьорът вчера го ориентира горе-долу къде се намира, без да знае името на селото, което се стаяваше на стотина метра от пътя. Погледна картата. Може би Корогод? Потърси компаса, но той също беше изчезнал. До селото колата го возеше на запад, трябваше да продължи по пътя. По-точно – край него. Знаеше, че от днес усилено го търсят в зоната – един луд и опасен полицай - и стана още по-предпазлив. Село Стечанка се намираще в тази посока, а после на север. Все някъде щеше да намери табела и да се ориентира по картата. Вървеше равномерно на запад, оглеждаше се и разсъждаваше спокойно. Когато двете момчета, на които помогна в Припят му показваха снимките, на преден план върху кръст на гроб видя името Тимур Устинов. Бяха снимали заради дупките от куршуми по надписа, същите дупки като в Припят. Обикновено полицаят трябва да се блъска нечовешки, за да открие нещо. Но както във всяка професия, и при тази съществуваше щастлива случайност. Много рядко, но се случваше. При срещата попита небрежно момчетата и научи, че това е в село Стечанка. По картата видя, че то е на двайсет-трийсет километра от Припят. Ако в селото живееше някой, можеше да научи нещо.

Небето се изчисти. По слънцето се ориентира, че е на прав път. Движеше се край редица дървета до шосето. Наоколо се простираше равнина. Храстите приличаха на огромни тъмни облаци, полегли на земята. Туфите сивееха гъсти и мрачни. Главата го преболя, само леко и кратко. Полицейската му задача напредваше, но кметските дела оставаха занемарени. Укори се, че обикаля кой знае къде и от дни не е стъпвал в Припят. Знаеше, че заместниците му работеха, както и всички в кметството, но не е почтено. Особено при това уважение, което припятци изпитваха към своя кмет. Вярно, че свърши много работа да се разчуе името на града в страната и още по-далече и по планетата хората да узнаят за неговите доблестни жители. Вървеше в еуфория и го осеняваха множество нови ценни идеи и проекти. Трябваше да ги сподели, с мнението си за света да учи на добро. На втори план в съзнанието му просветваше твърдото решение – при следващата криза да провери дали хората и предметите

наоколо са реални и материални. Може би разумът щеше да спре изматата, израза на лудостта. Съдбата обаче смешно го изигра.

Пред него се появи група от двама мъже и две жени на различна възраст. Слязоха от белезникаво синкав джип. Помежду си говореха на английски, към него се обърнаха на украински, после на развален руски. Бяха гости в Чернобил. Като кмет трябваше да ги уважи. Кой знае защо се поклони дълбоко, след което, без бавене отиде до колата и сложи ръка върху нея. Дръпна я рязко, защото усети горещото желязо над двигателя. После тръгна обратно, като пътьом леко потупа най-младия по рамото. И момчето не беше видение. Каза му: „Извинете!“ Всичко се оказа реално. Върна се и застана срещу групата. Гледаха го търпеливо, стори му се уважително, но виждаше, че нещо ги смущава. Той заговори трудно на руски, един от мъжете превеждаше на английски. Представи се като кмет на близкия град Припят. Най-възрастният изтри очилата си. Едната дама извади фотоапарат, явно доста скъп. Усети, че са неспокойни. Помоли и те да се представят и узна, че мъжът и жената са чужди учени, които изследваха природата тук, младият е украински водач, а момичето – журналистка. След проверката знаеше, че хората са реални, а не видение на мозъка му. Какво следваше? А, да – можеше да продължи да говори. Така и направи. Минута-две по-късно четиримата започнаха да се споглеждат и тихо да споделят. Пролича, че са хора ловки и в решенията, и в действията. Украинецът се извини от името на всички и го помоли да спре речта за малко, а после ще го чуят по-внимателно. Спря, държеше се като демократичен кмет. Скупчиха се и заговориха стегнато и делово. Явно знаеха как да работят в екип. Дочу „крейзи“, което значеше луд. Знаеше го от една песен. Украинецът понечи два-три пъти да позвъни по мобилния, но другите го спираха. Сега не беше в състояние, но доста по-късно осъзна, че и те не искаха да имат неприятности, че светът не е агресивен към него, а търси само как да се отърве. После щеше да се сети също, че разни хора са писали за Мислещия човек, Играещия човек, Божествения човек. И щеше доста да размишлява за времето на Отърваващия се човек. Решението им целеше да го успокоят и някак да го отпратят, с помощта на журналистката.

Предложиха момичето да направи интервю с него, като кмет на града. Опряха се до капака на джипа, а другите трима разговаряха наблизно. На някакъв свой руски език двамата общуваха.

„Какво обещахте на хората, за да Ви изберат за кмет?“

„Не обещавах, имам качества и им казвах какво ще направя.“

„Имахте ли съперници? Какво обещавахте те?“

„Аз имах най-голямо желание да работя за града. Те се обръщаха към избирателите без сърце, хладно, технократично. Аз бях всеотдаен.“

„Но този пост е да се управлява, а не да се привлича със сантименталност...“

„Най-важното нещо в управлението е отношенията между хората. Точно то е най-важният фактор в равновесието на природата.“

„Тези двама учени са тук, за да изследват именно природата, специално животните. Без човека, в Припят фауната е постигнала респектиращо равновесие. Битуват редки видове, чудно е, че няма и генетични отклонения, въпреки радиацията. А Вие казвате, че човекът е главният фактор?“

„Човекът е част от природата, но изключително специална част...“

„А може би така ни се струва?“

„Добре, ще отстъпя, в някаква степен сте права. Последните двайсет и девет години показаха тук, че радиацията не действа така пагубно на живия свят, както човешкото вмешателство? Тогава може би е по-добре човекът само да наблюдава отдалеч със своите камери риса, коня на Пржевалски, мечките и зубрите наоколо. А и в целия свят. Но къде да се дене тогава самият човек? Той вече е оплел планетата с градове, пътища и какво ли не. Нима е толкова грешен? Нима е толкова злосторен? Да, човекът има талант да разваля хармонията в природата. Да, той е жесток. Но нима всичко живо не е такова? Нима лианите не обхващат всяко нещо по пътя си, за да растат? Не се ли изяждат едно-друго животните? Не действа ли законът на джунглата във въздуха, на сушата и под водата?“

„Но човекът е разумен, той има разум...“

„Не искам да играя с думите, но разумен ли е разумът? Човекът лъже, че е разумен, че е над тревата, цветето, над дребни и едри живи твари. Не е. Лъже и то нагло. Той има само един талант над животните, талан-

тът да измисля: машини, теории, идеологии, предмети за служене – от чашата до магистралата, религии, хипотези за вселената, език за общуване, писменост, компютри. И дори този талант иска да прехвърли другиму. Вече създава изкуствен разум, като така смята, че ще избегне отговорността за решението, болката от грешката, задължението за бъдещето. А преди всичко – че ще стане още по-богат, много богат, безумно богат. Именно безумно. И се надява, че този интелект ще бъде разум. Разум! Горди сме, че създаваме изкуствения разум, както Бог е създал нашия. И ще се обожествим!.. А как този нов интелект ще съществува сред цветя и животни. Ами ако, според него, те глобално се окажат ненужни? А също и човекът?

Извинете, ме, но Вашето интервю ме измори. Само една корекция искам да направя: в моя град радиацията от централата беше само епизод. За няколкостотин години тя съвсем се заличи. И преди това не ни пречеше...”

„Благодаря Ви за разговора.“

Тя припряно изключи записването и притича към близката група. Помахаха му отдалече, пожелаха му успехи и се качиха на автомобила. Стори му се, че момичето спря по-дълго погледа си върху него. Мека болка в очите ѝ се смесваше с доверие и несигурност.

Той повдигна ръка, нещо като козируване, и усети, че тялото му не го слуша. Размишленията му обаче не спираха, водеха го надалеч и нагоре, слизаха в дълбините на знайното и незнайното. Вървеше много дълго и говореше без да спре. По някое време се довлече до венец от храсти, прикри се в него, приседна и не спираше да говори. Час и половина от срещата с учените най-после заспа наред изречението и по средата на деня.

Спа час-два. Събуди се в същото приповдигнато настроение, но вече не заговори на глас. Пи вода, закуси нещо и тръгна. Чувстваше се свеж, но само сред половин час започна да се обезсилва. Каза си, че има нужда от укрепване с повече движение, но веднага усети колко е глупаво. Зачуди се, че не му взеха картите, по които се ориентираше, само компаса. Макар и несигурно, знаеше как да се движи и без него. Продължаваше да върви край пътя. По-голяма част от силите му отиваше внимателно да се оглеж-

да и послушва, да съобразява и предвижда. Не забравяше, че повторно залавяне означава тежък край на всичко. Ако се движеше в правилната посока, след около час трябваше на има отклонение на североизток, край останки от малко село. Така и стана. Дори видя табела край пътя, с посока към Чернобил и разстояние 28 километра. Неговата цел се намираше само на половин час оттук.

Започна да среща изоставени разрушили се селски къщи. Минаваше и край купчини камъни, греди, дъски, вар и стъкла, бивши домове на хората от Полесието. Движеше се бавно, изучаваше ориентираше се. Наоколо се стелеше равнина, с трева, която вече жълтее и кичури от високи и силни храсти. Сред полето излинели следи от черно показваха, че тук наскоро е вилнял пожар. Различаваха се сивкаво-тъмни купчини, никому ненужни спомени от изгорели къщи.

Някъде нещо забръмча, отначало едва доловимо, после и по-ясно. Той се прикри в близък храст, прилекна, почти прилегна, но искаше да вижда. От това, което някога е било село, излизаше кола. Преклонно старият „Иж“ се движеше неочаквано стабилно, дори може да се каже – безшумно. Видя познатата „баничарка“ – лека товарна кола, с която някога разкарваха хляб, закуски и други храни. С древната си съветска проходимост беше изключително удобна за тези пътища. Колата излезе от селището и пое на север, към Припят. Тази среща дойде много навреме за него – научи, че тук има обитатели. Един-два пъти седмично през някои села при самонастанилите се в зоната на отчуждение жители идваха товарни коли и караха продукти, поща, пенсии, някъде минаваше и фелдшер. Знаеше историята на тези селяни, вече малцина. Някои се върнали скоро след трагедията в Чернобил и евакуацията, други по-късно, а имало и такива, които се укрили и въобще не напуснали домовете си. Обикновено са били по-възрастни, искали тук да живеят и тук да преминат отвъд. Трийсетина години по-късно повечето вече ги нямаше на света, но други още се държаха здраво за земята. Заселваха се и хора, които не са от тук. Никой не можеше да каже колко са днес жителите в зоната. Двеста, триста, петстотин?.. Техният свят отвън изглеждаше странен, страшен, а често и налудничав.

Колата отмина, той изчака десетина минути и навлезе сред къщи-руини. Намери площада на някогашната Стечанка: две-три полуразрушени сгради, забравили отдавна времето, когато тук е имало живот. Така е и с паметта на човека, помисли си, и затова я укрепва със знаци и паметници. Стоеше пред един от тях, поставен кой знае кога след голямата война. Стоотици имена. „Да си спомним за всички поименно. Да си спомним с мъка за своите е нужно не на умрелите, а на живите.“ Днес тук нямаше кой да си спомня...

Тръгна по обраслия с какво ли не селски път. По някои от буйните храсти наоколо вече зеленееха малки плодчета. От полето трудно се виждаше надалеч. Трябваше да се качи някъде на високо, за да огледа, да потърси знаци за живот, движение, земеделски градини. Иначе щеше да обикаля дълго. Следите от автомобила нямаше да го отведат до никъде, тъй като се губеха през тревите. Тогава съзря високото изсъхнало дърво с примитивна, но здрава дървена стълба по ствола. Горе, в нейния край, на четири-пет метра височина здраво стоеше причудлив дървен цилиндър, обгърнал стъблото. Той имаше правоъгълен отвор, опасваха го много дебела тел и метални ленти. Сети се, че това е кошер, правен от човек. Пчели не се виждаха, нито се чуваше жужене. Реши да рискува. Свали ранницата и се заизкачва по стълбата. Тя стоеше здраво, спеченото от времето дърво приличаше на желязо. Покачваше се бавно, не чуваше никакъв звук от кутията. Стигна до кошера и се увери, че е празен. Огледа наоколо, доколкото стволът му позволяваше. Хоризонтът тук се разширяваше. На двеста-триста метра тънко димеше комин - ниско в двор, чиято дървена ограда ясно се виждаше. Край къщата минаваше тесен път. Пушекът сигурно идваше от печка или огнище в двора, където хората си готвеха. За полицая в момента беше по-важно да огледа край дома и да види има ли наблизо до него къщи. Имаше две: едната със срутен покрив, а другата нереално запазена.

Запомни пътя, по който трябваше да мине, за да стигне до втората къща. Ако там не живее никой, щеше да е удобно място за наблюдение. Трябваше да знае колко и какви хора населяват дома с огнището, има ли други в селото. Не искаше да се разкрива, без да е подготвен. Знаеше, че

го търсят. А срещите с хора тук му трябваха много за неговото разследване. Някъде наблизно се намиреше гробът на Тимур.

Къщата, от която щеше тайно да наблюдава, очевидно не се обитаваше. Отвсякъде я опасваха полухрасти-полуцвеля. Тук те растяха зелени и сочни, макар и през август. От времето, когато пристигна в Припят доста поваля, а знаеше, че районът си е дъждовен. Промъкна се до селската хижа така, че да не утъпква зеленината. Знаеше, че който и да живее отсреща е изострил усета на самотно животно, което трябва да опази своето леговище. Обиколи дома и се върна при входа му. На две халки висеше тежък ръждясал катинар. Стоеше отключен, както и самата врата. Изглежда тук човек е влизал поне преди няколко години. По-скоро приличаше на къща от малко градче, на един етаж, боядисана някога в бяло и синьо и покрита с ламарини. Запазените стъкла на прозорците сивееха замърсени, ограденото преддверие на входа гледаше красиво издадено към портата и придаваше по-скоро облик на крайградска вила. Над пруста, по билото, се подаваше странна малка кула – таванска стаичка на покрива. Приличаше на наблюдателница и той го запомни. Между външната врата и портата растеше огромен орех с масивен ствол и клони, надвесени над ламаринената стряха. Изглеждаше стабилен и жизнен, но ако паднеше към къщата, мощната му корона щеше да я сравни със земята. Това вече нямаше никакво значение...

Влезе. Видя, че вандалите по някаква причина са минали само набързо. Вътре му се стори също доста запазено. Може би до преди години някой е живял тук?

Почувства се неудобно, като някой, който идва на гости, а е изпреварил домакините. Или те скрити го гледаха отнякъде и искаха да отсъдят що за човек е – дали да го допуснат в дома си или не. Знаеше, че много, много отдавна ги няма и все пак се притесняваше от тях. В дома всичко съществуваше застинало, неподвижно, но реално, живо и чисто. Нямаше натрупана прах и той се попита дали все пак не живее някой. Съобрази, че добре направените прозорци стояха здраво затворени; нямаше движение, та да се образува прах; и да е имало, той вече е утаен, невидимо прилепнал и притихнал. Стаята, в която влезе е служела за спалня. Двата

кревата, един до друг под ъгъл, привлякоха погледа му с избеляващите, но все още ярки червени цветя на постелката. Върху покривките на акуратно оправените легла напреки лежаха сгънати две поостарели, но топли одеяла. В груба дървена рамка, на почти цялата стена се простираше карта на Съветския съюз. Кой и защо е печатал огромни карти? Дори за училищен кабинет по география размерът е доста голям. В ъгъла картата се срещаше с поизбледняла щампа на другата стена – ковъорче с полупустиня, дървета и камила сред тях. Далечната излющена планина му припомни нещо от миналото.

Лятната ваканция прекарваше при баба и дядо в малко предпланинско градче със стари, запазени къщи и красиви дворове. Повечето от хлапетата все още имаха златната възможност за волно лято. Още живееха хора и по селата, след време къщите им опустяха обезлюдени. През лятото играеше със сестра си и братовчедите, макар и по-трудно общуваха с местните деца, идваха и родителите му за някоя седмица. От малък обичаше да наблюдава и запомня. Но не само за това помнеше подробно, а защото всичко наоколо се запечатваше в съзнанието му - различно, необичайно, ново, загадъчно. Баба и дядо много-много не придирияха къде децата се пъхат, имаше няколко забранени места: варницата, градината с краставиците и доматиите, кошерите, стаята на чичо му и мивката долу, където той се бръснеше, шкафчето на баба, в което тя държеше сладкото, бонбоните и красиво шишенце ликьор. И до днес помнеше всяко кътче, всеки предмет, усещаше светлината им, тяхната миризма. На удивително лесно и достъпно място откри и съкровища на своята фантазия – списания на чичо си от минали години, потънал в прах кларнет на дядо и малък, много стар апарат за прожектиране на кино, който се задвижваше с ръчка и се осветяваше отвътре със свещ. До него се въргаляха и разкъсани парчета лента, от онази, която въртяха в кината. От тате научи, че някога той и другарите му правели ракети от лентата. Дори опита да я запали, но тази не гореше.

Израсна, стана на двайсет и четири, когато най-близките другари на висшия партиен ръководител го свалиха като първи секретар и го пенсионираха. Започна Промяната. Още на другия ден в дванайсет часа по

радиото се чу: „Дами и господа, добър ден...“. Макар и млад, тогава той забеляза, че замяната на „другари“ с „господа“ е изумително бърза и някак ловка. Сигурно момчетата в студиото са предусещали бъдещето? Или са го знаели?..

Това бъдеще започна с глад, спекула и насилие. На кръгла маса се събираха мъже и жени, момчета и момичета, облечени в груби пуловери, за да се разграничат от хората на властта и да ѝ се противопоставят. Само след година-две смениха пуловерите с луксозни костюми, скъпи вратовръзки и часовници от Картие нагоре. Така нагласиха нещата, че неизменно ги носеха и подновяваха десетки години след това в Народното събрание, Министерския съвет, в бордове на предприятия, в комитети, партийни централи, на конгреси, форуми и телевизионни дебати. Други момчета влизаха в кварталното магазинче, започваха да си играят с нож в ръка и два пъти в месеца вземаха от собственика определената от тях сума. Без бавене заиграха и на доста по-едро. В полицията цареше бъркотия, вътрешно преследване, демонстрация на активност и неизменно съобразяване с властта. По служебните кабинети на пътна полиция се появяваха списъци с номерата на автомобили, чиито собственици не трябва да бъдат спирани. Ролекс и Картие започнаха да носят и полицейски началници, естествено не когато са в униформа.

Дядо му умря, баба му доста остаря. Живееше си в старата къща с декар и половина двор. Градчето се намираше след красива природа, на час път от столицата. Законите на джунглата скоро се настаниха и в него. Но местните злосторници с най-различни социални лица никога не забравяха, че нагоре, извън малкия град имаше по-силни от тях и още по-силни, и несравнимо силни...

Един от най-силните хареса градчето и за кратко време изкупи двадесетина декара земя и къщи, за да си направи имение с палати, басейни, лозя и винарна. Макар и яко оградена, по-голямата част от земята се водеше земеделска, за да може да се вземат пари от държавата, а по-късно и от Европа. Къщата на баба му обаче стоеше точно в единия ъгъл на имението и пречеше то да се уедри, нарушаваше хармонията на едрия собственик, не го оставяше на мира.

Първо започна тормоз към баба му, не открито, не грубо, но достатъчно гадно, че жената да усети страх там, където е прекарала целия си живот. Той се обърна неофициално към колеги в районната полиция, те му отговориха, че им трябват доказателства, случай, свидетели...

Адвокатът на собственика му предложи доста пари, отговори им, че за него е стар семеен имот, че ще строи нова къща и ще го ползва.

Предложиха му още повече пари. Отказа.

Вандалски ограбиха и опустошиха апартамента му в столицата. Колегите положиха много усилия, искрено се постараха, но всички в страната знаеха, че такива кражби и погроми не се разкриват. Насочи ги към съседите-собственици в градчето, но полицаите приятелски го попитаха: ако самият той се хване, ще може ли само по този адрес да свърши нещо. Не би могъл. Старите милиционерски-полицейски номера вече не минаваха пред силата на парите и аргументите на куршумите. Нямаше полиция, нямаше защита, нямаше право.

Баба му дойде в столицата за преглед при лекари. Къщата в малкия град се запали и изгоря. „Неизвестни лица“ жестоко пребиха един от съседите там, сигурно е видял нещо и продумал някъде. Пожарният следовател установи, че причината е „късо съединение в остарялата електрическа мрежа“.

Два месеца по-късно им продаде обгорелия двор на доста ниска цена. Колегите му казваха, че не е имал късмет, попадайки в тези обстоятелства. Вече гледаха само американски филми, нямаше други, и знаеха, че е попаднал „в неподходящ момент на неподходящо място“...

Той стоеше в чуждата украинска къща, гледаше планината на евтината картина и усещаше миризмата на трендафил в къщата на баба и дядо.

В спалнята под ковчорчето на тънка връвчица висеше жълтеникаво накъдрено дантелено перденце. То не закриваше нищо, стоеше на стената самодостатъчно и опиянено от красотата на заострените си долни краища и стилизираните слънчогледи върху тях. Още - маса, лампа на нея и библейски пресъхнала китка неразпознаваема вече билка, окачена високо в един от ъглите.

Емоциите от влизането вече изстиваха. Имаше задача, цел и начини

за постигането ѝ. Премина в широка кухня, където някога са прекарвали дните си. Тя гледаше към съседния обитаем дом. На прозореца висяха същите дантелени перденца, вече сложени на място. Тук-там времето ги беше прояло и през дупките можеше да наблюдава без да го виждат. Само трябваше да не докосва дантелите и по никакъв начин да не ги разклаща. Щеше да се издаде. Не влезе отново в спалнята. Намери дървено легло в малка чиста стая с високи да тавана рафтове. Сигурно тук са държали плодове и продукти, а и някой гост е преспивал. От стаичката се виждаше пътя.

ДВАЙСЕТИ И ДВАЙСЕТ И ПЪРВИ ДЕН

Вече два дни наблюдаваше отсрещния двор, приседнал върху дебели дъски на стол, който може и да помни Октомврийската революция. Отсреща живееха в здрава селска къща, изградена от дебели кръгли греди, които на ъглите се кръстосваха и красиво излизаха педя напред. Забеляза, че в отношението към дома са искали да бъдат различни – нямаше го синият цвят от Полесието, а прозорците баха боядисани в бяло, в съгласие с тъмното дърво. Покривът сивееше покрит със слама, старателно плътно подредена. Сред сламата се виждаха и отрязани стръкове водна тръстика. Входната врата на отсрещната къща беше от другата страна. Оградата някога е била здрава, макар и с криви непочистени от кората дъски. Сега през метри отвън я подпираха дебели греди, явно взети от разрушени къщи. Виждаше се дворът с тухлена камина, която по цял ден димеше силно или слабо. Край нея шеташе стопанката, около седемдесет и пет-годишна, неизменно облечена, въпреки лятото, с тъмна кафяво-червена плетена жилетка. Не се забраждаше, но кърпата ѝ винаги стоеше вързана на врата. Макар и отдалече, личеше, че някога е била хубава жена. Той можеше и да греши за възрастта, тъй като селото състарява, а животът тук не създава дълголетници.

Оранжева котка миткаше навсякъде. Край огнището кълвяха кокошки, като избягваха жуженето в ъгъла на двора – там три двуметрови дънера се издигаха издълбани и превърнати в пчелни кошери. Върху тях големи парчета ламарина и накъдрени азбестови плочи образуваха общ наклонен покрив, по който се стича дъждът.

Мъжът неизменно седеше в старо плетено кресло, заслано с вехто бозаво одеяло. Старец над осемдесет, кой знае на колко. Предобед бабата вадеше креслото от разкривения навес, после довеждаше дядото, който едвам се влачеше със ситни приплъзващи стъпки. Личеше, че се задъхва, че болестта изцежда последните му сили. Въпреки това мъжът по цел ден действаше нещо на място, макар бавно и несигурно. До последния дъх ръцете му щяха да правят това, което са вършили цял живот – да работят. Винаги седеше облечен с дебел груб панталон, поизтъркана

ватенка и странен каскет, който никак не подходдаше на дрехите му. Носеше гумени галоши, захванати отгоре с тясна каишка.

Жената изглеждаше жилава, работлива, но се движеше бавно и с усилие. Тя вършеше какво ли не по двора, режеше нещо на дървена масичка, покрита с шарени хартии. Отдалече му се стори, че на тях са отпечатани човешки лица. Сипваше вода в тъмни съдове, слагаше нарязаното и ги пъхаше в дворната камина. Веднъж дневно излизаше и се връщаше с наръч сухи клони на гърба. Първият ден носеше и кошница, сигурно е търсила гъби.

Зад пердето виждаше само движения, без израженията и без за чува нищо. Въпреки това усещаше, че двамата са спокойни и ведри хора, които общуваха кротко и някак равно един с друг. Това не пречеше на бабата често да вдига шум и да размахва ръце към несмутимия старец.

ДВАЙСЕТ И ВТОРИ ДЕН

Наблюдаваше вече трети ден. Не се чувстваше сигурен, не искаше да затрива всичко с припрени действия, смяташе, че е още рано да потърси връзка. Храната обаче привърши. По обед излезе отзад, скрит от къщата, за да огледа има ли гъби наоколо. Познаваше само един-два вида. Трябваше му вода и каквото и да е да утоли глада. Като школници в полицейската академия се гордееха с полевите занятия, в които ги учеха как да оцеляват само с две голи ръце, нож и връзки за обувки: ловяха птици, дребни животни, змии, търсеха плодове, корени, гъби... Не намери нищо, прибра само найлоновия плик, който вчера върза за голямо листо на растение в двора. Полюшваше се около половин литър вода, събрана от нощния дъждец. Влезе в къщата тихо и предпазливо, отръска вече досата замърсените камуфлажни дрехи и прекрачи прага на кухнята да пресипе водата. На стола до масата спокойно седеше бабата, неговата съседка. Гледаше го внимателно, но без страх. Смела жена. На дървената пейка до нея стихнало лежеше топорче с дълга дръжка. Той не се сепна, само се ядоса. Много се ядоса. Ловкият опитен полицай... Но знаеше каква сила е да пазиш дома си.

Стоеше на прага и държеше непохватно, но здраво, откъснат от двора огромен цвят бледолилава хортензия. Тя проблясваше мокра, от цвета се сипеха капчици. Докато двамата се гледаха изучаващо, той постави цветето на руската печка – далече от бабата.

Поизмокрен, седна тежко на ниска пейка до вратата, където през зимата са сваляли ботушите и слагали домашни обувки. Реши, че най-добрата тактика е да се държи открито. Поздрави на руски, тя заговори на смесица от украински и руски. Разбираха се бавно и трудно. Често повтаряха думите или търсеха други. Взе пак заговориха. В началото тя не попита нищо. Той първо я успокояваше, че не е укриващ се в зоната, а идва от друга държава да види Припят. Извади документите си и ги постави бавно на края на масата, след което се върна на мястото си. Жената бръкна бавно в долния джоб на плетената жилетка и взе изненадващо модерни очила, сложени в също така модна кутийка. Може би доста по-млади

роднини я навещават? Бабата четеше внимателно, връщаше се в опит да проумее нещо. С личната му карта в ръка тя го поглеждаше, както може би е виждала някога на някое летище: косите, очите, брадичката, формата на лицето... Топорът ѝ лежеше на една ръка разстояние. Свърши и пробута книжата обратно до ръба на масата. Той гледаше ръцете ѝ - груби, старчески, но красиво издължени. Тя се обърна леко, без да сваля очи от мъжа и взе от купчината прашни стъкларии на земята в ъгъла буркан, стеснен горе и от бледо зеленикаво стъкло. Докато мълчеше, тя се надигна, взе цветето от камината и го сложи в буркана на средата на масата. Две-три капки зачакаха да се отронят на покривката.

Чак тогава жената го попита какво наистина прави тук. Започна да и разказва, че е полицай-пенсионер, че разследва един случай... „А защо чак тук?“ Бабата се държеше открито в своето неверие.

В стаята пробяга едва доловима сянка, като на бяла стена при слънчево затъмнение. Двамата едновременно се обърнаха към прозореца. Зад стъклото стоеше и тежко дишаше старецът. Виждаше се потта по лицето му и как опитва да я избърше със странния си лилав каскет, доста запазен, но с множество нелепи гънки – така ушит. Украсяваха го изсипани по него букви. По-късно полицаят видя, че са А, R и Y. В лявата си ръка украинецът държеше стара бойна пушка от времето на Отечествената война.

Бабата скочи, замаха към полицая и извика: „Помагай! Този проклет луд старец!“, или нещо подобно. Двамата изскочиха навън и подхванаха мъжа от двете страни. Той вече политаше да падне изнемощял. Виждаше се, че нездраво слабите му крака не го държаха. Внесоха го в стаята. Пушката остана вън до перваза.

Пребледнял, старецът дишаше тежко, краката му съвсем отказаха. Положиха го върху малкия кухненски одър, с две възглавници под главата. Точно над него стоеше окачено старо кандило с икона на Богородица и Младенеца. Фитилът пред иконата от десетки години не беше отправял молба към небето.

Възрастният мъж с усилие се мъчеше очите му да бъдат широко отворени и не сваляше поглед от полицая. На българина му се стори, че онзи го гледа по-скоро приветливо. Бабата приседна на одъра, наведе се

и заприказва тихо нещо на украински. Той не знаеше думите, но по тона тя явно се караше на мъжа си, че е дошъл и му разказваше за паспорта и разговора. Болният дишаше тежко и с хрипене. Не говореше, но тъмното му лице издаваше смесица от чувства, които полицаят не можеше да разчете. Можеше само да прецени, че самият той е връхлетял тук като тежък камък в отдавна неподвижни води.

Чужденецът усети, че също се задъхва. Резките действия през последните минути го изтощиха. Напоследък това често се случваше, знаеше, че ще бъде още по-зле. Главата му бучеше, погледът се раздвояваше, имаше чувството, че плува в гъсти, неприятни и застрашаващи потоци. Не искаше да плаши хората, пък и старецът изглеждаше все по-зле. Но другите го забелязаха. Каза, по-скоро с жестове: „Нищо ми няма, скоро ще се оправя.“ А си помисли: „Само да не почне кризата на лудостта. Тук на някои места има връзка и селяните ползват мобилни телефони. Всичко ще пропадне.“ Не искаше да го хванат, имаше още работа. Започна да потъва в бездна, отначало стремглаво и опасно, после бавно и сладостно, като при бялата смърт. Загуби съзнание.

Измина час. След като се посуети край двамата, старата жилава украинка отново седеше кротко до масата. Привързала спретнато кърпата на главата си, жената се заслушваше в тяхното дишане. Мъжете спяха – единият на одъра, другият в ъгъла на пода. По някое време пъхна под главата на госта старо, но чисто чердже. Единственото нещо, което можеше да прави е да чака.

Пръв се пробуди мъжът ѝ. Огледа първо неразбиращо стаята, бавно съзнанието му просветваше и дори опита да се надигне. Жена му го спря. Седна до него, поизбърса лицето му с чиста кърпа от джоба си и сложи ръка върху лакътя му. Разговаряха доста, бавно и спокойно. Само от време на време бабата се присещаше и не пропускаше да го кори, че е дошъл сам. Изплашил се за нея, искал да я защитава. Навън вече просветваше, облаците се разнасяха.

Полицаят сънуваше, че както се гледат един-други, двамата със стареца стават по-млади и по-млади. Променени вече в юноши, тичаха край река, за която знаеха, че няма нито извор, нито устие. Смееха се и скочиха

да се къпят. Потъваха с радост все по-надолу, водата изчезна, летяха в безкрайна бездна, озарена от милиарди светулки наоколо. Вече не падаха, спускаха се бавно и спокойно към същност щастлива и вълнуваща. Не искаше да се събужда, но натрапен тежък свят го теглеше, насила го изтръгваше от съня. Откъде идваше тази енергия, от вселената или от главата му? Сгънат в ъгъла на пода, бавно се върна в стаята, бавно влезе отново при далечните непознати, бавно образът на хортензията го подсети за минало, настояще и бъдеще. Отвори очи. Раздвижи се и седна. После припълзя до раницата наблизко и извади шише вода. Като у дома си, бабата бръкна зад остъклената вратичка на шкафчето и сложи на масата две дебели прозрачни чаши. Вратичките също имаха дантелени завески на тънка връвчица, забодена в двата края с кабърчета. Възрастният отпи и тихо попита защо не е самогон. „Проклет старец! Само той ти липсва.“ Полицаят взе подадената чаша и благодари. Бавно изплуваше от мъглата на припадъка. За пръв път му се случваше така да загуби съзнание. Винаги има първи път...

„Първата любов“ дори не беше момиче от училищните му мечти. По-скоро такова, за каквото го съветваше майка му: и да намериш момиче, което... Интересно, че му сочеше колко да е високо, как да изглежда, каква коса да има, а не казваше каква да бъде по поведение, характер и душа. Дори сега още се опитваше да си обясни това. Дали същността ѝ на майка и продължителка на рода подсъзнателно я караше да търси жена, с която синът ѝ ще създаде най-добро поколение? С първата любов така и не продължиха рода и слава Богу, както споменаваха всеки месец. Спомни си я средно висока, мургава и със също така „средни“ форми. Сега отново се сети за нея с ведро чувство, но в никакъв случай с любов. Разделиха се защото и двамата изневериха един на друг в една и съща седмица, и двамата твърдяха категорично, че другият е постъпил нечестно. Тя учеше медицина, той в школата на МВР.

Втората любов стана първата, при която той се бореше за жена. Воюваше дори. Малка, руса и слабичка, тя имаше изумителната енергия да комбинира, да послъгва и най-вече – да му се изплъзва, когато се запознаваха, а и по-късно. Обичаше я силно и глупаво. Радваше ѝ се - десетина

години по-малка, много, много млада. Кой знае защо родителите ѝ беснееха от тази връзка, но и тя, и той много не ги забелязваха. Живееха крайно близки, обвити със спокойно взаимно доверие до момента, когато той започна работа. Не всяка жена е родена да живее с офицер без график и работно време. Тя си отиде, той не виждаше смисъл да се бори срещу това, а може би, въпреки своите трийсет години, нямаше сили.

Третата любов оприличи на взрив. Каква я видя тогава? От първата вечер, когато се срещнаха на някакъв купон, тя остана за него красива, сексапилна, занимателна, интригуваща, интелигентна, възпитана, умна, начетена, знаеше как да се облича, да се държи с хората, знаеше кога да заговори и кога да спре, гледаше изумително привличащо... Спря до тук, трябваше да изрежда кой знае още колко. Живяха заедно може би година. Доста от първите усещания за нея по-късно потвърждаваше все по-рядко, някои вече не споменаваха. Обичаха се, твърде мъдро и спокойно за своите годините. Тя беше с няколко месеца по-голяма от него. Когато забременя, решиха да се оженят. Тук дойде сюрпризът. Наследено от стари времена, при назначаването си подписа декларация, че може да сключи граждански брак само след разрешението на служебните си началници. Не дадоха съгласие. Знаеше, че и това се случва след задължителната проверка на бъдещия брачен партньор. Тогава за пръв път видя Системите. Не само полицейската, а всяка от многото Системи, в които е вплетен. Не издържаха заедно. Тя гледаше детето сама, после се омъжи. Чак по-късно доби информация, че проверката е открила стари нейни дребни прегрешения с наркотици.

Четвъртата любов стана и последната. Обичаха се, искаха да живеят заедно. И тя работеше в системата и скоро им разрешиха да сключат брак. Чернокоса, първата брюнетка в живота му, красива и сваятна. И добре живееха. Гледаха две деца. Споделяха тревогите, че в службата някои искат да го компрометират, но не говореха много за това – и двамата бяха полицаи. Всичко се срина, когато го обвиниха, че когато гореше партийният дом от него е откраднал куфарче с пари, скрито в някакво бюро. Сториha го, за да го избутат от службата и да заемат неговото място, а и не беше удобен. Ако враговете сред колегите му успеяха да скалъпят интригата,

щяха да го уволнят. А в полицията умееха това. Малко по малко, но за кратко време бракът се разклати. Дали тя се изплаши за собственото бъдеще в професията, дали той искаше да я спаси от унижения?.. Дали той искаше да е свободен извън полицията и да заработи за „другите“, дали тя искаше да го освободи? Поискаха развод. Този път в службите им не следваха декларации и проверки. Открито и категорично им съобщиха поотделно, че развод няма да получат. Отлично знаеха как става това. За втори път Системата решаваше най-интимните му лични въпроси. Забраната за женитба и забраната за развод оформяха две скоби в изреченията на неговия живот, които ограждаха най-святото: свободата на избор. Разделиха се. Помагаха си за децата, но вече не образуваха едно.

Шегите на двамата старци от Зоната го заражиха и той се запита кое е по-важно: първият път или последният път. За едното се знаеше, че е първо, а за другото нямаше сигурност, че е последно...

Жената и мъжът отново и упорито търсеха потвърждение, че той не е опасен и питаха страшна ли е болестта му. Той повтори същото, което каза преди час, че тук търси истината за една история. Тогава спомена Тимур Устинов. Това определено въздейства на двамата отсреща. Видя, че изпитват смесени, но живи чувства. Името показва, че гостът не скита ей така в изоставеното село, а настина има своя задача. Това ги успокои някак, че не е опасен – знаеха много за Тимур, както и че вече няма кой да търси гроба му с лоши намерения. Освен това двамата местни имаха основания да са извънредно внимателни, когато се говори за покойния. Засега премълчаха, само потвърдиха, че Тимур е погребан тук. Описаха му и къде е гробището.

За болестта излъга – не е болен, малко е уморен и смутен, че са го открили, както и притеснен от състоянието на стареца. Помоли за храна и вода, като им плати. Съгласиха се, жената взе банкнотите и обеща да му донесе, но не искаше той да отива в къщата им. С една ръка тя здраво хвана мъжа си през кръста, с другата се придържаше тук-там по пътя към дома, праметнала през главата си пушката. Старецът едвам влачеше краката си.

След половин час бабата се върна с плетено кошче храна, увита в ста-

ри афиши. Намерила ги в разрушения културен клуб. Тръгна си, а полицаят разгъваше едно по едно парчетата хартия и редеше афиша като детски пъзел. Филмът се казваше „Бялата роза на безсмъртието.“ На преден план с оптимизъм се усмихваше млада хубавица, а зад нея момък с черна тютейка я гледаше смутен и с неясни чувства. После зави отново храната.

ДВАЙСЕТ И ТРЕТИ ДЕН

Събуди се рано, още в края на нощта. Пак щеше да вали. Безпокоеше се съседите да не го издадат, макар че не вярваше в това. Искаше да научи още от тях, а не знаеше дали ще проговорят. След час пое към гробището под ситния мокрещ дъжд. Помнеше упътванията от вчера и въпреки това за малко се обърка. Наложил се дори да се върне до къщата, за да тръгне отново в правилната посока. Кой знае защо гробището се намирало далече от селото и трябвало да върви около половин час. Вече не се виждаха изоставени къщи – нито здрави, нито порутени, нито изгорели. Както винаги се движел внимателно. Нямаше път, нямаше пътека, само треви, шубраци и пепелява мокра пръст. Край няколко мощни дървета мина през широка поляна, по която прецъфтяваха ниски летни билки. Насред тревясалото петно съзря стара детска количка с малки колела и прибран назад сенник, пълна с дърва за огрев, отдавна плесенявали и кухи. От канапите, с които са вързали наръча, белееха само полепнали по кората ивички. Искаше да проникне през времето и да научи какво се е случило на собственика, изоставил товара, но не можеше. Представи си селска мъжка фигура и тя му се мернала край количката. Знаеше, че не е истина, защото главата му отново почваше да примътнява.

По земята на хората, преселили се във вечното имаше само тук-там стръкове трева. Останалото се изпъвало голо - ситна пръст, по-скоро прах, сивкава, изпепелена. Тя не поемала небесната вода и малкото гробище изглеждало като водно огледало, в което се отразявала кръстовете. Те стояли един до друг толкова различни: дървени, с три хоризонтални отсечки, едната от които наклонена; прости железни кръстове от дебели тръби, край оградени с ламарина гробове; метални кръстове с десетки орнаменти, които се извивали още от земята. А под нея беше едно и също.

От снимката на момчетата-сталкери помнел гроба на Тимур. Сега стоял пред него - голям кръст с две дебели препечени от времето греди и надпис върху закована дървена табела, килнала се на една страна: Устинов – с големи букви, под които по-ситно – Тимур Петрович и двете години на живота, свързани с нищожна чертичка. Под водоравната част на кръста

висеше голяма изкуствена борова клонка с разцъфнал едър бледочервен екзотичен цвят. От всичко това се стичаше дъждовната вода, като отвесна призрачна надгробна плоча. И този кръст имаше три дупки от куршуми... Тръгна си под дъжда, който вече ставаше на прах, беше решен повече да не стъпи тук, но да научи повече от старците. Остави това за следващия ден.

През нощта преспа в малката „кула“ на покрива в къщата, за да може, ако някой дойде, да бяга по клоните на близкото дърво, колкото и да е опасно от мокрото. Ако пристигнеха полицаи или военни, едва ли щеше да избяга, но не губеше нищо да опита. Все едно, за този чужд край е в най-черния списък.

В просъница дочу глас и скочи към прозореца, още неразбуден. Навън не разговаряха, гласът не беше мъжки. Досети се веднага. Бабата стоеше между двете къщи, заметната с избелял брезент и го викаше, без да помръдва тялото и ръцете си. Викаше го спокойно, но за нещо тревожно. Припряно сложи и върза обувките. Не слезе обаче през къщата, а мина отвън, по дървото. Намокри се, но се страхуваше от засада. Постоя скрит, като се оглеждаше и заслушваше. Бабата спря за малко, да си почине, и отново завика. Тогава отиде при нея. Старецът бил много зле.

Влезе за пръв път в дома им – стара селска къща, доста повехнала, но чиста. Мъжът трепереше завит на кревата, с ватена риза, полуседнал, подпрян от няколко възглавници. Едвам дишаше. Гостът попита как да им помогне, но нямаше с какво. Достатъчно било присъствието му, за да е по-спокойна и да дават кураж на болния. Жената предусещаше най-страшното, но слава Богу старецът малко по малко започна да се свестява, макар да оставаше много зле. Поприказваха за разни неща, да не стоят ей така. Повече говореше тя, полицаят тук-там питаше, старецът прошепваше по нещо, през тежкото хриптене на дъха си. Разговаряха за така наречените самосели - хората, които въпреки забраната, се върнали да живеят в домовете си, също като двамата тук; за това, че повечето вече ги няма на земята; за избора как да живееш и за преживяването в заразената зона; за пчелите и пчеларството: „Селянинът смята за грях за лови рояците. Пчелата е волна Божя твар, да я насилваш е греховно.“ Говореха за това, че

тук всички успяват сами, не искат нищо от държавата и нищо не й дават; за връзката с един-двама близки, които идват рядко за позволените пет дни; за това дали е опасно: „Радиацията не се вижда и не се чува. Котката донася котенцата, много и нормални. Болестите идват от старостта.“

Не попитаха нищо за него и страната му. Всичко извън Стечанка приемаха за друг континент, чужда планета, нещо нереално и отвлечено, което не ги интересува. Тук, в живата рана на Полесието, съществуваше единственият свят. Старецът се унесе в дрямка леко успокоен и жената настоя полицаят да си тръгне.

ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТИ ДЕН

Когато утрото просветваше, видя спуснат черен плат на прозореца отсреща. Отиде в къщата. Старецът лежеше мъртъв, тялото му изстиваше и се втвърдяваше. Миришеше на силен спирт, примесен с ароматна билка. Жената беше почистила мъртвеца. Заедно го облякоха в поостарял костюм. Тя заведе чужденеца до барака, в чието дъно под стари черги стоеше подпрян дървен ковчег, груб, но завършен. Старецът сам го правил, в Украйна било така. Внесоха го в стаята, положиха мъжа и седнаха до ковчега. Навън притъмня от облак някакъв, вътре примигваше бледото кандилце. Жената каза, че така трябва – да побъбрят край умрелия, да не е сам. Извади шише самогон, наля в две чаши, преляха на дървения под и отпиха. Бабата пое по-голяма глътка.

Посред другото той попита жената за Тимур и простреляния му кръст. Разказа му всичко. Знаеше, че е все едно, от днес тя остава последния жител на Стечанка. Убили Тимур тук, край селото, през 1992 година. Били с тежък автомобил, отбили край пътя, застреляли го и отпътували. Следите от гуми показали това. Тогава в Стечанка живеели шестима, повечето старци, тя и покойният дядо били над петдесетте. Познавали се добре, решили да го погребат, без да имат разпавии и с властта, и с убийците. Били смутни, опасни времена. В джобовете намерили документите му, знаели отдавна, че е от припятската милиция. Говорело се, още при Съветския съюз, че в това управление вършели лоши неща, ровели и обирали домовете на евакуираните.

Така ли е, бабата не знаеше. Тя излезе от стаята, забави се пет-десет минути и са върна с малка боклучава торбичка, вързана с тънка връвчица и набита с мръсен дървен прах. Той предположи, че пакетчето е седяло забутано в шкаф или под някоя набраздена от дървояди дъска. Главата му започна да се помрачава и да тътне. За кой ли път се обърна право срещу себе си и заповяда: Не сега, не сега, не сега!

В торбичката се криеха документите на Тимур Устинов: паспорт, служебна карта, на която изрично пишеше, че е пенсиониран офицер от милицията и запечатан малък плик за писмо. „Вземи ги. Искам да се отърва

от спомена, също ме е страх, че някой може да дойде да ги търси, нищо, че онези години са далече. От нощес вече за всичко ме е страх, няма да издържа сама. Ние сме християни, не можехме да изгорим това, щеше да е грях. Хората знаеха и в Припят, и по селата, че Тимур е честен човек.“ Тя говореше на госта бавно и спокойно, но гърбом към него, изправена пред иконата и над своя мъж. „Моля те да го погребем, тук погребваме сутрин. Трябва да сторим това. Никой няма да мине през селото още седмица, не може да държим стареца. Ще помогнеш ли?“ Вече се обърна към полицая, който още държеше, някак непохватно, торбичката в ръце. Той стана и се прекръсти.

Утрото се разтвори светло и топло. Полицаят се разрови из стопанските навеси на къщата, в която се беше подслонил и измъкна дървена талига с две колела – доста по-голяма от количка, по-малка от каруца. Тук-там имаше бяла плесен по нея, но изглеждаше здрава, нямаше да се разпадне. Все още се държеше и дебелият кожен каиш, който свързваше двете ритли за впряг.

През портата на старците вкара количката до входната врата. Жената го чакаше на прага. От тегленето старият ремък оставяше черна ивица на гърдите върху куртката му. Изнесоха ковчега, вързаха го с дълго въже, качиха лопата и търнокоп и тръгнаха. Августовският ден обещавахе да бъде сух и горещ. Той бавно теглеше талигата с гърди и с ръце на каиша и дишаше тежко. Тя от време на време хвърляше напред шепа овесени семена. Приличаха на двамина от библейските разкази. Нямаше кой да ги види. Нямаше никой жив, може би само душите на предци, които вече чакат.

Копя дълго, бабата помагаше колкото може. Макар и рано, ставаше много топло. Някак положили ковчега и го заринаха. Жената запали две свещи и постоя докато те се притаиха. Енергия започна да обладава полицая, от мозъка и душата му се разлигата хрумвания, проекти. Вече имаше опит и знаеше, че кризата скоро ще настъпи. Помоли жената да си тръгне, а той ще докара талигата. Подаде ѝ половината си пари, тя ги взе, без никак да реагира. Пристегна черната си забрадка, каза, че ще сложи кръст, извади от джоба на роклята шишенце самогон и го даде на мъжа. Тръгна си.

Когато жената се скри зад дърветата, той усети отпадналост. Настроението му обаче вървеше нагоре, хрумванията му ставаха все повече и по-ценни. С мъка удържа да не заговори, знаеше, че трудно ще спре.

Мина покрай трийсетината гроба и спря пред табелата „Устинов, Тимур Петрович“. Никога не е бил толкова горд. На лицето му се появи полуусмивка, която казваше: „Бива ни и двамата в занаята.“ Гробището го приемаше горещо, сухо и прашно. Водното огледало от миналия ден се бе превърнало в пясъчно-праховита пустиня, сивкава и безлична. Спря до гроба под парещите слънчеви лъчи. Оправи дрехите си, сякаш да се приведе в „опрятен вид“. Заболо се някъде стръкче шипка се откачи от ръкава му и падна върху сухата ситна пръст, като клонка от трънен венец. Стоеше неподвижно, по военному изправен и говореше. Скачаше от тема на тема, от образ на образ, а някакво кътче от болното му съзнание излъчваше спокойна гордост и чувство за изпълнен дълг. За това и разказваше на Тимур: за дълга, за съмнението, за злия човешки гений и гения на доброто и справедливото; дълго поясняваше, че знае какво е да си набежен, какво е подлост и колко е силна тя; описваше пътя, който е минал, за да докаже невинността на Тимур, обсъждаше случайностите и късмета в разследването; обяви че знае как Тимур – вече като пенсионер - също е водил неофициално разследване тук, че в онези години е живял близо до Припят; предположи, че точно за това е застрелян; без да се жалва, споделяше колко е трудна работата на кмета в град като Припят; дълго обясняваше за литературата и нейната сила, за изкуството и неговата магия; разсъждаваше за предопределеността и съдбата; непринудено сподели, че ако колегата му беше жив, с радост би пийнал с него и щяха да замезят; че в днешния свят храната е тъпкана с вредна химия, но пък козметиката е само от витамини, минерали и разни полезни плодове; размишляваше за полицейския занаят и още веднъж за мнителността и подозрението; каза в очите му, че въпреки наученото от хората, все пак остава с доза съмнение към Тимур, но повечето факти му дават основание да го обяви за реабилитиран; а за себе си е горд, че е търсил и постигнал Истината! Така си и представяше думата, когато я произнесе – с главна буква. „Да изчистиш едно име!..“ Обеща да пази бележката от плика при докумен-

тите на убития, която кратко, но ясно описваше престъпната схема. По цялото му тяло се стичаше пот, но не помръдна. Пред себе си виждаше Тимур, с лице като на снимката и паспорта, ту в униформа, ту граждански. Дори зад колегата му се мярна жена и деца. Изчезваше и се появяваше – в ляво, в дясно, насреща. Следеше го само с поглед. Изведнъж разумът му спря. Духът му толкова се изтощи, че полицаият имаше сили единствено да млъкне. Впрегна се в талигата така, сякаш го вършеше цял живот. Още не бе дошъл на себе си, но в проблясък почувства, че слабостта на тялото го смазва, смазва го и тежката количка, че вече е в групата на уморените коне...

Излезе от унеса чак на десетина метра от къщата. Вече сетивата му работеха. Вкара талигата там, където я намери. Имаше ли смисъл да я връща? Кому беше нужна? Влезе и взе раницата си. На излизане спря пред спалнята, в която преди дни беше само надникнал. Отвори вратата, като да се извини на домакините, сигурно завинаги изчезнали. Сухата земя на гоблена с камилата му напомни пръстта на гробището. На картината боята опадваше на ситни люспи и пустинята ставаше още по-песъчлива. Затвори внимателно навсякъде. Не се обади повече на бабата. Пое към Припят.

До вечерта не успя да измине тези двайсетина километра. Немошната му тежеше, вече знаеше, че занаят ще бъде все така. Трябваше да спи на открито. Добре че нощта излъчваше топлината на горещия ден. Прислони се до стара бетонна щерна, в която някога са разтваряли син камък за лозята. Подпрял глава на раницата, гледаше небето, по което прелитаха огънчета на падащи звезди. Испита нещо, което отдавна не беше усещал: тъга. С нея потъваше в изтощението си, а наоколо пееха щурци, щастливи, че има кого да приспиват.

ДВАЙСЕТ И ПЕТИ ДЕН

Спа дълго. Слънцето се бе издигнало, вече нямаше роса, събуди го тихо, но остро жужене на пчели. Раницата му натежа още докато я слагаше на гърба. Както се движеше, хапна от вече твърдия селски хляб с парче сирене. По обед пресичаше внимателно релсите край Припят - движеха се влакове от Чернобил и натам. За разлика от вчера, леко подухваше, с онази почти неусетна жилка хлад, която напомняше на отпуснатото в лятото тяло, че ще дойде и друго време. Не се върна в последната квартира – до плувния басейн. Там някъде го заловиха. Качи се на третия етаж в доста висок жилищен блок, в началото на „Леса Украинка“. По всички признаци, никой отдавна не беше влизал там. Апартаментът изглеждаше странен, без нито една мебел или вещ, чист, дори с неиздраскани стени. Външната врата, както навсякъде, зееше. Може би тук никога никой не се е настанявал, още от времето, когато са строили сградата. В кухнята не са вкарвани уреди, никъде нямаше нищо. Почувства се като брокер, който ще продава чисто нов апартамент. Прозорците го гледаха доста напукани, но парчетата стъкло си стояха на мястото. Насреща, през булеварда, се стелеше буйна гора, някога парк. Нима тук имаше друго, освен гора. Отдалечи се от прозореца, седна в ъгъла, но пред очите му пулсираше панорамата на града, ту залята от слънцето на деня, ту потънала в нощните светлини. Трудно си спомни причините, които го отклониха за десетина дни от Припят, за който отговаряше. А имаше толкова работа. Последните дни виждаше някакви хора, но със своите съграждани не бе се срещал отдавна. Още утре трябваше да стори това. Днес се чувстваше изморен. Днес трябваше да реши програмата си и да планира своите действия. Завърши разследването, можеше да се отдаде изцяло на града и днешните му хора. Унесе се в просъница, спеше му се, не помнеше откога не е спал. Тук нямаше дори креват. Стоеше му голо и пусто. Усети, че му липсват похитените от вандали стаи, разхвърляните боклуци, изтръгнатите кабели, окапалите тапети и мазилки. Нима се е привързал към това?.. Дребните сини цветчета върху хартията стояха здраво на стените, някак неподвластни на времето. От една страна знаеше, че това е странно, от друга така

трябваше да бъде в неговия град и за това бе задължен да се труди. Всяка сложена тухла, всяка чешма навън, всеки жилищен блок, всеки завод така да се поддържат, че да бъдат като нови, като нови, като... Спа непобудно до сутринта. Ако някой влезеше едва ли щеше да се разбуди.

Сънува идеалната любов. Не целувки, не флирт, нямаше телесност. Нямаше и чувства, онези чувства на объркана възбуда, че говориш именно с нея, че тя се усмихва насреща ти, че изпращаш към нежната ѝ същност вълни от най-финия етер, а те се преплитат с идващия към теб полъх на нежен парфюм, смесен с неясни и несигурни обещания. Нямаше слова, нямаше допир, може би нямаше и образ на жена, дори и загатнат, дори като видение. Но тя се появи и той я позна. Още като юноша, още като дете я търсеше, копнееше за нея, готов да я последва в безкрайността. Видя я, нея – идеалната любов, трепетната, безплътната. Гледаше щастлив, че най-после я срещна. А отдавна беше я беше забравил, престанал да я търси, не помнеше дори, че някога копнееше да я срещне. Времето, амбициите, безчувствието, егоизма, плътската сласт малко по малко заринаха облика ѝ, крехкото ѝ естество, милата ѝ душа. А дали някога е съществувала, дали въобще някой я е виждал?.. Все едно, този образ се губеше, затиснат под съборения бетон, тухли и мазилка, сривали се в душата му през годините.

Безпокойството за Припят започна да го буди, тревогата, че имаше много работа. Превалеше средата на нощта. Навън виеха сирени. Постоя на ръба на прозореца и заключи, че не са за него, насочени са другаде. Стоеше на границата между света на припятския кмет и реалността, в която трябваше да оцелее. Полицайте вдигат толкова шум, а нямаше защо да го правят? Освен ако не са попаднали на някой упорит беглец, когото трябваше да изплашат и объркат. Не сваляше очи от ставащото вън, макар че в тъмното не се виждаше много. Пристигнаха още два автомобила, този път на военните, вероятно на елитни части. Ставаше лошо, много лошо. Събраха се доста хора и можеха да оградят наоколо, а той да попадне в обсега на хайката. Не забеляза някой да води полицейско куче, щеше да бъде крайно опасно. Трескаво решаваше какво да прави, доколкото му позволяваха физическата слабост и унесът от съня. Да се качва и крие на-

горе няма смисъл – ако влязат тук щяха да открият следи и щяха да го намерят където и да е в сградата. Ако тръгне да се измъква, опитните мъже биха го надушили. Реши да слезе на първия етаж и да опита да бяга през някой прозорец, ако се наложи. Това щеше да бъде почти невъзможно, но поне нямаше да е в сигурен капан.

Притаи се най-долу в странно, доста обширно помещение. Служило е за общо ползване от обитателите. Нощта белееше тиха и светла от августовските звезди и луната. Вече свикналите с полутъмното очи виждаха доста добре и вън, и вътре. Двата прозореца гледаха под ъгъл – към гората и към съседните сгради. До дърветата обаче имаше стотина метра поляна с храсти. Вън се разменяха кратки подвиквания, изключиха двигателите на колите, за да чуват в тишината, насочваха ръчните прожектори във всички посоки, острият поток светлина мина през прозорците и проблесна по стените. Зърна окачени три мъжки портрета – двата разкривени, а третият със счупено стъкло. Положението на укриващия се полицай не предвещаваше нищо добро. Но само след минута колите забръмчаха и потеглиха. Не помръдна, дори дишаше тихо. С опита си знаеше какво би могло да се случи. Позна. След петнайсетина минути няколко мъжки фигури в зелени дрехи и с оръжие се измъкнаха от укритията си и тръгнаха в посоката на отминалите коли. Опитът за заблуда и засадата им не дадоха резултат. Скрити в пълната тишина бяха дебели да чуят звук или да видят сянка. Той знаеше, че на стотина метра чакаха автомобилите, за да ги приберат и да поемат нанякъде. Стори му се дори, че чува как ги припалват. Все пак стоя тих и неподвижен още десетината минути. Канеше се да изчака и повече. Тогава чу шум от стъпки по листа и тихо припукване на клонки. Едва се долавяха, но усети, че някой се движи към него. След малко съзря и сянка. Вървеше бавно, спираше на всяка крачка, като дете, което стъпва босо по остри камъчета. Идваше към сградата. Не приличаше на боец или полицай, макар че носеше същите камуфлажи като техните, като неговия. В града всички обличаха такива дрехи. Нужно е нещо да направи – хората тук да са в по-жизнерадостно облекло, цветно, весело, закачливо дори. Но вниманието му сега трябваше да е другаде. Откри нещо странно, различно в походката на идващия, който след малко се промъкна в жилищния блок

и се притаи зад входа. Отворената врата на помещението, в което полицаят стоеше тихо, се намираше на входната площадката, до стълбището. Неканеният гост сигурно щеше да влезе именно тук. След минута вратата се придърпа и фигурата спря на прага. Домакинът се изправи, идващият не прекрачи, застинал в почуда – преследваха го вън, срещнаха го вътре. Двамата се оглеждаха един друг в нощния сумрак на стаята, пресмятаха, предполагаха, търсеха варианти, отхвърляха ненужните действия. Той се запита дали така се чувстват и две застрашени животни едно срещу друго. Видя как в лявата ръка на дошлия проблесна опасен нож. А нима един нож може да е безопасен! Той нямаше оръжие – ножа му взеха при ареста, пистолетът стоеше още скрит заедно с ценностите. Днес нямаше време да го вземе, а и не искаше. Беше убеден, че влязлата нямаше огнестрелно оръжие, иначе би го извадила. Как да действат? Трудна задача и за него, и за жената. И двамата решиха, че най-доброто за всеки от тях е да стоят мирно и тихо един срещу друг до срещуположни стени на стаята. Бойните мъже навън представляваха фатална заплаха и за него, и за нея. И двамата трябваше да изчакат. Приседнаха на пода. Негласно се споразумяха да си починат няколко минути, поне малко да отпуснат опънатите нерви. Виждаха се един-друг доста добре в нощния полумрак. Тя прибра ножа на удобно за измъкване място. В панталона и куртката изглеждаше здрава и жилава, но не и груба. Млада, едва ли на повече от трийсет и пет. Лицето ѝ, доколкото го виждаше, издаваше решителен характер, може би малко жесток, подплатен с хитрост и интелигентност. Но вероятно полицаят дорисуваше онова, което не съглеждаше добре, а само предполагаше. Той шепнешком опита да заговори на руски. Жената се намръщи и се направи, че не го е чула. Каза нещо кратко на непознат за него език. Може би идваше от бившите съветски южни републики и не искаше да чува руския. Внуши си, че в лицето ѝ имаше нещо азиатско.

Седяха на няколко метра един от друг, гледаха се без да свалят поглед, лицата им не излъчваха нищо, а не бяха безизразни. Спазваха мълчаливата уговорка да изчакат заедно. Така са решили съдбата и случаят. Тя сви крака и седна на левия си хълбок, по женски. Извади кутия и цигара от нея. Откъде ли ги имаше и значеше ли това, че е тук сравнително от-

скоро? Тя разкопча якето и се сгуши в него, докато огънчето припламна. Или закоравяло пушеше, или беше възбудена от преследването, защото действието ѝ носеше риск - всяка светлинка в нощта можеше да ги издаде. Разнесе се остра, но приятна миризма на тютюн.

И двамата знаеха, че до края ще мълчат. Тя съвсем не приличаше на учените, с които се среща, не беше и сталкер. Гледаше я и виждаше в нея един от немалкото престъпници, които се крият в зоната. Често се е питал на какво разчитат, могат ли вечно да обикалят тук? Имаха свобода, но свободата на животно, което всяка минута трябва да се пази, да живее в страх, глад и студ. Сигурно е от Одеса, от легендарните банди на пристанищния град. Не е информатор, а от безкомпромисните изпълнители, може би дори от водачите. Така, с дълбоко вдишване, е пушила и преди обирите, и когато са делили заграбеното. В групата е имало къртица. Хванали са ги, поне повечето от тях. Тя е стреляла, ранила полицаи и избягала. Той я гледаше и сякаш виждаше всичко това в картини. Крила се е в забутано селце, някой я издал и я хванали. Продължаваше да чете историята ѝ или да я съчинява. Представяше си как в различните моменти са гледали очите ѝ, какво е показвало лицето, как се е движело тялото. Присъдата е била тежка. В последната акция са пострадали важни люде от „добрите“ и това е утежило нещата. Избягала е през прозорец на тоалетна преди да я отведат в затвора. Стори му се, че на лицето ѝ вижда умора. Довчерашните ѝ другари са знаели, че вече е безполезна, дори опасна за тях, грубо са я изолирали и е останала сама на себе си. Добре, че имала скътани пари, успяла да се запаси с едно-друго и да се скрие тук. Успяла е да намери свободата в място, където радиацията изядва човека, самотата малко по малко убива духа, грозотата на опустошението руши сетивата, където навсякъде дебне заплаха от животни и хора – едните с рога и остри зъби, другите – със закона и огнестрелни автомати. Присъдата имаше срок, а колко време щеше да трае това тук?.. Погледна я съчувствено. След минута тя промълви на руски: „Да, аз съм престъпница.“

Дълбоко в него се събуди полицаят, само за да получи присмех от многото още други същности на раздробената му личност. Да скочи да я обезврежда и да я отведе при ченгетата? Абсурдно смешно, та те търсеха

и него... В зоната упорито искаше да изчисти едно име, името на Тимур, и успя. Но нямаше как да наказва дори и най-жестокия злодей. Много отдавна го учеха, а се възпитаваше и сам: да защитиш е чест, да накажеш – отговорност, която нямаш право да поемаш. Чак сега пенсионираният полицай осъзна, че именно в това е същинската разлика между него и мафиота. Дали жената убиваше хора? Дали действително той и тя са различни? Знаеше истината: каквито и да са, днес са еднакви – двама обречени на вечно бягство. Какво измъкване може да очаква всеки от тях? Можеха да отлагат, но не и да се измъкнат. Нямаше как, нямаше къде. Впрочем, за себе си го осмисли отдавна и гледаше на предстоящото спокойно. Поне докато е в състояние да запази част от разсъдъка си.

Тя се надигна и бавно излезе, без да обръща гръб към него. Леките ѝ стъпки се стопиха в приближаващото утро. На пода остана угарка от цигара, здраво смачкана да не запали нещо. Сякаш имаше някакво значение?

След малко напусна и той, с раницата на гърба, за да търси ново убежище. Трябваше да се крие. Знаеше, че недоброжелатели на кмета затаяха примка около него.

И двамата отнесоха едно и също чувство – беше му ясно за себе си, за нея усети. И друг път се питаше кой от първичните човешки инстинкти е по-силен...

ДВАЙСЕТ И ШЕСТИ ДЕН

Спря да си почине, на път към ново прибежище. Вече хладно зазоряваше. Нещо натрапчиво го връщаше към миналото в България.

В леденостудената зимна привечер прехвърчаше снежец, а нежни вихри го раздухваха. Извън работния ден пътуваше със собствената кола към роднини да изчистят някакви недоразумения. Не чувстваше яд, по-скоро прехвърляше вариантите за поведение и се чудеше колко много време губи човек за подобни неразбории: аз това, ти нали... И така натаък... И то обикновено за дреболии, които, кой знае защо, означаваха толкова много. Не изключваше и себе си; и той го правеше. Караше цивилен, с дънки и топло якеч, което в колата не свали. Пътуваше бавно по утъпканата, но хлъзгава улица. Уж са почистили, а ето... По радиото свиреше някаква рок-станция, която го връщаше в най-младите години, а и по-рано, защото старият рок е хит за всички. Вече хората живееха във времето на мобилните телефони.

Движеше се по широк мост. Усети нещо с периферното си зрение, намали и се огледа. Между две просветващи през мръсния въздух улични лампи съзря човек, седнал на гранитния парапет - гърбом към него и с крака и лице към бездната. Знаеше, че долу минава път, че не е безмерно високо, но достатъчно полетът до асфалта да бъде последното нещо от живота на мъжа. И другият го знаеше и, макар и решен, събираше сили да изпълни присъдата си. Полицаят не беше уверен в това, което започваше, само го беше изучавал, но трябваше да действа. Обикновено идваха негови колеги-психолози, а сега време нямаше. Пристъпи бавно, небрежно приближи към онзи на парапета. Остана на четири-пет метра от него и заговори – спокойно, делнично, приятелски, сякаш искаше само да побъбри със случайно срещнат човек. Знаеше, че не трябва да спира да говори.

„Здравей, как се казваш?“

„Не ми се натрапвай и стой по-далеч от мен. Все едно, това, което съм решил, ще го направя.“

Другият прехвърли десния си крак към него и вече възседна парапета. Все пак, ако реши, всеки момент можеше да се преобърне и да полети

надолу. Срещу него стоеше образован човек, усети го и по „натрапвай“, и по лицето, и по това как говори. Погледът му бе насочен към полицаия и това беше добре – за да успее увещаването, трябваше да се гледат постоянно в очите.

„Виждам какво си наумил, но не разбирам защо го правиш.“

Не се сети какво пише в учебника за такъв случай. Ами ако подейства обратно?

„Не е твоя работа, качвай се на колата и си тръгвай. Пълнолетен съм и мога сам да решавам за себе си. Защо върша това е само моя работа.“

Изглеждаше около четирийсетгодишен. Явно труден, сигурно дори чепат.

„Не, не ти се бъркам, искам само да науча за какво го правят хората.“

„Вече ти казах.“

Не спираха да се гледат. Да, това е добре. Само кратката пауза в разговора не се хареса на полицаия. Реши да пробва и изглежда улучи.

„Тъпо е през зимата. На един мач не може да отиде човек. Само гледам по телевизията, но не е същото. При това по няколко пъти ти повтарят нарушението или гола. Мен това ме дразни, а теб?“

Другият не отговори, но го гледаше с проблясък по-различно.

Полицаият продължи. „Дразни ме, защото вкъщи може да гледаш, може и да се разсейваш, все едно – нищо няма да изтървеш. А на стадиона трябва да си с очи в играта, иначе може да пропуснеш и гол. Ти от кой отбор си?“

Кратка пауза.

„От Славия.“

„Аз съм от Левски. Още от ученик, от времето, когато в междучасието се биехме, защото сме за противникови отбори. Ама вашата Славия напоследък никаква я няма...“

Усети надежда, че ще успее. Още две-три минути говориха за футбола, дори се поспречкаха. Мъжът на парапета прехвърли и другия крак към тротоара, но не стана от мястото си. Поприказваха и за други неща, но чак на края събеседникът даде знаци, че ще се откаже.

„Имаш лоша вечер, слез, пък напролет ще отидеш и на стадиона да

повикаш и прочистиш дробовете...”

Другият поомекна, открито му каза, че ще слезе и че разговорът, ако не интересен, не му е неприятен. Полицаят наивно се поласка, че е добър събеседник, но се сети, че опитваше да премери всяка тема и дума – тоест не се държеше искрено, искаше да постигне нужното, да спаси човек. Мъжът, все още на парапета, предложи сделка: или си действаше така в живота, или в професията, или от желание да запази достойнството си. Няма значение, полицаят би приел всичко, за да успее. Ще слезе, но да не идва полиция. Полицаят прие сделката, но от своя страна предложи да включат в нея по кафе заедно някъде наблизо. Искаше да е сигурен в поведението на другия. Стиснаха си мислено ръце и мъжът тръгна към него. Но когато го наближи, полицаят му каза да спре за миг, отиде до парапета, погледна надолу, светкавично се върна и му даде знак без бавене да се качат в колата. Насреща вече виеха полицейските сирени. Каза на спътника си да се престори, че дреме свит, седнал до него. Колата спря до тяхната и сержантът попита виждали ли са мъж на парапета. Отговори, че точно когато е минавал, мъж слязъл от парапета и хукнал в обратната посока. Униформеният погледна спътникът му с едно на ум, но служебната полицейска карта на цивилния веднага спря любопитството.

Няколко минути мълчаха, докато намерят кафене. Вътре беше хладно, но все пак доста по-топло от студа отвън. Звънна на роднините, че му се налага да се забави. Пред чаша кафе и чаша коняк двамата отново се гледаха в очите. Разказа на другия какво е видял от моста: четири ТИР-а, спрели точно под парапета, за да намалят височината с три метра. Кога са видели мъжа горе, как се организирали за нищожното време, не се знаеше. На моста той видя, че идва полиция и понеже беше обещал, с колата измъкна мъжа. Лицето на човека срещу него се измени, макар и едвам-едвам, нещо светло проблесна в затисната му от мъка душа.

Разговорът тръгна по-трудно, отколкото на моста. Вън се водеше на живот и смърт, тук небрежен като при нови познати, на които е интересно да са заедно. След двайсетина минути вече знаеха доста един за друг. Човекът преживял твърде много неща, от които да прекрачи границата между тук и отвъдното. Към края на разговора полицаят научи историята

с детето.

„Имах момиченце, на три години. Постигна го жестока болест, от която нямаше спасение. А може би имаше, но не с моите пари и в нашата държава. С жена ми опитахме всичко: здравна каса, болници, лекари, комисия за лечение в чужбина, търсене на дарители, заеми, лекарства... Стени, стени и стени. Имаше и свестни лекари. Детето щеше да умре до седмица, така и стана. Жестока болест и жестоко общество – знаеш какво става като се съберат. Знаеш, че това е краят за хиляди българи.

От малка тя гледаше филмчета за принцеси и принцове. Книгите разказваха същото. Разбира се, че беше принцесата, но не знаеше откъде и как ще се появи принцът. Засега това бях аз – нейния баща. И естествено, искаше да се омъжи за мен. Стана вече на четири години. Днес всяка нощ ме мъчи мисълта: дали бяхме добри с нея в последната ѝ седмица, или нечовешки жестоки. Решихме тогава да разиграем сватба. Нищо, че мама вече ми беше жена, щях да се оженя и за малката принцеса. Тя сияеше в бяла рокличка с безброй гънчици, обува в бял чорапогачник, по който проблясваха мънички звездички. На главата си имаше коронка, като всяка достойна красавица, а в ръцете си държеше плюшено слонче, с което заспиваше от малка. Тя обърна сериозното жълтеникаво лице към майка си, която извършваше ритуала. Чак след като беше обявено, че вече е омъжена, момичето ни се усмихна. Майка ѝ се заключи в банята да смени тържествените си дрехи.“

Поредната квартира избра по-далече от центъра. В убежището трябваше да е сигурен и защитен, а централната част с представителните сгради е място за кметските му дела. Ето, днес щеше да има важна публична изява. Остави раницата и излезе. Съзнанието му се разделяше на две, като лудостта му завземаше все по-голямо място. Само инстинктите му бдяха над неговата защита, но ставаха все по-слаби и несигурни. Вече болезнено отслабнал, силите не го държаха. Все пак сваленото си яке държеше здраво в ръка. След половин час стигна до стария тайник, ценностите, парите и останалото не докосна, взе пистолета. Скри го в сигурен джоб, за да не го види случайно някой от гражданите, адвокатите и съдиите, както и от многобройните журналисти, които щяха да присъстват. Да, имаше

предвид и предстоящите избори, но най-вече държеше на своя престиж. Толкова много постигна в грижата за града, че искаше името на кмета да остане чисто.

Гордееше се с двореца на културата „Енергетик“, често го гледаше от прозореца на своя кабинет. Голяма, импозантна сграда, която с вертикалните си елегантни колони и красивия надпис над тях изглеждаше лека и приветлива. Когато оставаше до по-късно на работа, дълго се радваше на неоновите букви, чиято светлина се изливаше по бялата мраморна облицовка.

Вървеше леко приведен към някогашния културен дом на Припят. След взрива в Чернобил го ползвали ликвидаторите, сътрудниците на АЕЦ и милиционерите. От 2000 година пустееше, само от време на време влизаха туристи и сталкери. И полицаи, естествено. Прегърбената му фигура се проектираше върху поразената фасада на сградата, сякаш в компютърна игра, местеше се към входа, свалената му куртка се вееше като единствено крило на призракното му тяло. Човекът и зданието се сливаха в тъжна свързаност: той с повехналия си сивкав силует, то с опадалите си изпочупени бели някога плочи. Сградата е построена за хората и сега се радваше, че има кой да я почете. Човекът отиваше към нея, защото днес там е мястото, където трябва да утвърди себе си в името на другите.

Тръгна да помогне за наказването на виновните. Сред прораслите през плочите на площада дървета влезе в двореца през главния вход. Пътюм си сложи якето, въпреки жегата. Знаеше, че вътре има стотици граждани, а като ръководител на града трябваше да изглежда подобаващо. Мина през огромното фоайе, красиво облицовано и изрисувано. Цветовете на стенописите сияеха ярки и отчетливи, фигурите на щастливи берачки на плодове, волни коне, цветя, работници инженери и учени му дадоха нови сили да прекрачи с достойнство портала на голямата кинозала.

Момент преди да влезе, салонът тънеше в бездиханната си неподвижна разруха. По стените още прилепваха запазени плочи от красива червена вулканична туфа. Половината от елегантните някога метални листове на окачения таван лежаха опаднали и смачкани на пода, потънали в трийсетгодишен прах и какви ли не още отломки, а горе се простираше

шахматна дъска от панели и дупки. Големи черни птици обикаляха гнездата си високо в ъглите на залата. Когато влизаше, се разлетяха. Някои кацнаха на счупен прозорец, други – където намерят. Не крещяха, не издаваха звук, стояха и тихо кълвяха по перата си.

Той влезе в залата. Вътре имаше над шестстотин места, всички заети от граждани и гости на Припят. Много правостоящи, подредени край стените, също очакваха началото. Дойде точно навреме. Председателят на съда даде знак, че откритият съдебен процес започва.

Прокурорът изложи обстоятелствата:

В ликвидацията на последствията от ядрения взрив в Чернобил са участвали над 600 хиляди души: учени, военни, медици, пилоти и др. На всички се полагаха социални придобивки: надбавки към пенсията, компенсации при плащане на квартирата, лечение в санаториуми и курорти и пр. Тази година Управлението на Федералната служба за безопасност на Русия установило нови самозванци сред ползващите тези привилегии и помощи. Подсъдимите по делото пилоти са получили придобивките, като представили фалшиви документи. Такива са копията от наряд за полет №152 от 27 май 1986 година на един от подсъдимите. Тогава той заемал длъжност втори пилот, а в подправените книжа се водел командир на самолет АН-24. Друг от подсъдимите стигнал до длъжност командир на въздухоплавателно средство, а в неверните документи пише, че е пилот-инструктор. Прокурорът изложи още много подобни факти за всеки един.

Полицаят-кмет седеше върху разцепена по средата дървена плоскост, паднала от ламперията на залата. Пред него се въргаляха две пластмасови защитни работнически каски и потракваха от неспиращото нервно притреперване на крака му. Отнякъде преминаваше силно въздушно течение, то навяваше дълги езици от прах, които рошеха косата му. Въпреки повея горещината не намаляваше и той разкопча горните две копчета на дрехата си.

Когато го извикаха като свидетел, с мъка се изправи и изслуша въпроса:

„Знаете ли нещо за тези полети?“

„Като кмет на града мога да потвърдя, че в Припят никога не е имало летище и задания за такива полети са невъзможни. Интересувал съм се и знам, че за излитане на самолет АН-24 е нужна писта от 1200 метра, а такава в района няма. При ликвидацията летяха вертолетите.“

„Познавате ли някой от дванайсетте подсъдими за подправяне на документи и неправомерно получаване на суми от 350 хиляди до 1 600 000 рубли?“

„Не, господин съдия, не познавам нито един от тези недостойни хора, те не са от нашия град. Но мога да кажа, че светът става страшен, когато някои използват бедствие за хиляди и заплахата за милиони хора, за да грабят и да живеят по-добре. Какъв е вкусът на хляба, който си набавят с парите от мародерството и измамите? Харесват ли дрешките на децата си, които купуват с бижута от чекмеджетата на ограбени квартири? Вкусна ли е бирата, взета с пари, които те не заслужават? Ще кажат: Когато стигне до глада, когато са застрашени децата ни, когато трябва да живеем, защото и ние сме хора... Но речено е, господин съдия: „Не само с хляб ще живее човек...“ Защото Бог е завещал: „Не лъжи! Не кради! Не убивай!“

Питате ме за тези дванайсет подсъдими, Ваша чест. Знаете, че в Украйна и Русия има още хиляди такива самозванци, поругали паметта на Припят. В петдесетгодишния си живот съм виждал безброй много техни събратя по дух и действия. В моята страна всички бяха добри, честни, верни на партията и народа, наричаха се един-друг „другарю“, неспирно говореха за морал. А само за една нощ преди трийсетина години от тях изпълзяха хиляди подлещи, негодници, злодеи, разбойници, убийци. Оттогава гледам как присвояват и продължават да обсебват моята държава, моя народ. Тук, в Припят, се отвори възможност за безнаказан и нагъл грабеж, пред безсилието на гражданите да защитят своите напуснати жилища. Така стана и с хората в страната, от която дойдох. Те доброволно изоставиха съграденото от тях, а после бяха впримчени в безпомощност и доведени до безразличие. Без да се замислим, без да си мръднем пръста, всички заявихме тогава, че сме участници в една грандиозна революция, която ще премахне неправдите на комунизма. После замръзнахме в страх пред неправдите на грабителството, рекета, силата на парите и заплахата-

та на куршумите. Дванайсетте тук позорят света, но те са само клонинги на първообразите им от цялата планета. Доброто и злото, честното и нечестното, достойното и позорното. Кой къде се намира, едва ли може вече да се разпознае. Има го и доброто, и честното, и достойното, но те днес са угнетени, смачкани, пасивни, немощни пред Сатаната, в чийто герб са вписани само банкноти, банкноти и банкноти. Обществото, към което тръгнахме тогава, блестеше примамливо - богато, подредено, красиво и интересно. Хората отвъд срутената Берлинска стена снизходително се опияняваха от копнежа ни към техния свят, като забравяха или не искаха да знаят, че и той е несъвършен. Не искаха, защото самите те трябваше да го променят, а това ще развали спокойствието им. Последните години показаха, че не могат и не желаят по още една причина – самите те, в подредения и свободен свят се оказаха блокирани, обезсилени, смачкани от империята на алчността. Извинете за силната дума, Ваша чест, господа съдебни заседатели, адвокати и прокурори, съграждани и гости, но ние, хората, оскотяхме. Нима вече има нещо свято за човечеството? Със страх се вслушваме за тръбите на Апокалипсиса, а не усещаме, че самите ние свирим на тези тръби. Не знам как е при вас, но мен всичко това ме измори, измори ме до смърт!“

Той говореше и говореше, изправен, широко разкрячен, за да не падне. Тялото го болеше, кръвта му пулсираше във всяка клетка, разсъдъкът причудливо рисуваше съдебния процес и мястото му тук като кмет. Спря да говори, пред очите му се мерна набедения Тимур, чието име той изчисти. Виждаше лицето на всеки един гражданин на Припят, виждаше как е изглеждал някога и какъв е днес, виждаше го с образа му утре, след години, завинаги във времето, когато него няма да го има. „Градът е жив, градът е жив!.. Истината за истината... Нима съм толкова слаб?..“

Рухна на земята, а пледоарията му, изречена на глас, още отекваше в залата. Думите се удряха в петнистите стени, въргаляха се по пода, посипан с бетон, вар и боклуци, прескачаха редовете, където някога е имало столове, кънтяха в ушите му. Дали някога щяха да се изморят и да стихнат? Лежеше на пода безсилен. Повърна. Всичко в тялото му отказа да го слуша и замря в дълбок сън. Блъскаше само сърцето, крещеше му и той

да заспи.

Не помръдна два часа. През някаква дупка се промуши и влезе в залата мръсно златиста лисица. Носеше купища бълхи и други паразити, които се изсипваха по земята, порадваха се на горещината и мръсотията и бързаха да се върнат обратно в гъстата миризлива козина. Черните птици устремно се разлетяха, но този път всички се измъкнаха през счупените стъкла на залата. Лисицата спря на метри от мъжа, после приближи, отърка муцуната си в обувките му и изчезна по своите припятски пътища.

Той се влачеше по притиснатите в дървета пътеки, които някога са били булеварди. Отново свали дрехата си и тя се вееше като крило, този път на дясното му рамо. Следобедното слънце прежуряше, отразено в хилядите бетонни кутии на празните сгради. За пръв път в Припят опита да си представи къде тук е радиацията и я видя като красива самодива, която примамва наивните странници. Изпитваше отпадналост и глад. Шишенцето вода изпи на излизане от двореца. Гордееше се със своята изява на съдебният процес. Опита да се сети какво е работил преди да стане кмет, но не успя. Дори и силите на ума му отиваха, за да мести краката си бавно, стъпка по стъпка. Прегънатата му фигура се клатушкаше, приличаше на препил. Спираше, сядаше, едвам се надигаше и пак тръгваше. Даже pistolетът му тежеше.

Звучите, които чу мигом го върнаха в реалния свят. Първо стъписан ги прие за полицейски сирени, но не бяха. После реши, че идват от загробената атомна централа, което можеше да е по-страшно дори от полиците. След това му стана ясно, че са някъде горе, в небето, във въздуха над него. За минута прозвучаха като крясъци на милиони птици, после заприличаха на шум от стара машина, задвижвана с кожени ремъци. Изведнъж рязко над него засвириха тромпети. Не, по-скоро чуваше ехо от тяхната музика, тъжна и страшна. Знаеше, че това се случва на различни места по света. Наричаха ги странни звуци от небето. Срещата му с тях не можеше да се сравни с нищо. Те ехтяха силно, ясно, възприемаше ги не само със слуха, а и с цялата си същност, с кожата, с всяка клетка на тялото. Обладаваха духа му, застрашаваха го, правеха го нищожен и го сковаваха в страх. Беше убеден, че едва ли са тръбите, които предвещават края на

света. Но в момента благоговееше пред тях. Откъде идваха: от недрата на земята, от безкрайния космос, от други разумни създания или от прости физични подредби? Взе се в ръце, успокои се. А дали звуците не бяха задружен стон на милиардите човешки души по земята, които от хилядолетия търсят истината за живота? Защо именно в съвременното идва ехото на небесните камбани? Може би защото вече сме открили тази истина или за това, че не искаме да я търсим? Мощната сянка на „аз искам да имам“ е смачкала тялото на „аз искам да знам“ и го е довела до предсмъртна немощ.

Продължи десетина минути, постепенно затихна и заглъхна. Само птиците се виеха на големи кръгове над Припят, ритмично и безпредметно. Вероятно нямаше да кацнат, докато не си спомнят нещо, а може би искаха да припомнят нещо на града.

Километърът до стаята измина за повече от час. Помъкна се нагоре по парапета на стълбите, влезе и рухна до раницата. За десетина минути изгуби съзнание, не заспа, просто изключи от света. После дояде останалите от селото парче солено жилаво месо и къс твърд, но все още вкусен хляб. Пи вода без да я жали. В чантата му вече имаше само една ябълка и полупразно шишенце от кладенеца на покойния стечански селянин. Почувства се ободрен и на момента заспа.

ДВАЙСЕТ И СЕДМИ ДЕН

Започваше един вълнуващ ден. Разбуди се бавно и трудно, като след препиване. Не изпита угризения за предната вечер, а радост от своето поведение пред хората. Чакаше го много работа за града, но днес трябваше да изпълни една лична задача. Колкото и да е зает с обществото, имаше право на това. Трябваше да отиде на лекар, усещаше, че не прилича на себе си. Лекарите в града също го уважаваха, щяха да го изслушат. Това приемаше за най-важно – да го изслушат. Извади вече поокъсаната карта и дълго и бавно се ориентираше по нея. Трябваше да тръгне по някогашната „Леся Украинка“, после по „Курчатов“ и „Дружба на народите“. Имаше по-къс път, но съобрази, макар и трудно, че по него трябва да мине близо до контролно-пропускателния пункт. До болницата щеше да стигне за около половин-един час, ако не се бавеше много. Днес имаше малко повече сили. Прибра в куртката си фенерчето с нова батерия от Славутич. Взе багажа си и слезе.

Долу прехвърли ябълката и последното шише с остатък вода в джобовете на камуфлажа и натъпка раницата в средата на буен гъст храст. Нейното зелено се сливаше с цвета на листата, с времето щяха да проникват едно в друго – живото растение и неживия плат, който ще се разпада дълги, дълги години. А, ако някой я намери, раницата може да лежи на нечий гръб или прашясала и забравена в забутан полицейски склад.

По това направление не минаваше за пръв път, въпреки че от дърветата и храстите едва ли можеше да се запомни нещо. Стигна до сградата след час и четвърт. Разпозна я по една от десетината надписани снимки, които беше разпечатал. Странно как не ги прибраха при ареста. Болницата го посрещна в своята плашеща разруха, но той виждаше днешната гордост на града по опазването на здравето и живота. И лично разчиташе на нея. На входа обаче не срещна никого. Дълго се провикваше, за да дойде портиер, а не получи отзвук. Започна за обикаля коридорите и стаите по тях, но не срещна нито лекар, нито санитар. Кабинетите бяха обсипани с техника, болнични шкафове, шишета от лекарства, бебешки креватчета, маси и столове. Бавно премина през петте етажа и се върна обратно.

Единственото непроверено място се намираше надолу и той се спусна по стълба с гладък удобен метален парапет. Стигна подземието и светна с малкото си, фенерче. Тогава с незнайно сетиво видя миналото. Приседна изтощен на метално сгъваемо легло и гледаше зашеметен. Досега криеха това от кмета!

Виждаше как тук, в подземието на Медсанчаст № 126, започнаха да приемат пожарникари, току-що гасили четвъртия блок на атомната централа и пострадали работници от станцията. Те събличаха и хвърляха на земята заразените си обгорели дрехи, ботуши и ръкавици. Захвърляха и всички инструменти и уреди, които носеха, каски и противогази. Пожарникарите и работниците влизаха по тесния коридор, дълъг десетки метри, по чиито стени минаваха тръби за вода и отопление. Голите здрави тела на някои от мъжете излъчваха сияние. Лицата на едни видях яркочервени, на други – бледо-каменни. Някой извика: „Махнете се от мен, идвам от реактора, махнете се!“ Започваха да ги лекуват, но той съзнаваше, че почти всички ще загинат през следващата седмица. А заразените дрехи и предмети щяха да останат непипнати много десетки години.

Усещаше във въздуха фината прах, която беше пропила най-силната и мръсна радиация. Почувства невидимата мощ на микроскопичните радиоактивни частици гориво от взривения реактор. Прозря, че това е ефирна, почти незабележима пепел от Преизподнята, останала от изгорените души на най-тежките грешници: бандити, грабители, изнасилвачи, убийци на човек или на неговата вяра. Тази прах излизаше отвсякъде и проникваше навсякъде, за да докаже безкрайността на злото. Но той знаеше също, че доброто винаги е готово да бъде на мястото си, да бъде там, където трябва, ако е нужно - да заструи със синия ореол около телата на първите спасители в Чернобил.

Тогава женски глас му каза: „От тази прах не може да те защити нищо – нито противогаз, нито каквото и да е друго. Нито днес, нито след сто години. Радиацията не знае забрава!“

Погледна ги: трима лекари с бели бонета на главата, една жена и двама мъже. Толкова ги търси, че ги срещна готов да се скара. Възпряха го обаче тяхното спокойствие и последното изречение. Стояха прави срещу

него и го гледаха делово. Преди да им каже за какво е дошъл, единият от мъжете заговори. Обясни му, че го намира крайно преуморен и ментално неадекватен. Първото се дължи най-вече на пределно физическо и психическо натоварване и на въздействие на радиационна среда. Второто е от психическо заболяване, което не може от пръв поглед да се установи, но по-скоро е мания и халюцинации, породени от нея. Може да е наследствено или придобито. Дълго му обясняваха, че не всичко е загубено и какво трябва да се направи, но той не слушаше, защото не им вярваше. А дори да са прави, нямаше никакво значение.

За какво е дошъл все пак? Трудно и несигурно си припомняше - тук е вероятно защото е болен. Но не да го лекуват – сети се: тук е, за да им каже, да го изслушат. Имаше нужда от това, а в града нямаше свещеник. След него по доверие той поставяше лекарите. Помоли да го изслушат, но те не се възторгнаха от това и останаха равнодушни. Говореше им дълго, и макар в бетонен тунел, гласът му се спухваше в мръсотията, прахта и влагата.

Обясни, че е обсебен от трагедията на този град, обезсилен е от реалностите в неговата страна и по света. Попита ги може ли човекът да се дистанцира, да избяга от човечеството, за да запази достойнството и своята чест? Разочарованието слабост ли е или сила на духа? Болестта си, онази с главоболието и фантазиите, знаел отдавна. Не иска лечение, иска нещо срещу страха от тази лудост. Страхът, че вече постоянно е така, че вече лесно ще го хванат или ще си отиде с жалък край. Държи го само тънката нишка на любовта към общинската работа, която любов опитва да уравни душата му. Но те са лекари и нямаше да бъдат добри в работата си, ако се вълнуваха от неговите тревоги. Казаха: „Или да те лекуваме, или се оправяй сам...“ Ницше... „Това, което не ме убива, ме прави по-силен“... Глупости, свръхчовеко, глупости! Всичко лошо убива, всичко грубо, мръсно, нечестно, жестоко. Случка по случка, ден по ден то отслабва духа и тласка към човешкия край. Дори да искаш да си свръхчовек, дори да искаш... Така е и с обществата, така е и с цивилизацията!

Вече вървеше сред дърветата по обраслите улици, без да се крие, без да се оглежда, без следа от страх. Трябваше да стигне до един жи-

лищен блок и да влезе в един апартамент. Не знаеше защо, но нещо го влечеше там, където беше преди десетина дни – в дома на Тимур. Не, Тимур не му е приятел. Единствено българският полицаи го защити чрез едно следствие. Ядоса се, че са набедили местния офицер. Знаеше, че не е сред живите, но все пак квартирата му е жилище на колега и е нормално да отиде там. Дълбоко в спомена изникна и това, че имаше балкон с красива гледка към центъра на града. Може би му омръзна да гледа Припят само от кметския кабинет и заседателната зала.

За втори път влезе в дома на Тимур. Всичко стоеше както преди, само балконската врата, която тогава се строши в ръцете му зееше откритата. Душността вътре гъстееше още по-мъчително, отколкото първия път. Отвори широко вратата на балкона и един прозорец. Въздухът не се промени, вън беше тягостно тежко и надвисваха тъмни облаци, предвещаващи скорошен потоп от небето. Също като миналия път, когато влезе тук, в Белия дом. Сега някъде далече тънеше гласът на висината и сподавено съобщаваше за идващата буря. Седна на пода. От горния джоб на дрехата извади цигара. Тя се гърчеше измачкана, но оцеляла без да се разкъса. Поиска я от жената онази нощ и тя му я хвърли отдалече. Някога пушеше много, после ги спря. Бавно размерваше всяко действие, всяко движение, изглежда им се любуваше. Имаше запалка, дръпна от цигарата и не се закашля. Не му се услади, приятно дойде само усещането в тютюневия дим за минало. Незнайно откъде спомените довяха песен, строга и нежна. Беше я слушал в някаква умълчана компания. Кикабидзе пееше с топлия си глас: „Там, където тъгата ще отплува в края на залеза, както реката отнася хартиена лодка...“ Пред очите му стената насреща сякаш се отдръпваше и през тежките облаци той видя чистото небе и голяма звезда, която гореше като светило и щеше да падне върху морето, върху трета част от реките и върху водните извори.

Към тътена навън бавно, но отмерено се добавяха светлини – тънки огнени езици, които рязко пресичаха небето, облизваха земята, кръстосваха се един с друг, изчезваха и се появяваха нови. Много от тях тръгваха не отгоре надолу, а обратно, раждаха се близо до хората и се издигаха възбог. Страховитите светлини плетяха мрежа две-три минути, а накрая

от нея нищо не остана. Той усети позната остра пронизваща миризма от въздуха и първите капки заблъскаха навсякъде, без да подбират. Дъждът се лееше, но вятър почти нямаше. През прозореца и вратата пороят вли-
заше в стаята и разгонваше застоялия въздух. Стана му лошо, но не загуби
съзнание. Изправи се и отиде в антрето да се погледне в оцелялото по
чудо огледало. Залепената в ъгъла маймунка му се смееше. Гледаше в по-
тъмнялото стъкло и не можеше да си обясни кой е мъжът отсреща.

„Полицията търси помощ

Познавате ли този мъж? ...търси помощ за установяване самоличност-
тта... на бил открит в безпомощно състояние... Той е без документи
за самоличност и отговаря неадекватно на всички въпроси, свързани с
името му, с адреса на който живее и с близки... Мъжът е отведен в... и до
момента полицаите се грижат за него. Полицията търси съдействие за ус-
тановяване самоличността на човека. Гражданите, които го разпознаят и
имат допълнителна информация за самоличността му, могат да сигнали-
зират на или в най-близкото полицейско управление.“

Стоеше пред огледалото и се взираше съсредоточено в стъклото.
Трябваше да помогне, но не познаваше човека, не знаеше нищо за него,
никога не беше го виждал. Върна се в стаята, сдъвка две хапки от ябълката
и допи водата. Излезе на терасата и вдъхна дълбоко въздух. Дъждът го за-
ливаше. Миришеше на гнила трева и на мокра прах от земята. Пистолетът
в джоба му тежеше, сякаш в мъчително очакване.

Долу плочите на тротоара се простираха избродирани с пожълтяла
трева и стръкове прораснала шипка.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВТОРИ ДЕН.....	4
ТРЕТИ ДЕН.....	20
ЧЕТВЪРТИ ДЕН.....	33
ПЕТИ - СЕДМИ ДЕН.....	50
ОСМИ-ДВАНАЙСЕТИ ДЕН.....	56
ТРИНАЙСЕТИ ДЕН.....	61
ЧЕТИРИНАЙСЕТИ ДЕН.....	75
ПЕТНАЙСЕТИ ДЕН.....	81
ШЕСТНАЙСЕТИ ДЕН.....	86
СЕДЕМНАЙСЕТИ ДЕН.....	89
ОСЕМНАЙСЕТИ ДЕН.....	94
ДЕВЕТНАЙСЕТИ ДЕН.....	103
ДВАЙСЕТИ И ДВАЙСЕТ И ПЪРВИ ДЕН.....	119
ДВАЙСЕТ И ВТОРИ ДЕН.....	121
ДВАЙСЕТ И ТРЕТИ ДЕН.....	128
ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТИ ДЕН.....	131

ДВАЙСЕТ И ПЕТИ ДЕН.....	135
ДВАЙСЕТ И ШЕСТИ ДЕН.....	141
ДВАЙСЕТ И СЕДМИ ДЕН.....	151